

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE DÜZENSİZ GÖÇ ALANINDA ÇALIŞAN STK’LARIN
ROLLERİNİN PROFESYONELLERİN GÖZÜNDEN İNCELENMESİ**

HAZIRLAYAN

DİLARA ULUTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA - 2020

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE DÜZENSİZ GÖÇ ALANINDA ÇALIŞAN STK’LARIN
ROLLERİNİN PROFESYONELLERİN GÖZÜNDEN İNCELENMESİ**

HAZIRLAYAN

DİLARA ULUTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SEDA ATTEPE ÖZDEN

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 09/06/2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: Dilara ULUTAŞ

Öğrencinin Numarası: 21720110

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Programı: Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN

Tez Başlığı: Türkiye’de Düzensiz Göç Alanında Çalışan STK’ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 202 sayfalık kısmına ilişkin, 09/06/2020 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15’dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

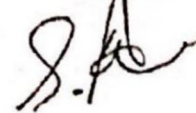

ONAY

Tarih: 09/06/2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN

TEŞEKKÜR

Öncelikle eğitim yaşamım boyunca hem lisans hayatım hem de yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman desteklerini yanında hissettiğim Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü hocalarıma,

Araştırmam sürecinde bana her alanda yol gösterici olan, bilgi ve tecrübelerini benden hiç esirgemeyen, her aradığımda telefonun ucunda olduğunu bildiğim, çok sevdiğim canım tez danışmanım Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN'E,

Tez jürim olarak yer alan ve araştırmama değerli katkılar sunan Doç. Dr. Melike TEKİNDAL 'a ve Dr. Seval BEKİROĞLU' na

Meslek yaşamımda benim için önemli bir yere sahip olan, SİĞİNMACILAR VE GÖÇMENLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ ailesine, tez sürecimde bana her türlü desteği veren SGDD Ege Bölgesi Koordinatörüm Esra ŞİMŞİR ve SGDD Ege Bölge Koordinasyon asistanı Elif CİCİ ATASAL' a,

Görev yaptığım SGDD-ASAM Muğla Saha Ofisinde çalışan ofis arkadaşlarım avukat Cihan OFLAS ve canımdan öte psikolog Eda AKTAŞ' a,

Araştırmam kapsamında bana destek olmayı esirgemeyen katılımcı arkadaşlara,

Tez sürecimde her aradığımda hiç bıkmadan ve usanmadan sorularıma cevap veren, çok ama çok sevdiğim arkadaşım SHU Gizem USLU' ya,

Tez çalışma sürecimde dert ortağım, neşesiyle enerji bulduğum arkadaşım SHU Çağrı ERTÜRK' e

Beni asla yalnız bırakmayan, hep yanımda olan, hayat boyu öğrenme sürecimde desteğini, kalbini, her şeyini yanımda hissettiğim, omuzlarında güven duyduğum canım ailem ; annem Sevgi ULUTAŞ, babam Mehmet ULUTAŞ ve bitanecik ablam Didem ULUTAŞ'a

Teşekkür ederim, iyi ki varsınız...

Karşılıksız sevgiyi bana yaşatan annem ve babama...

ÖZET

Dilara ULUTAŞ, Türkiye’de Düzensiz Göç Alanında Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarının Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programı, 2020.

Türkiye’nin mevcut olan jeopolitik konumu ve Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasındaki ulaşım güzergâhı üzerinde yer alması nedeni ile tarihten bu yana göç yolu olma özelliği taşımaktadır. Son yıllarda Türkiye göçmenler tarafından Avrupa ülkelerine geçmek için transit ülke olarak kullanılmaktadır. Ortadoğu’da meydana gelen Arap Baharı’nın da etkisi, Afrika ülkelerindeki ekonomik yetersizlikler gibi ekonomik ve siyasi nedenler bu düzensiz göç hareketliliklerinin de artmasına neden olmuştur.

Türkiye’de göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları düzensiz göç hareketliliği ile de çalışmakta ve bu alana yönelik çeşitli hizmet vermektedir. Hali hazırda sürekliliğini koruyan düzensiz göç ve bu alanda özellikle STK’ların ülkemizde daha aktif bir şekilde faaliyet gösteriyor olması, bu alana ilişkin STK’ların rollerinin neler olduğunun profesyonellerin gözünden inceleniyor olması hem bireysel hem de kurumsal anlamda yürütülen uygulamalar açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de düzensiz göç kapsamında çalışan STK’ların uygulamalar üzerindeki rolleri ve sosyal hizmetler kapsamında ihtiyaçların karşılanmasında STK’ların karşılaştıkları durumların irdelenmesi üzerinedir. Araştırma nitel bir çalışma olup derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak, STK’larda çalışan 15 profesyonel ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada düzensiz göç alanında sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyonellere ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmada ses kayıtlarından elde edilen verilerin dökümü alınmış ve bu dökümlerden kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Veriler ile üç ana tema üzerinde durulmuştur. Bu temalar; insani yardım hizmetlerinin değerlendirilmesi (tercümanlık hizmeti, aynı yardım hizmetleri, hukuki danışmanlık hizmeti), düzensiz göç alanında sosyal hizmet rollerinin değerlendirilmesi (aracı rolü ve savunuculuk rolü), düzensiz göç çalışmalarında karşılaşılan sorunlar (dil bariyeri sorunu, refakatsiz çocuklar sorunu, kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliği) olarak ele alınmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde düzensiz göç alanında STK'larda çalışan katılımcılar; saha tecrübelerinde kolluk kuvvetleri ve düzensiz göçmenler arasında sıklıkla dil bariyeri sorunu ile karşılaştıklarını, bu sorundan kaynaklı olarak düzensiz göçmenlerin yanlış beyanlarda bulunduklarına, kurumlardaki alt yapı yetersizliğinden kaynaklı olarak bekleme alanlarında pek çok sorun ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bekleme alanlarında yaşanan sorunlar da hijyen sorunlarına yol açtığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda göç yolundaki düzensiz göçmenler içinde yer alan refakatsiz çocukların yaş tespitlerinde sorunlar ortaya çıktığını aynı zamanda koruma sistemi dışına itildikleri tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada düzensiz göç alanında çalışan STK'ların aracı ve savunucu rollerini üstlendikleri tespit edilmiştir. STK'ların düzensiz göç alanında çalışan kamu kurumları ve diğer ilgili kurumlar ile iş birliği halinde çalıştığını, STK'ların aslında kamudaki büyük bir boşluğu doldurduğunu, göç yolunda düzensiz göçmen konumuna düşen kişilerin hak ihlallerinin önüne geçmek için savunucu rolünü üstlendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, düzensiz göç, sivil toplum kuruluşu, sosyal hizmet, sivil toplum kuruluşlarının rolleri

ABSTRACT

Dilara ULUTAŞ, Irregular Migration in Turkey in the eyes of Professional Employees Investigation of the Role of Civil Society Organizations, Başkent University, Institute of Social Sciences, Department of Social Services, Master's Degree in Social Services, 2020.

For centuries, Turkey has been on a migration route since its geopolitical position is on the transportation route between the continents of Asia, Europe and Africa. In recent years, Turkey is being used by immigrants as a transit country to move to Europe. Economic and political reasons such as the impact of the Arab Spring in the Middle East and the economic deficiencies in African countries have also increased these irregular migration movements.

Non-governmental organizations (NGOs), specializing in the field of migration, are providing various services in the areas of irregular migration and mobility in Turkey. It is important for both the individual and the institutional practices that irregular migration maintains its continuity and NGOs are getting more active in the field, and the roles of NGOs in the field are being examined by the eyes of professionals. The aim of this study is on the role of NGOs' field practices within the scope of irregular migration in Turkey and it is about examining the situations faced by NGOs in meeting the needs within the scope of social services. Interviews were made with 15 professionals working in NGOs. The data obtained is focused on three main themes. The research is a qualitative study and semi-structured interviews were conducted with 15 professionals working in NGOs using the in-depth interview technique. In this study, it was aimed to reach professionals working in non-governmental organizations in the field of irregular migration. In the research, the data obtained from the sound recordings were transcribed and codes and themes were created. Criteria sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used within the scope of the research. These themes are: assessment of humanitarian aid services (Interpretation service, In-kind assistance services, legal counseling service), assessment of social service roles in the irregular immigration area (intermediary role and advocacy role) and problems encountered in irregular migration studies (language barrier problem, unaccompanied children problem, public infrastructure insufficiency in their institutions).

As a result of the interviews, it has been determined that participants working in NGOs, in the field of irregular migration, frequently encounter a language barrier between law enforcement and irregular migrants, leading to irregular migrants making false statements. Moreover, they face many problems in waiting lounges due to lack of infrastructure in institutions leading to lack of hygiene and emerging diseases. At the same time, it was found that unaccompanied children, who are among the irregular migrants in the migration route, have problems in their age determination and are discarded from the protection system. NGOs working in the field of irregular migration assume the role of both the middleman and defender; By working in coordination with public institutions and other cooperated institutions in the field of irregular migration and by doing so, it has been determined that NGOs actually fill up a large gap in the field of irregular migration. It has also been determined that NGOs take the role of advocates to prevent violations to the rights of people who become irregular immigrants in the migration path.

Keywords: Migration, irregular migration, civil society organization, social work

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Kavramlar	4
1.2. Uluslararası Koruma Statüleri Belirlenmesi.....	5
1.2.1. Mülteci statüsü	6
1.2.2. Şartlı mülteci statüsü	7
1.2.3. İkincil koruma statüsü	7
1.2.4. Geçici koruma statüsü	8
1.3. Düzensiz Göç ve Türkiye.....	8
1.4. Türkiye’de Düzensiz Göçün Nedenleri ve Etkileri	14
1.5. Düzensiz Göçte Kullanılan Yöntemler	16
1.6. Türkiye’nin Düzensiz Göç Yönetimindeki İş Birliği Kurduğu Kurumlar	17
1.6.1. BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)	18
1.6.2. IOM (Uluslararası Göç Örgütü).....	18
1.6.3. ICMPD (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi).....	19
1.6.4. Budapeşte, Prag ve Lahey süreçleri	19
1.6.5. FRONTEX ile iş birliği.....	20
1.6.6. NATO ile iş birliği.....	20
1.6.7. ASAM-SGDD	20
1.7. Düzensiz Göç İlişkin Sosyal ve Hukuksal Düzenlemeler	21
1.8. Düzensiz Göç ve Sivil Toplum	22
1.8.1. Sivil toplum.....	22
1.8.2. Düzensiz göç alanında çalışan STK’ların rolleri	23
1.9. Düzensiz Göç ve Sosyal Hizmet	24
1.10. Araştırmanın Problemi	29
1.11. Araştırmanın Amacı	29

1.12. Araştırmanın Önemi.....	30
1.13. Araştırmanın Sayıtları	31
1.14. Sınırlılıklar	31
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	32
2.1. Araştırmanın Modeli	32
2.2. Araştırmanın Katılımcıları	33
2.2.1. Katılımcıları tanıtıcı bilgiler	35
2.3. Veri Toplama Araçları	38
2.4. Veri Oluşturma Süreci	39
2.5. Verilerin Analizi.....	39
3. BULGULAR VE YORUM	41
3.1. İnsani Yardım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi	41
3.1.1. Tercümanlık hizmeti	42
3.1.2. Aynı yardım hizmetleri	43
3.1.3. Hukuki danışmanlık hizmeti	45
3.2. Düzensiz Göç Alanında Sosyal Hizmet Rollerinin Değerlendirilmesi	46
3.2.1. Aracı rolü.....	47
3.2.2. Savunuculuk rolü.....	49
3.3. Düzensiz Göç Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar	51
3.3.1. Dil bariyeri sorunu	51
3.3.2. Refakatsiz çocuklar sorunu	53
3.3.3. Kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliği	55
3.4. Düzensiz Göç Alanında Çalışan Profesyonellerin Önerileri.....	59
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
4.1. Sonuç	64
4.2. Öneriler	66
KAYNAKLAR.....	69
EKLER	
EK 1: Soru Formu	
EK 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yönergesi	
EK 3: Etik Kurul İzni	
EK 4: Orjinallik Raporu	

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Yıllara göre yakalanan düzensiz göçmen sayısı.....	11
Şekil 1.2. Yıllara göre yakalanan düzensiz göçmenlerin uyruk dağılımı.....	11
Şekil 1.3. 2019 Yılında yakalanan düzensiz göçmen aylık ve kümülatif toplamaları	12
Şekil 1.4. 2019 Yıl sonu itibariyle illere göre yakalanan düzensiz göçmenler	12

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ASPİM	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
ECHO	European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (Avrupa Birliği, Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi)
GK	Geçici Koruma
GGM	Geri Gönderme Merkezi
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
ICMPD	International Migration Policy Department (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi)
İGİM	İl Göç İdaresi Müdürlüğü
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SGDD	Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
UNHCR	The UN Refugee Agency (Birleşmiş Milletler Göç Acentesi)
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UK	Uluslararası Koruma
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

Göç, tarihin en eski zamanlarından bu yana devam eden ve yıllar boyunca da ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi nedenden dolayı sürececek olan bir yer değiştirme hareketidir. Son zamanlarda küreselleşme ile göç hem Dünya'nın hem de Türkiye'nin önemli bir sorunu haline gelmekte ve göç olgusu her boyutta önem kazanmaktadır

IOM (International Organization for Migration) tanımına göre göç: "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir ülke içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir." Bir diğer tanıma göre ise; göç, tarih öncesinden bu zamana kadar yaşanan toplumsal hayatın önemli bir olgusu olmuştur. En yalın hali ile göç bir bireyin yerleşik olduğu yerden ayrılarak, coğrafya üzerinde yer değiştirmesidir. Bir başka anlatımla göç, insanların yerleşik olduğu bölgede geçimlerini sağlayamaması gibi değişen şartlara bağlı veya değişen sosyo-ekonomik politikalara bir tepki nedeniyle bulunduğu yerden diğer başka alanlara yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir (akt. Gautam, 2005: 147).

Tarih boyunca insanları göçe iten pek çok neden olmuştur. Politik, dini, etnik sebepler, etnik nedenlerden kaynaklı sorunlar, ülke içindeki pek çok neden kişileri yasal veya yasal olmayan göçe itmiştir.

Yasadışı göçün temel nedeni olan ekonomik etkenler göz önünde alınarak yasadışı göçe neden olan itici faktörler; dünya nüfusunun hızla artması, bölgesel ve iç savaşlar, iç karışıklıklar, açlık ve kıtlık sorunu, bazı gelişmiş ülkelerin sığınma veya düzensiz göçü özendiren politikaları ile göçmen ve mültecilere yapılan ayni ve nakdi yardımlar, gelişmemiş ülkelerde işsizlik oranının yükselmesi, ülkeler arasındaki adaletsiz gelir dağılımından etkilenen kitlelerin daha iyi standartlarda hayat sürme arzusunun artması, ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi ve yaygınlaşması şeklindedir.

Düzensiz göç, IOM'a göre, "Kaynak, transit ve hedef ülkelerin göçe ilişkin uyguladığı standartların dışında kalan insan hareketleridir. Hedef ülkeler tarafından ele alındığında, söz konusu ülkenin girişleri, ikamet veya çalışma konusundaki düzenlenen mevzuat çerçevesinde gerekli olan kayıtlı belge veya izinlerine sahip olmayan göçmenlerin, kayıt dışı olarak girişleri, ikametleri veya çalışmalarıdır.

Düzensiz göç kavramı terminolojide; “yasadışı göç”, “belgesiz göç”, “gizli göç”, “yetkisiz göç” gibi şekillerde de ifade edilebilmektedir.

Düzensiz göçün hedef, transit ve menşei ülkeler olarak ayrı bir şekilde ele alınması ve değerlendirilmesi gerekir. Hedef ülkeler için, kendi ülkelerine düzensiz yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri içerirken; menşei ülke için kendi ülkesini terk ederken gerekli yasal mevzuatlara uymayarak ülke sınırlarını geçen kişiler olarak belirtilmektedir.

Transit ülkeler içinse; kaynak ülkelerden hedef ülkeye varmak için yasal ya da yasal dışı yollarla ülkeye giriş yapıp, vardıkları bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ülke sınırını terk eden kişileri ifade etmektedir.

Yukarıda bahsedilen hem hedef ülke için hem de transit ülkeler için de yasadışı göç kavramı, menşei ülkesini terk edip vardıkları ülkede herhangi bir kaydı bulunmayan kişileri ifade ettiğini görmekteyiz.

Düvell (2011)’e göre bir göçmenin statüsünü belirleyen 5 değişken bulunmaktadır. Bunlar; giriş, çıkış, ikamet, çalışma/istihdam ve doğum ’dur. Düvell (2011) düzensiz göçmen statüsünü aşağıdaki durumlarla örneklemiştir:

- Düzensiz veya kurallara uymadan ve bir devletin sınırını izni olmaksızın aşan ve çalışmakta olan göçmenler
- Belirlenen vize süresini aşarak düzenli bir şekilde kalmaya devam eden kişiler
- Çalışma izni olmaksızın çalışma, çalışma izninin süresinin dolması veya çalışma izni olmasına rağmen kayıt dışı çalışan kişiler
- Düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkede doğan çocukları
- Çıkışın yasak veya suç olduğu bazı ülkelere gelen göçmenler olarak ele alınmıştır. (Çin, Sri Lanka, Senegal, Cezayir vb.)

BMMYK’da bu “yasadışı” etiketinin aynı zamanda düzensiz göçmenlerin veya sığınma arayanların sığınma başvuru süreçlerini tehlikeye düşürdüğünü belirtmiştir. Mültecilik statüsünün elde edilemediği, insan haklarına ulaşımın uyrukla sınırlı olduğu noktada karşımıza düzensiz göç çıkmaktadır (akt. Topçuoğlu, 2015:510).

Türkiye geçmiş yıllardan bu yana misafir göçmen alan ülke veya Avrupa ülkelerine göçmen gönderen ülke olarak bilinmektedir. Özellikle son zamanlarda doğudan gelen sığınmacılar için Türkiye “transit” ve “hedef” ülke haline gelmeye başlamıştır. Yukarıda da bahsettiğimiz nedenlerden dolayı Türkiye’nin hedef ve transit ülke konumunda olmasına yol açmış bu durum yasal ve yasal olmayan göçü doğurmuştur. Hedef ve transit ülke haline gelen ülkelere göçün pek çok etkisi olabilmektedir.

Göç hareketliliği neticesinde sıralanan bu olumsuz etkiler hem ülke içinde hem de ülke dışında uluslararası boyutta sorunlarına gündeme gelmesine neden olmuştur. Göçmenlerin hem kendi menşei ülkesinde hem de vardıkları ülkelerde, bu olumsuz etkilere bağlı olarak hak kayıplarına uğrayabilmektedirler. Göçün ülkelere yarattığı etkiler üzerinde hem ulusal hem de uluslararası boyutta platform veya kuruluşların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Dünya’da mültecilerin sorunlarına çözüm bulabilecek veya en aza indirecek kurumların başında BMMYK gelmektedir.

Bundan dolayı kişilerin haklarının korunması amacı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1 Ocak 1951 tarihinde kurulmuş olup, can güvenliği ya da özgürlüğü tehdit altında olduğu için bulundukları yeri terk etmek zorunda kalan kişilere, sığındıkları ülke tarafından giriş izni verilmesi, mülteci olup olmadıkları kararı verinceye kadar ve mülteci statüsü aldıktan sonra tehlike taşıdıkları ülkeye zorla geri gönderilmemeleri anlamına gelen, uluslararası koruma ve mülteciler için kesin çözümler bulma gibi amaca sahiptir.

Uluslararası korunmanın sağlanmasında BMMYK’nın temel amacı, mültecilerin sahip olduğu haklarını ve iyilik halini korumaktır. Kişilerin ülkelere gönüllü dönüş, bulundukları ülkeye yeniden entegre olmalarını sağlama ve yeniden yerleştirme seçenekleriyle, her kişinin sığınma talebinde bulunma hakkını kullanabilmesini ve başka bir ülkede mülteci olarak güvenli bir şekilde yaşayabilmesini sağlamak için mücadele etmektedir. Bunlarla beraber şu an Dünya da ve Türkiye’de yürürlükte olan “Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi” 1951 yılında Türkiye’de imzalamıştır. 1994 yılında yayımlanan İltica Yönetmeliğine göre ise İç İşleri Bakanlığı tarafından kabul edilen ve yayımlanan 57 numaralı genelgeye göre; Türkiye’de sığınma talebinde bulunan kişilerin başvuruları, mülakatlarının nasıl gerçekleştirileceği, ikamet izin işlemlerinin ne şekilde uygulanacağı belirlenmiştir.

Bunlarla beraber uluslararası düzeyde pek çok kuruluş olduğu gibi Türkiye’de de düzensiz göç alanında faaliyet gösteren pek çok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları düzensiz göç alanında kamu kurumları ve diğer ilgili STK’lar ile işbirliği halinde çalışmaktadır.

1.1. Kavramlar

Göç olgusu içerisinde diğer kavramları da ele alacak olursak bunlardan bir tane ise düzensiz göçmendir. Düzensiz göçmen, geldiği ülkede kalmak için yasal hakkı bulunmayan kişileri ifade etmektedir. Tüm bu düzensiz göçmenler bulundukları resmi ülkede herhangi bir kaydı ve belgesi olmadan kalan kişileri belirtmektedir.

Hedef ülke ve transit ülke konumunda olan ülkelerde göçmen kavramları da çeşitlilik göstermektedir.

Transit göçmen ise başka bir ülkeye (üçüncü ülke) transit esnasında, bir ülkeden başka bir devlete gelen ve o devlette, içinde geldikleri uçakta ya da limanda veya havalimanı güvenlik alanında ya da polis gözetiminde bulundukları toplam süre (vardıkları andan itibaren en fazla 24 saat) boyunca o ülkede bulunan kişiler”, transit yolcular olarak adlandırılmaktadır (akt. IOM, 2004).

Aynı zamanda göç kavramı içerisinde önemli bir yere sahip olan vatansız kişiler kavramını da incelemek gereklidir. Çünkü vatansız kişilerin hiçbir devlet tarafından kabul edilmemesi ve bu durumun bir insan hakları ihlallerini de unutmamak gereklidir.

1954 Sözleşmesi Madde 1’de vatansız kişi tanımını şu şekilde ifade etmektedir: “Bu Sözleşmede belirtilen “vatansız kişi” kavramı, kendi bulundukları ülkenin hukukunun işleyişi içerisinde hiçbir devlet tarafından vatandaş kabul edilmeyen bir kişi” olarak belirtilmektedir. Vatansızlık, pek çok şekillerde ortaya çıkmaktadır ve daha çok göç durumlarında meydana gelmektedir. Kendi ikamet ettiği ülkenin vatandaşlığını almayan, kendi tabiiyetlerini kaybeden veya vatandaşlıktan çıkarılan kişidir. Aynı zamanda vatansız kişiler insan haklarından, vatandaşlığı olan insanların faydalandığı hizmetlerden faydalanamamaktadır. Bir kişi hem mülteci hem de vatansız olabilmektedir.

İkinci Dünya savaşından sonra bu konu dikkatleri çekmiş ve düzenlemeler yapma yoluna gidilmiştir. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi (“1954 Sözleşmesi”), Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi (“1951 Sözleşmesi”) ile aynı amacı paylaşmaktadır. 1954 sözleşmesi vatansız kişilerin haklarını korumak için bir ihtiyaç haline gelmiş ve düzenlemesi yapılmıştır. 1954 sözleşmesi bu yüzden vatansız kişilere yönelik uygulanan en önemli uluslararası tek anlaşma olup kritik bir öneme sahiptir (akt. UNHCR, 2014).

1954 Sözleşmesi sadece vatansız kişilere yönelik hak ve yükümlülüklerle ilişkin standartları düzenleyen tek uluslararası antlaşmadır. Bu nedenle, dezavantajlı durumdaki bu vatansız kişilere koruma sağlanması açısından bu antlaşma önem taşımaktadır.

Ülke içinde yerinden edinilmişler, zorla veya zorunda kalarak ikamet ettikleri yerden veya sürekli olarak hayatlarını sürdürmek zorunda oldukları yerden; özellikle silahlı çatışmaların olduğu ve şiddet hareketlerinin yaygınlaşmasından, insan hakları ihlallerinin veya doğal felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için, uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişiler olarak tanımlanmaktadır. Hukuksal anlamda net bir tanımı yoktur. Mültecilik statüsüne ne kadar benzese de burada ayırt edici nokta kişilerin ülkesinden ayrılmış zorunda olmuş olması, gönüllüğün esas olmaması ve zorlayıcı etkenlerin bulunmuş olması gereklidir.

1.2. Uluslararası Koruma Statüleri Belirlenmesi

Devletler temel insan haklarının korunması ve vatandaşlarının can güvenliğini sağlamak ve korumakla görevlidir. Devletler vatandaşlarına veya ülkesine sığınma talep eden kişilerin yasal ve fiziksel güvenliğini sağlamadığında ciddi insan hakları ortaya çıkmasına neden olabilirler. Kişilerin hakları ve güvenlikleri yasal olarak korunmadığında uluslararası düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Bu düzenlemeler kapsamında İkinci Dünya savaşının 1951 Mültecilerin hukuki durumu ile ilgili sözleşmesi ile Birleşmiş Milletlerin Genel Kurulu’nun 14 Aralık 1950 tarihinde sayılı kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre’de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1951 yılında imzalanan “Mültecilerin Statülerine İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması” mültecilere göre tasarlanmış olan uygulamaların standartlarını ortaya koymuş aynı zamanda mültecilerin sosyal

güvencelerini, iyilik hallerinin sağlanmasını, kimlik belgesi edinmeleri seyahat ve vergi yükünün uygulanabilirliği yeniden yerleştirme amacıyla kabul edildikleri başka bir ülkeye varlıklarını aktarabilme haklarını düzenlenmiştir.

Uluslararası koruma statülerinin tespiti sığınılan ülke tarafından yapılmaktadır. Daha önce yukarıda Mültecilik tanımında da bahsettiğimiz üzere Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından da statüler verilmekte ve iş birliği içinde çalışmalarını sürdürmektedir. Aynı zamanda statü belirleme işlemini yapan devlet hem kendi iç hukukundan yararlanmakta hem de uluslararası düzenlemeler çerçevesinde statü belirlemektedir. Sığınma talebinde bulunan bireylerin uluslararası koruma statüsü başvurusu alınıp belirlendikten sonra, geldiği ülkenin ulusal ve uluslararası hak ve yükümlülükleri başlayacak, geldiği ülkede sığınma talebinde bulunan bireyde de bu statüye sahip olduktan sonra haklarını sığındığı devlete karşı kullanabilme hakkına sahip olabilecektir.

1.2.1. Mülteci statüsü

Mültecilik statüsüne ilişkin en kapsamlı düzenleme, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin Protokolde ele alınmaktadır. Bu sözleşme ve protokol mülteci koruma sisteminin temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda yukarıda bahsettiğimiz sözleşme ve protokoller Türkiye tarafından onaylanmıştır. Ayrıca önemli bir diğer konuda 1951 tarihinde imzalanan sözleşmeyi devletlerin bu sözleşmeye uyup uymadığı konusu BMMYK'ne devletleri denetleme yetkisi verilmiş ve BMMYK ile de devletlerin iş birliği yapması konusu üzerinde de önemle durulmuştur.

BMMYK aynı zamanda mültecileri korumak, onların sorunlarına çözüm bulmak amacıyla uluslararası faaliyet gösteren özerk bir yapıya sahip, BM'ye bağlı özel yardımcı bir organ olarak kurulmuştur.

Mülteci, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında

bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (YUKK,m61)

Sığınmacı, mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişiler olarak ele alınmaktadır. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır.

1.2.2. Şartlı mülteci statüsü

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle” vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan kişiyi “şartlı mülteci” olarak tanımlamıştır (YUKK, m.62).

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni coğrafi kısıtlama olarak uyguladığı haliyle uyum göstermektedir. Bu açıdan Türkiye pek çok eleştiri almış ve “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle” sığınmacılık taleplerine “mültecilik statüsünü tanımadığı için eleştirilmiştir. Bu da şartlı mülteci statüsünü gerekli kılmış ve coğrafi kısıtı şartlı mülteci statüsünün tanınmasında kullanılmıştır. Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokol’ünde taraf devletlerin isteğine bırakılan coğrafi kısıtı sürdürme tercihi karşısında şartlı mülteciliği düzenleyen 62. maddenin, Sözleşme ve Protokol’de bulunan bir hukuki boşluğu doldurması söz konusudur. Türkiye tarafından konulmuş olan coğrafi kısıt çekincesini statü değişikliği yaparak aşma olarak değerlendirebiliriz.

1.2.3. İkincil koruma statüsü

İkincil koruma statüsü ile mülteci ve şartlı mülteci statüsünden farklı olarak kendi menşei ülkesine gönderildiği takdirde zulme uğramalarından korkmasından ziyade bireysel olarak kendisine yöneltilen şiddet olaylarından kaçma olarak ele alınmaktadır. Yani 6458 sayılı Kanunun 63. Maddesinde şu şekilde ifade edilmektedir; “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle

yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.” (YUKK, m.63)

Kişinin ikincil koruma kapsamında değerlendirilmesi için iki şarttan söz edilmektedir. Birincil şart; şartlı mülteci ve mülteci olarak değerlendirilmeme durumu olması gerekmektedir. Türkiye’de kişilere ikincil koruma verilmesi için herhangi bir statüye sahip olmaması gerekmektedir. İkinci şart ise kişinin kendi menşei ülkesine dönmesi durumunda olumsuz durumlarla karşılaşması, ölüm, infaz gibi durumlarla karşılaşmış olması gerekmektedir.

1.2.4. Geçici koruma statüsü

Kitlesel sığınma olaylarında kişilere statü verme işlemleri zorlaşmakta ve neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle kitlesel olarak sığınma talep etmeleri durumlarında devlet tarafından geçici koruma statüsü sağlanmaktadır. Kitlesel sığınma kavramının ise evrensel bilindik bir tanımı bulunmamakla beraber “belirli bir ülke ya da coğrafyadan gelen yerinden edilmiş çok sayıda kişi” olarak ifade edilebilir (Dost, 2014).

6458 kanun ile mültecilik, şartlı mültecilik ve ikincil korumada olmayan, belirli şartları taşıyanlar ise geçici koruma statüsü kapsamında düzenlenmiştir. Kitlesel olarak sınırımıza gelen ve sınırımızı geçen yabancılar bu statü kapsamında ele alınmakta bireysel olarak gelen yabancılar ise bu statünün dışında tutulmaktadır.

Tanıma göre bu statüyü kazanmak için ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacı ile kitlesel olarak sınıra gelmiş ve sınırı geçmiş olması gereklidir. Bireysel olarak gelen yabancıların bu statüden faydalanması söz konusu değildir. Yine aynı şekilde diğer statülerde olduğu gibi geçici koruma statüsüne tabi olarak kitlesel olarak sınırımıza gelen ve geçen yabancılar geri gönderilmeme ilkesine tabi tutulmuştur.

1.3. Düzensiz Göç ve Türkiye

Türkiye, geçmiş tarihten bu yana coğrafi konumu itibari ile her türlü göçe maruz kalmıştır. Özellikle düzensiz göç hareketliliği içinde transit ülke olarak kullanılmaktadır. Türkiye’nin uzun kara ve deniz sınırına sahip oluşu bu göç hareketliliklerinin her yıl artış göstermesine neden olmuştur.

Göçmenlerin kendi ülkelerinde karşılaştıkları hem siyasi, sosyal ve ekonomik nedenler göç etmelerine sebebiyet vermektedir bu durum dünyada giderek artış göstermekte ve kişileri düzensiz göç hareketliliğine dahil etmek zorunda bırakmaktadır. Türkiye'nin özellikle son dönemlerde Arap baharının da etkisi, Afrika ülkelerindeki ekonomik sorunlar gibi nedenler transit bir ülke konumuna gelmiştir. Göçmenler Avrupa'da ya da diğer ülkelerde hayal ettikleri yaşamlarını sürdürebilmek için düzensiz olarak Türkiye'yi geçiş ülkeleri olarak kullanmakta ve yolculuklarını başlatmaktadırlar. Bu nedenle Türkiye'nin göç alan bir ülke haline gelmesine neden olmuştur.

Avrupa ülkeleri, coğrafi yakınlığı nedeni ile daha gelişmiş ekonomik yapısı, iyi yaşam standartları nedeniyle çekiciliği artmakta bu durum da Türkiye'nin jeopolitik konumu itibarıyla düzensiz göç akışlarından etkilenmesine neden olmaktadır (İçduygu ve Aksel, 2012, s. 7). Komşu ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve siyasi alt yapı bozulmaları başta olmak üzere pek çok sebepten dolayı ve Ortadoğu'da meydana gelen olaylardan dolayı eşi benzeri görülmemiş bir göç dalgası meydana gelmiş, Türkiye de bu durumdan etkilenmiştir (İçduygu ve Aksel, 2012, s. 7).

Türkiye geçmişten bu yana düzensiz göç kapsamında özellikle 1990 yılından bu yana yeni nüfus hareketlilikleri ile karşı karşıya kalmıştır. Yukarıdaki tanımda ele aldığımız gibi Türkiye bu göç hareketliliğinin oluşmasında kontrol altına alamamış, kendi seçimi olmamıştır. 1990 yılının ortasında özellikle yasa dışı transit göçmenlerin AB istikametine ilerlemeye başlamasıyla birlikte düzensiz göç oranları yükselişe geçmiştir. Sebebi ise Güneydoğu Anadolu bölgesi koşulları nedeni ile AB 'ye iltica talepleri daha çok artmaya başlamıştır. Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenlerin diğer ülkelere geçiş arzusu sebebi ile hala bir kaydının olmaması, yasadışı çalışması gibi nedenlerin bu düzensiz göç hareketliliğini hala daha arttırmaya neden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1990 sonlarına gelindiğinde ise Türk hükümeti tarafından bir dizi düzenlemeler yürürlüğe koyulmasına rağmen bu önlemler yetersiz kalmış ve yasadışı göçün önüne tam olarak geçilememiştir (akt. Kirişçi, 2008: 4).

Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının kesişim noktasında bulunması, politik ve ekonomik olarak gelişmiş devletlerle zengin Batı ülkelerinin arasında bir geçiş niteliğinde bulunması nedeni ile düzensiz göçmenler tarafından transit güzergâh olarak kullanılmaktadır. Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlarda yıllardır süregelen olaylar nedeni ile

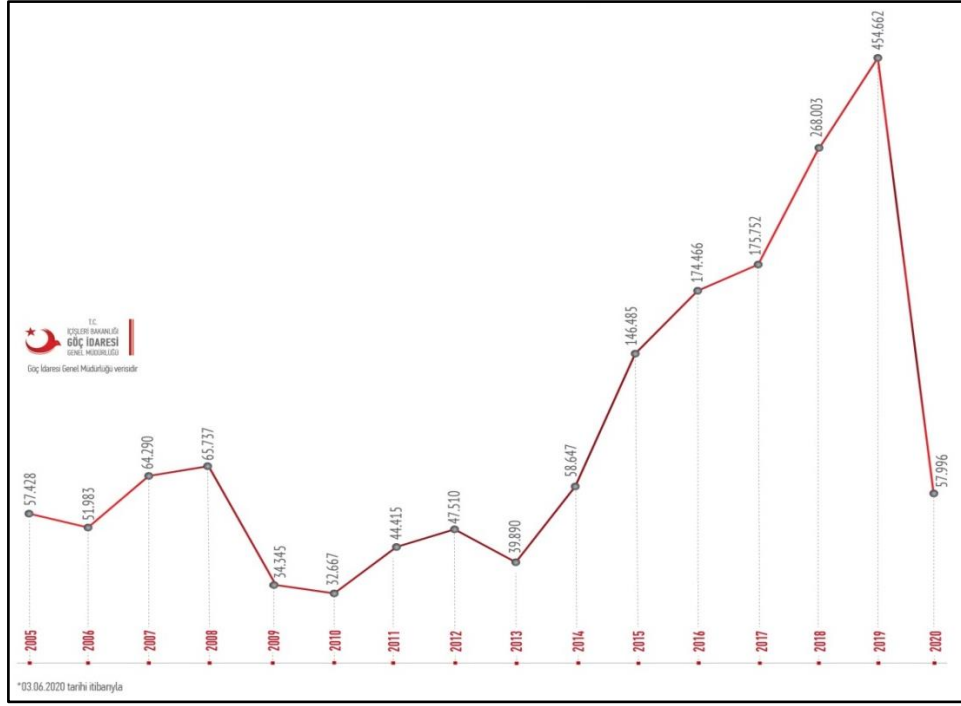
Türkiye, kitlesel akınlara maruz kalmıştır. 1980'lerden sonra Türkiye hem göç alan ülke hem de göç veren ülke konumuna gelmiştir. Bunun temel sebebi göçmenlerin Türkiye'ye geldiğinde hayal ettiği yaşamı sürdürememesi, mevcut ekonomik koşulların kendisi için yetersiz kalması gibi nedenler göç veren ülke haline gelmesine de neden olmuştur. Globalleşmenin getirdiği iletişim ve seyahat özgürlüğü tüm dünyada göç hareketliliğinde artışa sebebiyet vermiş Türkiye de bu küreselleşme sürecinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Ülkemizde küreselleşmenin etkisi ile dünyada meydana gelen gelişmelerden, doğrudan etkilenmiş, bu bağlamda ya büyük çaplı göç ve iltica hareketlerine hedef ülke olmuş ya da başta Avrupa ülkelerine geçmek isteyen göçmenler için transit bir ülke konumuna gelmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Türkiye'ye yönelen düzensiz göç hareketinin dört temel unsuru vardır. Bunlar;

1. Komşu ülkeler de artan siyasi çatışmalar ülkedeki halkın daha iyi yaşam artlarının olduğu bölgelere gitme isteğini arttırmıştır.
2. Batı'ya geçiş yapmak isteyen transit göçmenler Türkiye'nin coğrafi yapısından kaynaklanan sebeplerle Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak görmekte ve bu nedenle ülkemize gelmektedirler.
3. Avrupa'ya gitmeyi hedefleyen göçmenler Türkiye gibi Avrupa'nın çeşitli çevre ülkelerine yönelmektedirler.
4. Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik düzeyinin daha iyi olması çalışmak isteyen göçmenlerin Türkiye'yi tercih etmesi Türkiye'nin komşu ülkelere kıyasla ekonomik açıdan daha iyi durumda olmasıdır (Deniz, 2014).

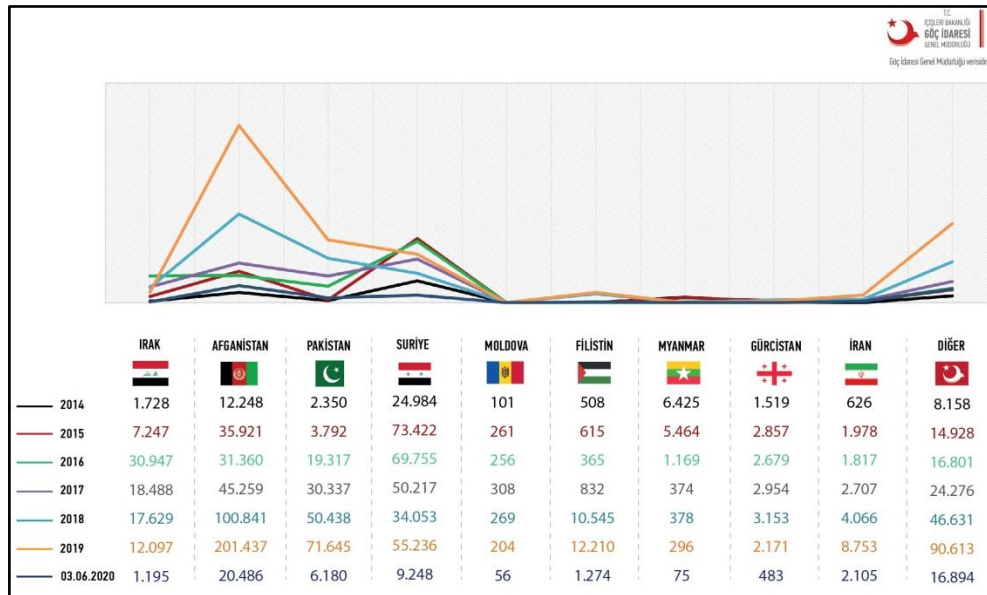
Türkiye'de düzensiz göç hareketlerini temel olarak iki kategoriye ayırmak mümkündür. Birinci kategori, Türkiye üzerinden genellikle göçmen kaçakçılığı organizasyonları yoluyla Avrupa'ya geçmeyi hedefleyen göçmenlerden oluşmaktadır. İkinci kategoride ise, ekonomik sebeplerle Türkiye'de kayıt dışı sektörlerde çalışarak daha sonra ülkelere dönmeyi amaçlayan kişiler oluşturmaktadır (akt. Şen, 2006: 56). Batı devletlerinin sınır geçişlerinde uyguladığı sıkı prosedürlerden dolayı yasadışı geçişe yönelen göçmenler, Türkiye'nin coğrafi konumu nedeni ile Batıya yönelik gerçekleştirecekleri göç akımlarında Türkiye'yi temel geçiş koridoru olarak kullanmaktadır (akt. İçduygu, 1996: 127- 142). Türkiye'yi transit ülke olarak kullanmak isteyen göçmenlerin öncelikli hedefi Ege Denizi'nden Yunanistan'a ve oradan İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, İsviçre gibi ülkelere ulaşmaktır.

Aşağıdaki grafiklerde Türkiye'nin yıl içerisindeki düzensiz göç hareketliliği uyruk ve ülke bazında göstermektedir;

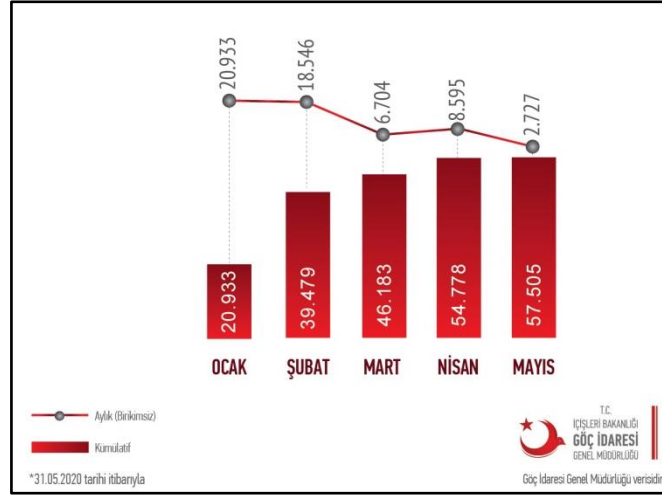
Kaynak: Düzensiz Göç İstatistikler. (b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

Şekil 1.1. Yıllara göre yakalanan düzensiz göçmen sayısı

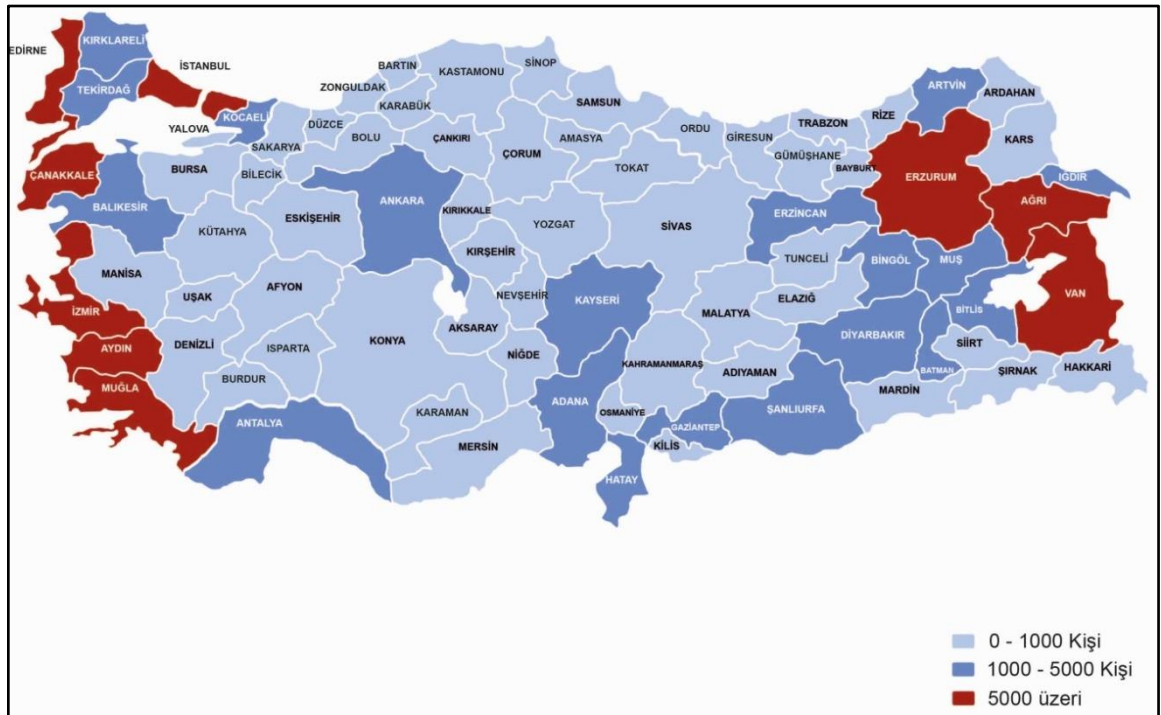
Kaynak: Düzensiz Göç İstatistikler.(b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

Şekil 1.2. Yıllara göre yakalanan düzensiz göçmenlerin uyruk dağılımı

Kaynak: Düzensiz Göç İstatistikler.(b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

Şekil 1.3. 2019 Yılında yakalanan düzensiz göçmen aylık ve kümülatif toplamaları

Kaynak: Düzensiz Göç İstatistikler.(b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

Şekil 1.4. 2019 Yılsonu itibariyle illere göre yakalanan düzensiz göçmenler

Yukarıdaki şekillerden görüldüğü gibi yıllar itibari ile Irak, Afganistan, Filistin, Suriye, İran ve diğer ülkelerin olduğunu görmekteyiz. Türkiye’de düzensiz göçmen sayısı giderek her yıl artış göstermektedir. Düzensiz göçmenler Ege Denizi, Akdeniz üzerinden

şışme bot, kayık, kiralık tekne gibi araçları kullanarak kaçmaya çalışmaktadırlar. Deniz üzerinden geçmeye çalışan göçmenler Sahil Güvenlik Ekiplerince tespit edilmektedir.

Türkiye’de düzensiz göçün coğrafi dağılımına bakacak olursak; yasadışı göçmenlerin en çok kullandıkları giriş çıkış güzergahları Aydın (Didim, Kuşadası), Ağrı (Patnos, Doğubayazıt), Balıkesir (Edremit, Ayvalık), Çanakkale (Ayvacık, Küçükkuyu), Diyarbakır, Edirne (Uzunköprü, Meriç, İpsala, Bosnaköy), Hakkari, Hatay (Yayladağı), Iğdır, İzmir (Aliğa, Çeşme, Menemen, Menderes, Seferihisar), İstanbul, Konya (Ereğli), Manisa (Akhisar), Muğla (Bodrum), Van (Muradiye, Gevaş) şeklinde olmaktadır. Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinde düzensiz göçmenlerin en yoğun olduğu noktalar Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde görülmektedir. Türkiye geneline yayılan düzensiz göçmenler, Türkiye’de en fazla tercih ettiği şehir olan İstanbul’un; ekonomik ve sosyal anlamda daha fazla fırsat sağlaması, geçiş güzergahlarına ve denize olan nedeni ile tercih edilebilirliğini arttırmıştır. Tarlabası ve Dolapdere, diğer kent yoksullarıyla beraber düzensiz göçmenler için de önemli bir barınma görevi görürken, Aksaray - Laleli iş fırsatları, bekâr odaları ve otelleriyle kayıt dışı yaşam merkezleri olmaktadır. Düzensiz göçmenler, Türkiye’de kaldıkları geçici dönem boyunca kayıt dışı çalışmanın fazla olması sayesinde barınma ve iş sorunlarını görece çözebilmektedirler. Bunların çoğu, Van - Ankara - İzmir - Mersin - Muğla - Gazi Antep - Mardin - Adapazarı ve İstanbul’da, iyi şartları barındırmayan gecekondü bölgelerinde veya şehir merkezindeki kötü koşullara sahip semtlerde barınmakta olan düzensiz göçmenler nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadırlar (Durgun ve Ertuğral, 2018).

Türkiye’de yine aynı şekilde Türkiye sınırları içinde düzensiz göç yolları daha çok Ege Denizi üzerinden kullanılmaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Türkiye, Doğu Akdeniz göç rotası üzerinde bulunması ve Orta doğudaki kaynak ülkelerden Avrupa’ya geçiş için transit ülke olarak kullanılmaktadır. Düzensiz göçmenlerin temel hedefi Türkiye üzerinden Yunanistan’a oradan da Avrupa’nın geçmek temel hedef olarak kullanılmaktadır. Böylece göçmenler Türkiye’nin Ege Denizi kıyılarından denize açılmaktadırlar (Aydın, 2016). Düzensiz göçmenler özellikle Çanakkale, Ayvalık, Kuşadası, Didim ve Bodrum sahillerinden Yunanistan’a ait adalara, lastik botlarla kısa süre içerisinde ulaşım sağlayabiliyor olması, Türkiye’den çıkışların bu kıyılarda yoğunlaşmasının nedenini oluşturmaktadır (Aydın, 2016). Deniz yoluyla gerçekleştirilen

düzensiz göç hareketlerinin tespiti halinde ise, bu hareketlerin neredeyse tamamına Sahil Güvenlik unsurlarınca müdahale edilmektedir (Aydın, 2016).

1.4. Türkiye’de Düzensiz Göçün Nedenleri ve Etkileri

Göç kavramında bahsedildiği gibi göç olgusunun pek çok nedeni bulunmakta ve göçün pek çok disiplinle bir arada düşünülmesi gerekmektedir. Göçe neden olan faktörler, göç süreci ve sonrasındaki gelişmeleri de önemli düzeyde etkilemiştir. Özellikle son yıllarda ekonomik, sosyal, siyasi ve toplumsal olaylara bağlı olarak göç hareketliliklerinde artışlar meydana gelmiştir. Göçlerin sebepleri arasında savaşlar, doğal afetler, devlet tarafından yapılan zorunlu göçler ve mekânsal değişimler de vardır (Kaygalak, 1999: 8). Düzensiz göçü oluşturan nedenleri genel olarak “politik nedenler”, “ekonomik nedenler” ve “çevresel ve kültürel nedenler” olarak sınıflandırmak mümkündür.

Politik nedenler, dünyanın pek çok yerinde insanlar savaş, zulüm, işkence gibi pek çok nedenlerden kaçmak zorunda kalmışlar ve bulundukları ülkeleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Uluslararası düzeyde pek çok sorunlar ortaya çıkmış ve ülke içerisinde baş gösteren iç savaşlar binlerce insanın ölmesine neden olmuştur. Söz konusu dönemlerde de yaşanan buhranlar dolayısı ile birçok insan yaşadıkları yerleri arkalarında bırakmışlardır. Bu nedenlere istinaden Türkiye de etkilenmiş ve yasa dışı yollardan göçün uğrak yeri haline gelmiştir.

Ekonomik nedenler, genel olarak göç hareketliliklerinin çıkış noktası düşünüldüğünde altında yatan temel nedenin ekonomik unsurlardan kaynaklı nedenler olduğunu görebiliriz. Ülkeler arası yaşanan göç hareketliliklerinden dolayı göç alan/veren ülkelerin sosyo-ekonomik dengeler değişmekte ve uluslararası göçün nedeni ise ekonomik farklılıkların artmasından dolayı meydana gelmektedir. Göç eden kişilerin motivasyonu daha çok kendi yaşam standartlarını/refahlarını arttırmaya yönelik olduğu görülmektedir.

Göçmenleri yasa dışı göçe ekonomik sorunlar yoksulluk, işsizlik, sosyal güvenceye sahip olmama ve sağlık sistemindeki aksaklıklar olarak ele alınabilir.

Çevresel ve kültürel nedenler, İnsanoğlu ile doğup büyüdüğü çevre arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Söz konusu insanın yaşadığı çevre olunca geniş bir yapının varlığı karşımıza çıkmaktadır. Yüzyıllar boyunca mekânlar, toplumların şekillenmesinde ve

kimlik sahibi olmalarında önemli bir unsur olmuştur (Ekici ve Tuncel, 2015). Çevresel etkileri çok boyutlu ele alabiliriz. Bunlar kırdan kente geçiş istekleri, sağlık koşulları, istihdam olanakları, iklim şartları, teknolojik felaketlerinsen kaynaklı çevresel ortamların bozulması gibi nedenler olarak sıralayabiliriz. Bu durum kişilerin toplum ile bütünleşememesine bu nedenle toplumsal çevrelerinden uzaklaştırıp göç etmeye sevk edebilmektedir.

Çeşitli nedenlerden meydana gelen göçler, kültürel nedenlerden dolayı da yapılabilmektedir. Göç edilmek istenen yerleşim yerleri sınırlı olabilmektedir. Göçmenler, nispeten kendileri gibi ortak bir dile, kültüre ve kökene sahip olan yerleri tercih etmektedirler Bunun dışında dil, din, ırk, etnisite, örf, adet, kültür vb. birçok unsur açısından farklı olan insanların aynı toplum çatısı altında yaşamaları söz konusu olabilmektedir. Bir arada yaşama durumu gruplar arasında entegrasyon ve dışlanma sorununu da beraberinde getirmekte bu durumda kendi içlerinde “kültür şoku” yaşamalarına da neden olmakta, bu da topluma kendilerini adapte edememe, uyum sorunu yaşama gibi etkilere neden olmaktadır.

Göçmenlerin Türkiye’deki etkilerine değinecek olursak; Türkiye’ de göçmen meselesi her şeyden önce bir sosyal uyum meselesidir. Bu durumun **toplumsal alanda** da birçok etkilerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Göçmenler ve yerel halk arasındaki kültür, yaşam tarzı, dil ve kimlik gibi unsurlarda ki farklılıklardan dolayı yerel halkın bu durumdan bir hayli mustarip olduğu söylenebilir. Bu durum doğal olarak gruplar arasında bir kutuplaşmanın oluşmasına da zemin hazırlamaktadır (akt. Orsam, 2015).

Toplumsal anlamda en ciddi konulardan birisi olan “çocuk işçiliği” de göçün yarattığı en sosyal problemlerden birisidir. Eğitim olanaklarından tüm göçmenler aynı ölçüde faydalanamamaktadır (akt. Akıncı vd.,2015: 76). Paraya duyulan yüksek ihtiyaç çocukların her alanda çalıştırılmasını sevk etmiştir.

Göçün **ekonomik anlamda** olan etkisinden bahsedecek olursak ucuz emek gücü, eğitim almamış ve herhangi bir niteliğe sahip olmayan göçmenler ülkemizde yaygınlaşan inşaat sektöründe çalışmaktadırlar. Bu durumu fırsat olarak gören işverenler düşük ücretle insan çalıştırmaktadır.

Temel hizmetler üzerindeki etkisi, sınırlarımızdan yasa dışı yollar ile geçen göçmenler şehir merkezi dışındaki alanlarda, tahsis edilen kamplarda kalmaktadırlar. Yasal yollarla gelenler ve kayıt yaptıran göçmenler devlet hastanelerinden ücretsiz şekilde istifade edebilmekte bu durum da sağlık alanında hastane ve hizmetlerin kapasitesinde yetersizliğe etki etmektedir. Eğitim açısından bakıldığında, devlet okullarında pasaporta sahip olan ve geldikleri ülkede bir kaydı olan göçmenler yararlanabilmektedir. Göçmenlerin usulüne uygun bir şekilde kayıtlarını yaptırılması şartı ile eğitim almak isteyen diğer göçmenler devlet okullarına gidebilmektedir. Ancak devlet okullarında ulusal dilde eğitim verildiği için bu hizmeti alanlar arasında dil sorunu yaşanmakta bu durumda uyum problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Göçmenlerin yarattığı diğer bir etki ise belediye hizmetleridir. Göçmenlerin yerleşime başlamadan önceki bazı illerin sayısında ciddi derecede artışlar olmuştur. Yol, ulaşım, su ve kanalizasyon gibi hizmetler göç hareketlilikleri dikkate alınarak planlanmadığı için bu hizmetler yetersiz gelmeye başlamış yeni sorunları da gündeme getirmiştir (Banazılı, 2018).

Siyasi ve güvenlik açısından bakacak olursak; Göçmenleri sahip oldukları dil, din ve gündelik yaşam tarzlarındaki farklılıkları gibi ulusal kimliklerinin farklı olmasının yanı sıra özellikle Avrupa'daki aşırı sağ politikaların etkisi göçmenlere yönelik "öteki" algısına ivme kazandırmış ve ırkçı kampanyaların doğmasına neden olmuştur. Tüm bu durumlar Türkiye'nin düzensiz göç alanında hukuki ve sosyal anlamda düzenlemeleri geliştirmesini gerekli kılmıştır (Banazılı, 2018).

1.5. Düzensiz Göçte Kullanılan Yöntemler

Giriş yapılan ülkenin yasal giriş ve çıkış prosedürlerine uyulmayarak sınırın yasadışı geçilmesi veya ülkeye yasal yollardan giriş yaptıktan sonra izin alınmaksızın ikamet edilmesi düzensiz göç olarak ele alındığını ifade etmiştik. Ükelere giriş ve çıkışlar için belirlenmiş olan hudut kapıları dışında, sınırın herhangi bir bölgesinden geçiş için kullanılan hava, kara ve deniz kapılarından sahte seyahat belgeleri kullanılarak ülkeye girmeye ya da ülkeden çıkmaya çalışmak kullanılan diğer yöntemlerdir. Gürkan (2006) yasadışı göçte kullanılan yöntemleri şu şekilde ele almıştır;

1. Kara yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç: Karayolu ile yasadışı girişlerde en çok görülen yöntem, sınır kapıları dışında kalan, fiziki yapıdaki eksikliklerden kaynaklanan nedenlerle kontrolün sağlanamadığı arazi kesimlerinden yaya olarak veya hayvanları

kullanılarak sınırın aşılmasıdır. Bu yöntem daha çok bireysel yasadışı göç girişimlerinde kullanılmaktadır. Göçmen kaçakçılığı örgütleri de bu yolu sıklıkla kullanmaktadır. Göçmen kaçaklığı örgütleri bu yolu genelde kamyon, otobüs ve benzeri toplu taşıma araçlarının kasalarında göçmenleri sınırdan yasadışı yollar ile geçirmektedir.

2. Deniz yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç: Deniz yoluyla gerçekleştirilen bireysel veya toplu düzensiz göç girişimleri, büyük veya küçük ticari gemilere kaçak olarak binmek veya küçük bot ve benzeri deniz araçlarıyla deniz üzerinden sınırları aşmak olarak başvurulmuş yöntemlerdir. Göçmen kaçakçıları da yine bu yola sıklıkla başvurmaktadır. Göçmen kaçakçıları, deniz üzerinden gidecek olan belirli grupları bir deniz aracı vasıtası kullanarak ve bu aracı kullanan kişiyi de temin ederek bu yolu kullanmaktadır. Göçmen kaçakçıları, diğer ülkelerden gelen yasadışı göçmenleri ıssız koy veya binecekleri aracın hareketi sağlayacağı limana yönlendirerek bu yöntemi başlatmış olur.

Bunlarla beraber sahte kimlik ve sahte pasaport belgesi de kullanarak sık olmamakla beraber hava yolu ile giriş-çıkışlarda yapılmaktadır. Bu belgeler kullanılarak kara ve deniz hudut kapılarında da kullanılmaktadır. Bazen de bu yöntemlerden birden fazlasının aynı anda kullanıldığı yasadışı göçler olabilmektedir.

Yukarıda bahsedilen yöntemler düzensiz göçmenler için büyük tehlike yaratan durumu ortaya çıkarmaktadır. Hak ihlallerine sebebiyet veren yöntemler olarak ele almak mümkündür. Çünkü kişilerin herhangi bir izni olmadan geçiş yapmak istemesi üzerine bu yöntemlere başvurmaları onların can güvenliğini de tehdit etmekte ve vardıkları ülkenin prosedürlerine uymayarak da bir ihlal yaratmaları söz konusu olabilmektedir.

1.6. Türkiye'nin Düzensiz Göç Yönetimindeki İş Birliği Kurduğu Kurumlar

Türkiye düzensiz göç ile çalışırken pek çok kurum ile iş birliği ile çalışmaktadır. Bu kurumlar hem yerel hem de uluslararası kuruluşlardır. Yasa dışı sınır geçişlerini ve ülke üzerinde gerçekleşen transit göçü önlemek, ülkede düzensiz durumda bulunan göçmenleri ülkeden çıkarmak ve yasal göç yollarına kişileri yöneltmek amacıyla Türkiye, düzensiz göç alanında da faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmakta ve uluslararası müzakere süreçlerinde rol almaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren söz konusu kuruluşların başında BMMYK, IOM (Uluslararası Göç Örgütü) ve ICMPD (International Centre for

Migration Policy Development- Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi) gelmektedir (Aydın, 2016).

1.6.1. BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)

14 Aralık 1950’de BM Genel Kurulu tarafından kurulan BMMYK, 1951 Cenevre Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasına denetlemekle görevlendirilmiş olup (md. 35), her kişinin sığınma talebinde bulunabilmesini ve başka bir ülkede mülteci olarak can güvenliği sağlanacak şekilde barınabilmesini sağlamak amacıyla, ülkelerine gönüllü dönüş, uyum süreçleri ve yeniden yerleştirme dahil, pek çok faaliyetlerde bulunur. BMMYK, mülteciler ile vatansız kişilere uluslararası korumanın ve bunun ötesinde ulusal korumanın sağlanması için hükümetlerle iş birliği yapmaktadır.

Bu kapsamda da Türkiye tarafından yeniden yerleştirilecek göçmenlere mülteci statüsü verilmesi için İçişleri Bakanlığı ile müzakerelerde bulunmaktadır. Uygulamada, kolluk birimleri tarafından tespit edilen göçmenler arasında uluslararası koruma talebinde bulunanların olması durumunda; BMMYK’ ya, başvuruda bulunmuş kişilere başvurularına erişim sağlanması ve mevcut başvuruların her aşamasını yetkililere iletme aşamasında yer almaktadır (YUKK md. 92/4).

1.6.2. IOM (Uluslararası Göç Örgütü)

IOM Türkiye Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, 1991 senesinde Türkiye’de ofislerini açmaya başlamıştır. IOM’ın Türkiye ile ortaklığı 2004 yılında başlamıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun hazırlanmasının yanı sıra İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2013 yılında kurulmasının desteklenmesi de dâhil olmak IOM ile Türkiye arasındaki ortaklık geçmişten bugüne devam etmiştir. IOM Türkiye ile iş birliğinde Türkiye’nin göç yönetme kapasitesini desteklemekte ve geliştirmektedir.

Türkiye ile iş birliğinde sınır yönetiminde de aktif rol oynamaya başlamıştır. Sınır yönetiminde söz sahibi olan ulusal ve uluslararası kurumlarca iş birliği halindedir, Polis, gümrük teşkilatları, Sahil Güvenlik, kara kuvvetleri ve jandarma, giriş ve çıkış noktalarında kişiler ve eşyalarla ilgili işlemlerden, sınır gözetiminden ve sınırdan düzensiz geçiş yapmaya çalışan kişi ve beraberindeki eşyaların tespiti ve düzenlenmesinden sorumludur. Mevcut olan göç ve sınır yönetimindeki amacı, düzensiz göç ve insan ticareti

ile göçmen kaçakçılığı suçlarının azaltılmasını desteklemek, insani sınır yönetimindeki kapasiteyi güçlendirmek, Türkiye'nin düzenli göçü kolaylaştırma ve göçmenlerin haklarının korunmasını güçlendirme çabalarının desteklenmesi, uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır (Aydın, 2011).

1.6.3. ICMPD (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi)

Türkiye, 2000 yılında ICMPD ile iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu merkezin temel amacı; değerlendirme, mevcut olan kapasiteyi geliştirme, diyalog ve araştırma faaliyetleri ile kapsamlı, sürdürülebilir ve yenilikçi göç politikalarını teşvik ederek, Avrupa'daki hükümetler ve örgütler ile hizmet değişim mekanizması işlevi görmektedir. Temel amaçları yine aynı şekilde; dünya çapında var olan göç sorununa yeni stratejiler sunmak, uluslararası göç politikası üretmek, Orta, Doğu ve Batı Avrupa devletlerinin göç sorunları hakkında girişimlerde bulunmak ve metotlar belirlemektir. Düzensiz göç ve sınır yönteminde Özel Yetkinlik Merkezleri bulunmaktadır (Aydın, 2011).

1.6.4. Budapeşte, Prag ve Lahey süreçleri

Türkiye, 2006 Ocak ayından bu yana Budapeşte sürecinde başkanlık yapmaktadır. Amacı, düzensiz göçü yönelik yeni tedbirler almayı, düzensiz göçte mücadele de kalıcı çözümler bulmayı, göç yönetimi alanında sürdürülebilir politikalar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Prag Süreci kapsamında oluşturulan ve 2012-2014 yılları arasında gerçekleştirilen 1 ve 4 numaralı Pilot Projelere Türkiye'de katılmıştır. 1. Proje'de daha çok düzensiz göçe yönelik tedbirler ve göçmenlerin ülkelerine geri dönüşüne yönelik hazırlanan düzenlemelere yönelik bilgilerin paylaşarak, üye devletlerin düzensiz göçle mücadeledeki farkındalık ve kapasitelerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. 4. Proje kapsamında ise sığınma usul ve süreçlerine yönelik eğitim faaliyetleri ele alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye'deki ilgili birimlerin eğitimi 2014 yılında tamamlanmıştır. Lahey sürecinde ise göç sorunlarına yönelik yeni çözüm metotları geliştirmek, sivil toplum örgütleri ile kamu kurumlarını bir araya getirmek amaçları arasındadır. Lahey süreçlerinin temel amaç ve hedefleri kapsamında; İnsan kaçakçılığına yönelik olan hukuku boşlukların en aza indirilmesi, mülteciler, göçmenler ve mağdurlar için olan uluslararası koruma sisteminin kapasitesini güçlendirmek ve kişilere uygun barınma, eğitim, sağlık alanlarında yeni fırsatlara erişimlerini sağlamak, göçten etkilenen toplulukların sosyal ve ekonomik gelişmelerini sağlamak için imkânları arttırmak bulunmaktadır (Aydın, 2011).

1.6.5. FRONTEX ile iş birliği

Frontex (Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İş birliği Ajansı) yani Avrupa Birliğine bağlı ülkelerin sınır güvenliğinden sorumlu bir Avrupa Birliği kurumudur. Türkiye, 2012 yılında Frontex ile iş birliği yaparak 2016 yılında bir iş birliği Planı hazırlamıştır. Bu kapsamda, Frontex ile karışık göç akımlarına ilişkin ortak değerlendirmeler yapılması öngörülmektedir. Frontex kapsamında; Sınır yönetimi, düzensiz göç, kaçakçılık ile ilgili konularda Türkiye ile istişarelerde bulunulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda Türk makamları ve FRONTEX arasında doğrudan, güncel bilgi alışverişi sağlanmaktadır (Aydın, 2011).

1.6.6. NATO ile iş birliği

Ege Denizi'nde meydana gelen düzensiz göç girişimlerinin son dönemlerde artış göstermesi üzerine; NATO'ya ait deniz unsurlarının bu bölgedeki düzensiz göç ile mücadeleyi desteklemesi için, 11 Şubat 2016 tarihinde Türkiye, Almanya ve Yunanistan tarafından NATO Savunma Bakanları Toplantısı'nda tavsiye ve öneride bulunulmuş; 24 Şubat 2016 tarihinde. NATO daimî Konseyi tarafından söz konusu öneri kabul edilmiştir. Bunun üzerine Ege Denizi'ndeki göçmen kaçakçılığı ve düzensiz göçle mücadelede Türkiye ve Yunanistan'ın güvenlik unsurları ile FRONTEX birimlerine destek olmak amacıyla; NATO daimi Deniz Görev Gücü 2 (SNMG2) Ege Denizi'nde gözetleme ve tespit faaliyetlerine başlamıştır. Bu kapsamda hâlihazırda Ege Denizi'ndeki faaliyetlerine devam eden NATO gemileri tarafından, yasa dışı geçiş teşebbüsünde tespit edilen gemiler, bulundukları bölgeye göre ilgili devletin Sahil Güvenlik birimlerine bildirilmekte; kurtarma ihtiyacı bulunan göçmen yüklü gemiler ise, kurtarılmasını müteakip gemide bulunan göçmenler Türk Sahil Güvenlik birimlerine teslim edilmektedir (Aydın, 2011).

Aynı zamanda Türkiye sınırlarında düzensiz göç alanında aktif bir şekilde çalışan yerel STK'lar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve en etkin çalışanlardan bir tanesi de ASAM-Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği'dir.

1.6.7. ASAM-SGDD

ASAM-SGDD mülteci ve sığınmacılara yardım etmek amacı ile 1995 yılında Ankara'da kurulmuştur. Din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin mülteci ve sığınmacılara hak ve hizmetler erişim noktasında sosyal ve hukuki destek çalışmalarını

aktif olarak devam etmektedir. Düzensiz göç alanında da Türkiye'nin Antalya'dan Edirne'ye kadar uzanan kara ve deniz sınırında düzensiz göç hareketliliğinin izlenmesinde rol oynamaktadır. Emniyet, Jandarma, Sahil Güvenlik gibi kolluk kuvvetleri ile iş birliği halinde çalışmalarını sürdürmektedir. Düzensiz göçmenlerin hassasiyetlerinin belirlenmesi ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, kolluk kuvvetlerine, düzensiz göçmenlerin beyan süreçlerinde tercümanlık desteğinin verilmesinde, insani yardım malzemelerinin taleplerinin karşılanması ve düzensiz göçmenlere Türkiye'deki hak ve sorumluluklarına dair bilgi verme noktasında önemli bir işleve sahiptir.

ASAM-SGDD uluslararası kuruluşlar ve yereldeki kuruluşlar ile iş birliği halinde çalışmalarını halen sürdürmektedir.

1.7. Düzensiz Göçe İlişkin Sosyal ve Hukuksal Düzenlemeler

Düzensiz göçle mücadele de her ülkede olduğu gibi Türkiye'de mücadele yöntemleri; ilk olarak, idari uygulamalar olarak vize politikaları ve buna bağlı olarak geliştirilen sınır kontrolleriyle, ikinci olarak, güvenlik güçlerince ülkeye yasadışı giriş yapmış olan, ülkede yasadışı konumda bulunan ya da yasadışı yollarla çıkış yapmaya çalışanların yakalanması ve bunlardan yabancı olanların sınır dışı edilmeleri şeklinde olmaktadır.

Ülkemizin içinde bulunduğu bu göç durumu pek çok düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Sınır güvenliğinin sağlanması bu düzenlemelerin ve önlemlerin en başında gelmektedir. Yoksulluk ve istikrarsızlıktan kaynaklanan düzensiz göçün yarattığı sorunlar uluslararası toplumun sorumluluk ve dayanışma içinde birlikte hareket etmesini de gerektirmektedir. Uluslararası iş birlikleri, anlaşmalar, ülkenin kendi içinde geliştirdiği stratejik planlar ve sivil toplum çalışmalarının ön plana geçmesi gibi düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Düzensiz göç kapsamında tüm bu iş ve işlemler TC. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından, kolluklar ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği içerisinde yürütülmektedir.

İç İşleri Bakanlığı tarafından ele alınan Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadelesine bakacak olursak;

- Menşee, transit ve hedef ölkelerin ortak bir payda da buluşarak yeni hukuksal düzenlemeleri,
- Devletin bu alanda çalıştığı ilgili birimlerin ulusal ve uluslararası tüm kuruluşlarla işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanması,
- Sınır güvenliğini kapasitesini arttırıcı tüm tedbirlerin alınması,
- Sosyal alanında yeni düzenlemelerin yapılması ile beraber çalışma alanındaki sorunlara da çözüm bulması ve yasadışı istihdamın asgari düzeye indirilmesi,
- Göçmenlerin statü edinmesi sürecinin hızlandırılması,
- Göçmen kaçakçılığı gibi organize suçlarla mücadele tedbirlerinin güçlendirilmesi,
- Düzensiz göçmenleri taşıyanlara yönelik güçlü yaptırımların belirlenmesi,
- Menşee ölkelerin göç verme nedenlerinin araştırılarak, bu sebeplerin ortadan kalkmasına yönelik projelerin geliştirilmesi olarak sıralanabilir.

Türkiye, düzensiz göç konusunda daha etkin ve verimli çalışmalara olanak sağlanabilmesi için birçok ulusal ve uluslararası kurumla iş birliği içine girmiştir. İş birliği içine girilen kurumların başında Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, ICPMD ve çeşitli ulusal sivil toplum kuruluşları gelmekte aynı zamanda belli miktarda fonlar, ölkemizde göç alanında faaliyet gösteren derneklere aktararak çalışmalarını etkin bir şekilde gerçekleştirme fırsatı da vermektedir.

1.8. Düzensiz Göç ve Sivil Toplum

Düzensiz göç alanında, sivil toplum kuruluşlarının önleme, tespit, tanımlama ve koruma ile ilgili programları incelendiğinde, STK'ların her aşamada önemli katkıları olduğu görülmektedir. Çünkü insan hak ve özgürlüklerinin sağlanmasında sivil toplum kuruluşlarının önemli işlevleri vardır. STK'ların hayır amaçlı değil daha çok hak temelli yaklaşımlar ile profesyonel meslek elemanları ile alanında uzman kişilerce destek sağlanması önemlidir.

1.8.1. Sivil toplum

Günümüzde sivil toplum, değişen ihtiyaç ve sorunların ele alınmasında büyük öneme sahiptir. Sürekli olarak değişen toplumun içinde dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının karşılanmasında, kişilerin haklarının yerine getirilmesinde koruyucu özellik taşımaktadır. Bu bağlamda, bireyin, grupların, toplumun ve dünyanın iyilik halini ve sosyal adaletin

tesisini amaçlayan devletle iş birliği içerisinde hareket eden sosyal hizmet disiplini, aynı zamanda sivil toplum örgütleri gibi farklı oluşumlarla da toplumun günümüz dünyasındaki problem ve ihtiyaçlarına cevap vermektedir (Pincus, 2018).

Özellikle göç yönetiminde sivil toplum kuruluşlarına önemli sorumluluk düşmektedir. Göç alanında ülkesinde yerinden edinilmiş kesimlere sosyal yardımların ulaştırılması, hak ve yükümlülükleri hakkında bilgi verilmesi noktasında rol oynamaktadırlar. STK'lar aracılığı ile bireylerin fiziki ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, göç sonrası hayat şartlarına adaptasyon sağlama noktasında STK'ların desteklerine ihtiyaç duymaktadır. STK'lar birey ve ailelere yardımcı olmak, göç ettikleri topraklarda toplumunun kuralları hakkında bilgi sahibi olma, ülkeler arası iletişim ve koordinasyonu sağlama gibi işlevleri bulunmaktadır. Aynı zamanda Türkiye'de göç sürecinde STK'ların rolleri ve işlevleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekte ancak pek çok durumda bu kuruluşlar, sığınmacıların devletler arasında irtibat kurmasını sağlamaktadır. Türkiye'de sivil toplum kuruluşları sığınmacıların öncelikle güvenli ve sağlıklı bir yere yerleştirmesine odaklanmaktadır (Kalaycı, 2016).

Kısaca STK, farklı alanlarda çalışmalarını sürdürürken yerel ihtiyaçların karşılanması, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde ademi merkeziyetçiliği özendirme, kamuoyunun taleplerini iletme ve politik katılımı teşvik etme gibi rolleri vardır. Sivil toplum kuruluşları oluşturdukları pilot projeler üretmek, projelere kaynak bulmak ve bu projeleri uygulamaya geçirerek istihdam, adalet hizmetlerine erişim, çevre, sosyal refah konularında alternatifler üretmektedirler. Kısacası resmi politikalar ve düzensiz göçmenlerin gerçek ihtiyaçları arasındaki boşluğu doldurmaktadır. Bu yüzden hali hazırda çalışan sivil toplum kuruluşları bireylerin iyilik hallerinin sağlanmasında, alternatif politika geliştirmede, lobi çalışmalarının sürdürülmesi ve en önemlisi hak temelli çalışmalar yürüterek insan haklarının korunmasında ve yaygınlaşmasında mücadele etmektedir.

1.8.2. Düzensiz göç alanında çalışan STK'ların rolleri

Temel nedeni yoksulluk ve istikrarsızlık olan düzensiz göçün yarattığı sorunlar ülkelerin tek başına çözemeyecekleri kadar geniş kapsamlıdır. Yukarıdaki başlıklar altında bahsettiğimiz gibi, düzensiz göç toplumlar ve ülkeler üzerinde pek çok etki bırakmaktadır. Çünkü göç, insanların bulunduğu sosyal ve doğal çevreden kişileri ayırmakta bu yüzden

sosyal sorunlara neden olmaktadır. Bu yüzden, ülke toplumunun sorumluluk ve dayanışma içerisinde hareket etmesini gerekli kılmaktadır.

Sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının önemli faaliyet alanları vardır. Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları çeşitli sorun alanlarında faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetlere kısaca değinecek olursak kişilere sosyal, ekonomik ve kültürel haklar ve hizmetler sunarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler. STK'lar bu alanlarda faaliyet gösterirken kişilerin iyilik hallerinin sağlanması için çaba sarf etmektedir.

Düzensiz göçmenler ülkelerinden zorunlu veya isteğe bağlı olarak ayrılmış, geldiği ülkeye kaydını yaptırmamış, kayıt dışı yaşayan kişileri ifade etmektedir. Düzensiz göçmenler, varılan ülkelerde gerek uluslararası ve gerekse varılan ülke mevzuatına göre hukuki anlamda ve diğer hak savunuculuğuna ihtiyacı duymaktadır. Bu kişiler hem mağdur hem de dezavantajlı bir konumda olmalarından dolayı haklarını elde etmeleri açısından korunmaya ihtiyaç duyan gruplar olarak ele alınmaktadır. Yani göçmen nüfusun zayıf kesimi olan düzensiz kayıtsız göçmenlerin hizmet sunumundaki boşlukları doldurmak için çaba sarf etmekte, temel haklara erişim noktasında hareket etmektedir.

Türkiye'nin düzensiz göç ile yapılan çalışmalarına baktığımızda düzensiz göç ile Türkiye'ye gelen kişilerin statü kazanması yolunda hızlandırıcı çalışmalar yapılmaktadır. Düzensiz göç yolları ile ülkemize gelen kişilerin statü sahibi olma süreçlerinde ve statü kazandıktan sonraki süreçlerinde haklarına sahip çıkılması ihtiyaç duyulmaktadır. Bu süreçte sivil toplum kuruluşlarının rolleri önem taşımaktadır.

1.9. Düzensiz Göç ve Sosyal Hizmet

Düzensiz göçmenler için Türkiye'de yaşanan sorunlara yönelik sistematik bir hizmet ağı bulunmadığı söylenebilir. Bunlara yönelik hizmetler daha çok kamuda, sivil toplum örgütlerinde uluslararası kuruluşlarda, yerel yönetimler tarafından yürütüldüğü düşünülmektedir. Fakat bu hizmetlerin sürdürülebilir ve sistemli bir şekilde yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

Daha çok sivil toplum kuruluşlarında var olan danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri bu alanda ön plana çıkmaktadır. Çünkü gelen göçmenler ülkelerin yasalarına uygun şekilde kayıtlı değildir. Bu yüzden kişiler kamuda var olan hizmetlerden yararlanma

konusunda sorunlar meydana gelmektedir. Tüm bu çalışmaları yaparken kişilerin karşılaştıkları sorunlar ele alınarak hizmetlerin multidisipliner yaklaşım ile ele alınmasını gerekli kılabilir.

Düzensiz göçmenlerin göç deneyimleri göz önüne alındığında hizmetlere ulaşım, göç yolunda karşılaştıkları zorluklar neticesinde psiko-sosyal anlamda yaşadıkları sorunlar, bulundukları ülkeye uyumlarında zorlandıklarını bilmekteyiz. Bu durumda sosyal hizmet müdahalesini gerekli kılmaktadır. Bu anlamda hem sosyal hizmet mesleğine hem de bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’de önleyici ve koruyucu faaliyetlerinin içinde danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri yer almaktadır. Danışmanlık hizmetlerinin içinde hukuki, sağlık ve barınma ve eğitim konularında sivil toplum kuruluşlarının birçok çalışmaları vardır. Sivil toplum kuruluşları bu çalışmalarını sosyal ve hukuksal boyutta gerçekleştirmektedir.

Çeşitli nedenler ile düzensiz olarak Türkiye’ye gelen kişiler hem psikolojik hem de sosyolojik olarak çökmüş durumda olmaktadır. Bu yüzden kişiler Türkiye’ye geldiklerinde öncelikle nereye başvuracaklarını, statü sahibi olmak için ne şekilde yol izleyeceklerini, hangi belgeler ile başvuru yapacaklarını bilmemektedirler. Bu durum öncelikle kişilerin hukuki anlamda ihtiyaçlarının sağlanmasını ve sorunlarının aşılmasını gerekli kılmaktadır. Bulundukları ülkenin hukuki durumları ile ilgili bilgi sahibi olmayan kişiler sorun yaşamamaları için bu ihtiyaçlarının karşılanmasında hayati önem taşımaktadır. Bu çerçevede, ulusal niteliklere sahip sivil toplum kuruluşları, düzensiz göçmenlerin düşünce, özel mülkiyet, dini inançları ile ilgili hak ve özgürlüklerinin sağlanması amacıyla da hizmetlerde bulunması önemlidir. Bu ihtiyaçların karşılanmasında hukuk servislerinin gece ve gündüz telefon yardım hatlarının açık olması, sınır dışı edilme veya gözaltı emri olan, mültecilik statüsü başvurusu reddedilen göçmenlere ücretsiz hukuki danışmanlık verilmektedir. Düzensiz göçmenler içinde en önemli dezavantajlı gruptan biri olan savunmasız küçüklerin haklarının korunması da önem taşımaktadır.

Aynı zamanda kayıt dışı yaşayan bu göçmenler yasal olmayan yollar ile çalışmaktadır. Bu durum kişilerin çalıştıkları yerlerde hak ettikleri ücretleri alamamalarına neden olmaktadır. Kişilerin sosyal güvencelerinin olmamasından dolayı çalışma izni olmayan ve çok düşük ücretlerle yasal dışı çalışmaya zorlanmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları bu noktada kişilerin, bulundukları ülkenin hukuki prosedürlerine uygun

kayıtlarını yaptırmaları gerektiği konusunda bilgilendirici nitelikte hukuki danışmanlık hizmetleri vermekte ve kişilerin kayıt olduktan sonra çalışma izni almaları konusunda katkıda bulunabilmektedirler.

Türkiye’de düzensiz yollardan ülkemize gelen düzensiz göçmenlerin sorunlarına çözüm amaçlı olarak tasarlanan barınma, sosyal destek sistemleri, sağlık hizmetlerine erişim sağlanması, kamu kurumu veya ilgili kurumlarda tercümanlık, danışmanlık, eğitim ya da psikolojik destek gibi kapsamlı sosyal hizmetler yok denecek kadar azdır (Coşkun, 2017). Bu hizmetlerin yerine getirilmesi ve kamuda var olan hizmet boşluklarının doldurulması için günümüzde pek çok sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının hizmetleri arasında rehberlik, eğitim ve sağlık gibi hizmetlere erişimde danışmanlık, ikinci el eşya, giysi ve yakacak yardımı, market çeki, kısıtlı maddi destek, dikiş ve kuaförlük gibi mesleki eğitim, Türkçe ve İngilizce kursları, çocuklara yönelik eğitimleri görebilmek mümkündür (akt. Toksöz vd., 2012: 114-115).

Koruma altında olan mülteci ve sığınmacıların sınırlı haklara sahip olduklarını görmekteyiz. Türkiye’de düzensiz göçmenler sosyal ve hukuki haklarının ve hizmetlerden faydalanamamakta ve hizmetlerin dışına itilmektedirler. Bu durum pek çok hak ihlallerini de gündeme getirmektedir.

Bu yüzden yukarıdaki hukuki süreçlerde bahsettiğimiz gibi kişiler bulundukları ülkede kayıt olmaları ile beraber pek çok haklara sahip olabilirler. Sivil toplum kuruluşları kişilere danışmanlık ve yönlendirme yaparken kişilere kayıt olmaları durumunda faydalanabilecekleri hizmetler hakkında bilgilendirme yapmakta ve onları yönlendirmektedir. Düzensiz göçmenler sosyal haklara erişemedikleri gibi onlar için büyük ve hayati önemi olan sağlık hizmetlerine de erişim sağlayamamaktadırlar (Coşkun, 2016). Acil sağlık hizmetlerine erişim dünyadaki herkes için bir hak iken ve Türkiye’de de yasal bir hak olarak tanımlanmasına rağmen çoğu zaman düzensiz göçmenler geldikleri ülkeden sınır dışı korkusu gibi nedenlerden dolayı kişiler bu hizmeti tercih edememekte ya da bu hizmetlere erişimi çok mümkün olmamaktadır. Nitekim hastane yönetimleri özellikle ücretin ödenmediği durumlarda ve hatta acil servislerden yapılan girişlerde bile düzensiz göçmenleri polise şikâyet etmekte veya rehin tutabilmektedir. Düzensiz göçmenler için sağlık hizmetleri yüksek fiyatlara mal olmaktadır. Çünkü bazı özel ya da kamu hastanelerinde pasaport göstermek yeterli olsa da yasal ücretlendirme ile turistlerden ve

‘yabancılardan’ standart hizmet bedellerinin üç katı ücret talep edilmektedir. Tüm bu sorunlarla karşılaşmak istemeyen çoğu düzensiz göçmenler kendileri veya aileleri için acil bir durum olmadıkça hastane hizmetlerinden faydalanmak istememekte, kendileri hastalığı atlatmaya çalışmakta bu da kimi zaman basit hastalıkların dahi hayati tehlikelere dönüşmesine sebep olabilmektedir (Coşkun, 2016). Bu kapsamda Türkiye’de düzensiz göçmenlerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunlar ile baş etmeleri için başvurabilecekleri kamu kurumları mevcut değildir. Bu hizmetler daha çok sivil toplum örgütlerinin kısmen düzensiz göçmenleri de hizmetlerine dahil ettiğinden bahsedebiliriz (akt. Toksöz vd., 2012). Örneğin bazı belediyeler karşılaştıkları kötü durumdaki düzensiz göçmenlere ikinci el eşya ve giysi yardımı yapmakta, bazı STÖ’ler ise acil sağlık ve barınma ihtiyaçlarına çözüm üretmeye çalışmaktadırlar.

Tüm bunlarla beraber Türkiye’de deniz üzerinden yapılan düzensiz göç hareketliliklerinde bazı sivil toplum kuruluşları sınır güvenliğinin sağlanmasında, ilgili kurumlarının kapasitelerinin desteklenmesi içinde çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar denizde kurtarma çalışmalarına destek verme, deniz üzerinde yakalanan göçmenlere aynı yardımların dağıtılması şeklinde olmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarında sosyal hizmet programlarının önemi büyüktür. Çünkü, sosyal hizmet bir meslek olarak bireylerin sosyal hayattaki işlevselliklerini arttırmak, toplumsal refaha ve sosyal adalete katkı sağlamak, incinebilir grupların insan haklarına erişimine yardımcı olmak ve insan haklarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak gibi misyonlara sahiptir (Zastrow, 2014). Bu hedefleri yerine getirmek için sosyal hizmet mesleği farklı müdahale ve tekniklere ihtiyaç duyabilmektedir. Bu müdahaleler insan hakları temeline dayanmaktadır. Sosyal hizmet mesleği müdahalelerini gerçekleştirirken mikro, mezzo ve makro düzeyde çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Yaşamın her alanında hem ihtiyaç sahibi insanların ihtiyaçlarını “hak” olarak yeniden tanımlayan hem de onlara yaşadıkları ortama ilişkin farkındalık kazandıran sosyal hizmet müdahalesi insan haklarını bir söylem olmaktan çıkararak hayata geçirme noktasında önemli bir potansiyel taşımaktadır (Tuncay ve Akbaş, 2008). Sosyal hizmet mesleğinin de hak savunucu rolünü sivil toplum kuruluşları eli ile gerçekleştirmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Sosyal hizmet disiplinin ve sivil toplum oluşumunun da nihai hedefi olan sosyal adaleti tesis etmek ve müracaatçıları kaynaklardan, fırsatlardan yararlanmada eşitliğin

hayata geçmesi, her türlü ayrımcılık ve baskıyla mücadele edilmesi için kullanılan bir uygulama olarak da tanımlanabilir. Son yıllarda sosyal hizmet mesleğinin savunuculuk sorumluluğuna dikkat çekilmekte ve artan ihtiyaca vurgu yapılmaktadır. Hızlı ve sürekli değişen sosyal politikalar, yasal ve idari düzenlemeler, hantal bürokratik uygulamalar bu ihtiyacın sebebi olarak sıralanabilir (Şentürk ve Uslu, 2018).

Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları bütün müracaatçı grupları savunuculuk desteğine ihtiyaç duyabilmektedirler. Literatürde savunuculuğa en çok ihtiyaç duyanların çocuklar, yaşlılar, hastalar, engelliler, kurum bakımında olanlar, yoksunluk yaşayanlar, istismar mağdurları, ayrımcılığa maruz kalanlar ve mahkûmlar gibi gruplar olduğu ifade edilmektedir (akt. Ezell, 1994). Bunlara ek olarak günümüzde göç olgusu önemini korumaktadır. Mülteciler, sığınmacılar ve düzensiz göçmenler da kırılgan grupları da oluşturmaktadır. Bu gruplar haklara erişmekte sorun yaşayan kesimleri oluşturmaktadır. Bu yüzden savunuculuğa ihtiyacı olan gruplar arasında yer almaktadır.

Türkiye’de göç olgusu içinde yer alan düzensiz göçmenler sosyal hizmetlere ulaşmakta dışlanmaktadır. Sığınmacı ve mülteci statüsünde olan kişiler hizmetlere erişim sağlamakta pek çok sorun yaşarken, herhangi bir kağıt üzerinde kaydı olmayan düzensiz göçmenler bu sorunu daha çok yaşamaktadır. Temel haklara erişimde sorun yaşayan düzensiz göçmenler bu yüzden hak ihlallerine en çok maruz kalan kesimler olarak değerlendirilebiliriz. Bu noktada sorunlarının görünür kılınmasında sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Kişilerin sosyal haklarının genişletilmesinde ve sosyal hizmetlere ulaşmasında sivil toplum kuruluşları rol oynamaktadır.

Kişilerin ülkeye girişlerinin, ikamet ve çalışma izinlerine erişimlerinin kolaylaştırılması rolleri olabilir. Göç sebebi ile kişilerin pek çok kriz durumu ile karşı karşıya kaldıklarını bilmekteyiz. Bunlar daha önce yukarıdaki başlıklarda incelediğimiz gibi; göç sırasında yaşadıkları sorunlar, insan hakları ihlalleri, ayrımcılık, barınma sorunu, kayıtsızlıktan dolayı bulundukları ülkenin hizmetlerine erişimde sorunlar gibi karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü için sosyal hizmetin önemi ortaya çıkmaktadır.

Düzensiz göçmenlerin bulundukları fiziksel ve sosyal çevre ile sağlıklı etkileşimlerini sağlamak hak ihlallerinin önüne geçmek ve politik anlamda temsil edilmeleri için sosyal hizmetin önemi büyüktür. Düzensiz göçmenlerin sorunları ve

ihtiyaçlarının çok boyutlu olmasından dolayı geldikleri ülkelerde çoğu zaman kendilerine destekleyecek sosyal destek mekanizmalarından mahrum oldukları için mekanizmaları harekete geçirecek disiplin sosyal hizmettir (Aslan, 2018). Bu mekanizmaları harekete geçirirken sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet mesleğinin iş birliği içinde çalışmasının da onemi büyüktür.

1.10. Araştırmanın Problemi

Yaşadığımız yüzyılda dünya genelinde göç hareketleri önem kazanmış durumdadır. Göç hareketleri planlı bir şekilde gerçekleştiği gibi düzensiz göç şeklinde de gerçekleşmektedir. G olgusu içinde “düzensiz göç” farklı sorunları da meydana getirmektedir. Bu sorunların önüne geçilmesinde koruyucu ve önleyici çalışmalar yapılması önemlidir. Bu çalışmaların sivil toplum kuruluşları eli ile yapılması da ayrı bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Bu yüzden sosyal hizmetlere erişimde sorun yaşan düzensiz göçmenlerin haklara erişimde sorunlar yaşaması sosyal hizmet mesleğini önemli kılmaktadır.

Düzensiz göçmenler göç alanında kırılgan gruplardan birini oluşturmakta ve içinde bulundukları durum çerçevesinde zarar görmeye açık olan bir grup oldukları düşünülmektedir. Türkiye’de düzensiz göç hareketliliğinin her geçen yıl artması nedeni ile ekonomik, sosyal, fiziksel ve siyasal pek çok sorunu da gündeme getirmektedir. Türkiye’de düzensiz göç hareketliliğine yönelik koruyucu ve sürdürülebilir bir hizmet mekanizmasının olmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin sunulan hizmeti değerlendirmesi hem düzensiz göç alanına yönelik hizmetlerin geliştirilmesinde hem de düzensiz göçmenlere yönelik hak ihlallerinin önüne geçilmesinde önemli olacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışmada kamusal alanda düzensiz göçmenlere yönelik sağlanamayan hizmetleri sivil toplum kuruluşlarının nasıl sağladığı, koruyucu ve önleyici çalışmaları sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyonellerin gözünden irdelemek amaçlanmıştır.

1.11. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada sivil toplum kuruluşlarında düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin bu alana yönelik hizmetlere ilişkin değerlendirmelerini saptamak ve ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Elde edilen amaçlar neticesinde araştırmanın alt amaçları şu şekilde sıralanmıştır;

- Düzensiz göç alanında sivil toplum kuruluşları hangi hizmetleri sağlıyor?
- Düzensiz göç alanında çalışan bir profesyonel olarak sivil toplum kuruluşlarının hangi rolleri olduğunu düşünüyor?
- Düzensiz göç alanında yerine getirilen hizmetlerin amacına ulaştığını düşünüyor mu? Bu alanda hangi hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor?
- Düzensiz göç alanında çalışırken hangi sorunlar ile karşılaşılıyor ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

1.12. Araştırmanın Önemi

Düzensiz göç, herhangi bir kayıt durumunu içermemesi, göçmenlerin geldikleri ülkede belgelerinin kayıta geçirilmemesini ifade etmektedir. Bu durumda devlet tarafından bilinmemelerine yol açmakta dolayısı ile devlet tarafından önlem almayı kaçınılmaz kılmaktadır. Fakat ülkemizde düzensiz göçmenlere yönelik bir sosyal hizmet sistemi ne yazık ki yoktur. Bu kişilere yönelik hizmetlerin geneli sivil toplum örgütleri eli ile sağlanmaktadır.

Şu an Türkiye’de düzensiz göçe yönelik kontroller İç İşleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi tarafından sağlanmaktadır. Aynı zamanda kolluk kuvvetleri ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışmalarını sürdürmektedirler.

Türkiye göçmenler tarafından transit ve hedef ülke olarak kullanılmaktadır. Özellikle Ortadoğu’da meydana gelen olaylar göç hareketliliklerini arttırmıştır. Bu durum Türkiye’deki düzensiz göçün de artmasına neden olmuştur. Düzensiz göç, çeşitli sorunların ve ihtiyaçlarında artmasına neden olmuştur. Ülkemizde düzensiz göçe yönelik sorunların çözümünde, ihtiyaçların giderilmesinde kurumların ve hizmetlerin yetersiz olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışma ülkemizde her geçen gün sayısı artan düzensiz göçmenlere yönelik hizmetlerin geliştirilmesine yönelik yol göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak Sosyal hizmet temelli yapılan çalışmalarda düzensiz göçe yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olması ve düzensiz göç alanında çalışan kişilerin görüşleri alınarak yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır.

1.13. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında, araştırmaya katkı sağlayacak düzensiz göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşundaki profesyoneller toplanan veriler geçerli ve güvenilirlerdir.
- Araştırmada kullanılan literatür taramasına dayanılarak oluşturulan tanıtıcı bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme yönergesinin uygun olduğu kabul edilmektedir.
- Araştırmanın yapıldığı tarihlerde profesyoneller düzensiz göç alanında çalışmaktadır.

1.14. Sınırlılıklar

Araştırma süresince araştırmayı sınırlayan bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden en önemlisi ise zaman problemidir. Araştırmanın belli bir zaman içinde tamamlanması gerekmektedir. Araştırmaya katılan katılımların düzensiz göçmenler özelinde ve sivil toplum kuruluşunda çalışmış olmaları zorunluluğu sınırlılıklar içine girmektedir. Bunlarla beraber araştırmaya katılan kişilerin farklı şehirlerde yaşamaları ve mesafelerin araştırmayı yapan araştırmacıya uzak olması yüz yüze görüşme yapmayı sınırlandırmıştır. Bu yüzden görüşmelerin bir kısmı telefon üzerinden kayıt altına alınarak yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Türkiye’de düzensiz göç alanına yönelik sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyonellerin, düzensiz göç alanına yönelik koruyucu ve önleyici çalışmalara sivil toplum kuruluşlarının nasıl katkı sağladığının derinlemesine incelenmesi amacı ile nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “insanın kendi sınırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir” (Özdemir, 2010: 326). Nitel araştırmanın derinlikli bir kavrayış ortaya çıkarmayı amaçlaması nedeniyle, araştırmada niteliksel yöntem tercih edilmiştir. Aynı zamanda araştırmacının düzensiz göç alanında deneyim sahibi olması nedeni ile nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel araştırma tekniğinde en çok tercih edilen ve kullanılan yöntemlerden birisi de derinlemesine görüşme yöntemidir. Bu araştırmada derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşmeler genel olarak yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak başlıklandırılmakta ve ele alınmaktadır. Bu çalışmada da yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda açık uçlu sorular sorulmakta ve sorulan sorular görüşme kılavuzu takip edilerek sorulmaktadır (Demir, 2011). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin seçilmesinin nedeni, katılımcıların detaylı bilgi vermesini sağlamaktır.

Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, yaşam tecrübelerinin özünü veya anlamını, ya da bireyin dünyadaki varoluşuna dair algısını anlamayı amaçlar. İnsan davranışı şeyler, insanlar, olaylar ve durumlar ile ilişkisi içinde değerlendirilir (Krysik ve Finn, 2015). Yapılan çalışmada profesyonellerin düzensiz göç alanında çalışırken sivil toplum kuruluşlarının bu alana yönelik faaliyetlerini irdelemek amaçlanmıştır. Bundan dolayı profesyonellerin deneyimlerinden yola çıkarak bakış açılarını anlamak, kişisel deneyimlerini irdelemek için fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını, Türkiye’de göç alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 15 profesyonel oluşturmuştur. Bu araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmanın amacına uygun olarak örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasına ve derinlemesine araştırma yapılmasına imkân vermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2009). Bu çalışmada düzensiz göç alanında çalışan profesyonellere ulaşmak amaçlanmıştır. Katılımcılar düzensiz göç alanında aktif bir şekilde faaliyetlerini yürüten ve bu alanda yeterli deneyime sahip olduğu düşünülen kişiler arasından seçilmiştir. Araştırmaya katılan 15 profesyonel ile yapılan görüşmeler yeterli doyuma ulaştığı düşünüldüğü için katılımcı sayısı arttırılmamış ve 15 kişide sınırlı kalmıştır. Katılımcılar araştırmacının çalıştığı STK başta olmak üzere, diğer sivil toplum kuruluşlarından görüşme yapmayı kabul edenler arasından seçilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler

Katılımcı	Doğum Yılı	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim	Mesleği	Çalışma Süresi
K1	1996	Erkek	Bekar	Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışman	1,5 yıl
K2	1993	Erkek	Evli	Lisans	Saha çalışanı	7 yıl
K3	1985	Erkek	Evli	Lisans	Avukat	6 yıl
K4	1993	Kadın	Evli	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	3,5 yıl
K5	1984	Erkek	Evli	Lisans devam	Saha Çalışanı	12 yıl
K6	1989	Erkek	Evli	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	4 yıl
K7	1988	Erkek	Evli	Lisans	Tercüman	4,5 yıl
K8	1993	Erkek	Bekar	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	4 yıl
K9	1986	Erkek	Evli	Lisans	Avukat	6 yıl
K10	1989	Erkek	Evli	Lisans	Saha çalışanı	7 yıl
K11	1993	Kadın	Bekar	Lisans	Saha çalışanı	3,5 yıl
K12	1989	Erkek	Bekar	Lisans	Saha çalışanı	5 yıl
K13	1991	Kadın	Bekar	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	2 yıl
K14	1988	Kadın	Evli	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	10 yıl
K15	1990	Kadın	Bekar	Lisans	Program Asistanı	5 yıl

2.2.1. Katılımcıları tanıtıcı bilgiler

(K1)

1996 doğumlu ve bekârdır. 2018 yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden mezun olmuştur. Mezun olduktan hemen sonra göç alanında Saha çalışanı olarak çalışmaya başlamıştır. 1,5 sene boyuna göç alanında sivil toplum kuruluşlarında çalışmaya devam etmektedir. Katılımcı 1'in çalıştığı kurumdan izin alınmış ve yüz yüze görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K2)

1993 doğumlu ve evlidir. 2013 yılında ön lisans işletmeden mezun olmuştur. 2013 yılından itibaren göç alanında çalışmaya başlamıştır. Göç alanında çalışırken önce tercüman olarak kamplarda ve sınır bölgelerinde çalışmaya başlamış daha sonra 2015 yılından itibaren sivil toplumda göç alanında tercüman olarak çalışmaya başlamış daha sonra yine aynı kurumda saha çalışanı olarak mesleki çalışmalarını devam ettirmektedir. Çalıştığı kurumda ihtiyaç sahibi olan korunmaya muhtaç kişilerin tespiti, uyum çalışmaları ve etkinliklerinde rol üstlendiğini ifade etmiştir. Katılımcı 2'nin çalıştığı kurumdan izin alınmış ve yüz yüze görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K3)

1985 doğumludur ve evlidir. 2014 yılında hukuk fakültesinden mezun olmuştur. 6 senedir göç alanında sivil toplum kuruluşunda avukat olarak çalışmaktadır. Mesleki çalışmaları içerisinde hukuki danışmanlık, bireylere hukuki anlamda koruma alanın sağlanması için rol ve sorumluluklar üstlendiğini ifade etmiştir. Katılımcı 3'ün çalıştığı kurumdan izin alınmış ve yüz yüze görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K4)

1993 doğumlu ve bekârdır. 2015 yılında sosyal hizmet bölümünden mezun olmuştur. 2018 yılında sosyal hizmet yüksek lisansından mezuniyetini tamamlamıştır. Göç alanında sivil toplum kuruluşunda 3,5 senedir sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştığını, daha sonra takım lideri olarak çalışmasını devam ettirdiğini ifade etmiştir. Katılımcı 4'ün çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K5)

1984 doğumlu ve evlidir. Şu an sosyal hizmet bölümünde okumaktadır. Mesleğe başladığında sivil toplum kuruluşunda önce tercüman olarak görev yaptığını daha sonra saha çalışanı olarak çalışmalarını sürdürdüğünü ifade etmiştir. Sivil toplum alanında 12 senedir çalıştığını belirtmiştir. Çalıştığı kurumda düzensiz göç alanında 7/24 esasına dayalı olarak kamu kurumları ile iş birliği halinde, nöbetleşe sistem ile çalıştığını, bu kapsamda kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan düzensiz göçmenlere, hukuki ve sosyal danışmanlık verdiğini belirtmiştir. Katılımcı 5'in çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K6)

1989 doğumlu ve evlidir. 2016 yılında Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuş daha sonra sosyal hizmet bölümünü bitirmiştir. 4 senedir sadece düzensiz göç alanında çalıştığını ifade etmiştir. Mesleki sorumlulukları arasında sosyal hizmet uzmanı olarak; Sahil Güvenlikte hem kolluğa hem de düzensiz göçmenlere sosyal ve hukuki danışmanlık verdiğini ifade etmiştir. Katılımcı 6'nın çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K7)

1988 doğumlu ve evlidir. 2011 yılında bilgi yönetimi lisansı bölümünden mezun olmuştur. Mesleki hayatında önce turizm rehberi olarak çalışmış daha sonra sivil toplum kuruluşunda göç alanında tercüman olarak çalışmaktadır. 3,5 senedir göç alanında çalıştığını ifade etmiştir. Mesleki çalışmalarında yerleşik olan mülteci bireylerle hem de düzensiz göçmenlere Arapça tercümanlık hizmeti sağladığını ifade etmiştir. Çalıştığı kurum bünyesinde kolluk kuvvetlerine Arapça tercümanlık desteği vermek rolleri arasında olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 7'nin çalıştığı kurumdan izin alınmış ve yüz yüze görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K8)

1993 doğumlu ve bekârdır. 2016 yılında sosyal hizmet bölümünden mezun olmuştur. 4 yıl boyunca düzenli göç alanında sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaktadır. Mesleki sorumlulukları arasında sosyal hizmet uzmanı olarak; Sahil Güvenlikte hem kolluğa hem de düzensiz göçmenlere sosyal ve hukuki danışmanlık verdiğini ifade etmiştir. Katılımcı

8'in çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K9)

1986 doğumlu ve evlidir. 2012 yılında hukuk fakültesinden mezun olmuştur. Mesleğine ilk başladığı yıllarda serbest avukatlık yaptığını daha sonra 2015 yılından itibaren göç alanında sivil toplum kuruluşunda çalıştığını ifade etmiştir. Çalıştığı kurumda avukat olarak çalıştığını, mülteci bireylere ve düzensiz göçmenlere hukuki danışmanlık sağladığını ifade etmiştir. Katılımcı 9'in çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K10)

1989 doğumlu ve evlidir. 2012 yılında halkla ilişkiler ve tanıtım bölümünden mezun olmuştur. Ortalama 7 senedir sivil toplum kuruluşunda göç alanında çalıştığını ifade etmiştir. 2 sene boyunca çalıştığı kurumda destek personeli olarak çalışmış daha sonra saha çalışanı ve ofis yöneticisi olarak çalışmalarına devam etmektedir. Hem yerleşik mülteci olan bireylerle çalışırken hem de düzensiz göçmenlerle de çalışmalarını sürdürmektedir. Katılımcı 10'un çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K11)

1993 doğumlu ve bekârdır. 2015 yılında sosyoloji alanından mezun olmuştur. Sivil toplum kuruluşunda göç alanında 3,5 senedir mobil takım koruma asistanı olarak çalışmaktadır. Mesleki çalışmaları içerisinde yer yerleşik olan mülteciler ve düzensiz göçmenler ile çalışmaktadır. Katılımcı 11'in çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K12)

1989 doğumlu ve bekârdır. 2013 yılında ilahiyat bölümünden mezun olmuştur. Sivil toplum kuruluşunda göç alanında önce Farsça tercüman olarak çalışmış daha sonra mobil takım koruma asistanı olarak çalışmaya devam etmiştir. Katılımcı 12'nin çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K13)

1991 doğumlu ve bekârdır. 2016 yılında sosyal hizmet bölümünden mezun olmuştur. Sivil toplum kuruluşunda göç alanında 2 yıldır çalışmaya devam etmektedir. Saha da aktif görev aldığını sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştığını ifade etmiştir. Mesleki rolleri arasında sürekli olarak kolluk kuvvetlerine ve düzensiz göçmenlere hukuki ve psiko-sosyal danışmanlık verdiğini belirtmiştir. Katılımcı 13'ün çalıştığı kurumdan izin alınmış ve telefon ile görüşmede kendi izini dâhilinde ses kaydı tutularak görüşme yapılmıştır.

(K14)

1988 doğumlu ve evlidir. 2010 yılında sosyal hizmetten mezun olmuştur. 2019 yılında sosyal hizmet yüksek lisansını tamamlamıştır. Meslek hayatı sürecinde yaşlı, engeli, çocuk, afet ve göç alanında çalışmalarını yürütmüştür. 6 sene boyunca göç alanında çalıştığını, mesleki rolleri arasında psiko-sosyal danışmanlık olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 14 kendi onayı dâhilinde telefon ile ses kaydı tutularak görüşme sağlanmıştır.

(K15)

1990 doğumlu ve bekârdır. 2014 yılında sosyoloji bölümünden mezun olmuştur. Sivil toplum kuruluşunda 5 senedir göç alanında çalıştığını ifade etmiştir. Mesleki çalışmalarında önce saha çalışanı olarak çalıştığını hem yerleşik mültecilerle hem de düzensiz göçmenlerle çalıştığını ifade etmiştir. Şu an sivil toplum kuruluşunda program asistanı olarak göç alanında çalışmalarını sürdürmektedir. Katılımcı 15 kendi onayı dâhilinde telefon ile ses kaydı tutularak görüşme sağlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmada veriler birçok teknik ile toplanabilir. Görüşme, sözlü iletişim yolu ile insanları ve insanların çevresiyle ilişkili olan durumlarını irdelemeye ve anlamaya çalışan bir veri toplama tekniğidir (Gürbüz ve Şahin, 2015).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği, üzerinde araştırma yapılan konunun bütün boyutlarını ele alan, araştırmayı derinden incelemesi için çok açık uçlu sorular ile detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına olanak sağlayan bir veri toplama tekniğidir. Araştırma kapsamında olan kişinin duygularını, düşüncelerini, bilgilerini ve hayat deneyimlerine bu görüşme sayesinde

ile ulaşılır (Tekin, 2006). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu yöntemi ile yapılan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu formda açık uçlu sorular bulunmaktadır (Demir, 2011). Araştırmaya katılan katılımcılardan derinlemesine bilgi alınması amaçlandığından; araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlıkta katılımcılara ilişkin daha çok demografik bilgiler (yaş, medeni durum, doğum yeri, eğitim durumu vs.), mesleğe ilişkin bilgiler (meslek, meslekle geçirilen süre, alanda çalışmaya nasıl başladıkları gibi) yer alırken, ikinci başlıkta ise düzensiz göç alanı da hizmetlere ilişkin görüşlerine, deneyim ve tecrübelerine odaklanılan (sivil toplum kuruluşlarının rolleri, hizmetlerin amacına ulaşp ulaşmadığı, düzensiz göç alanında çalışırken karşılaştıkları sorunlar) sorulara yer verilmiştir.

2.4. Veri Oluşturma Süreci

Veri toplama süreci 20.01.2020-26.02.2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelere başlamadan önce görüşme yapılacak kişiler konu ile ilgili önden bilgilendirilmiştir. Kişilere yaklaşık görüşme süreci ile ilgili bilgi verilmiş ve görüşme sorularında rahatsızlık verecek soruları yanıtlamamaları konusunda da kendilerine hatırlatma yapılmıştır. Görüşmede izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler aynı gün bilgisayar ortamında kaydedilmiştir.

Araştırmaya katılan her katılımcı ile ortalama 1 saat yüz yüze ve telefon görüşmesi kayıt altına alınarak görüşme sağlanmıştır. Araştırmaya 15 katılımcı katılım sağlamıştır. Veriler birbirini tekrar etmeye başladığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmacı ses kayıtlarının tümünün dökümü müdahalesi olmadan almıştır. Dökümü alınan ses kayıtları araştırmacı tarafından okunmuştur. Araştırmacı elde edilen ses döküm verilerini Word formatına detaylı ve sistematik bir şekilde aktarmıştır. Ses dökümleri kendi içinde sınıflandırılmış ve renklendirme yöntemi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Daha sonra araştırmacı verileri kodlamış ve kodlardan temaları oluşturmuştur.

Araştırmada geçerliliği ve güvenirliği sağlamak amacıyla görüşmelerin dökümü alındıktan sonra nitel araştırma alanında deneyim sahibi iki bağımsız kişi tarafından okunmuştur.

Araştırmacı bu alanda çalışma tecrübe ve deneyimine sahip olduğu için görüşmelerin analiz edilmesinde herhangi bir bilgisayar yazımı kullanmamıştır. Elde edilen temalar doğrultusunda veriler analiz edilmiştir. Elde edilen temalar şu şekildedir;

- İnsani Yardım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Tercümanlık hizmeti, ayni yardım hizmetleri, hukuki danışmanlık hizmeti)
- Düzensiz Göç Alanında Sosyal Hizmet Rollerinin Değerlendirilmesi (Aracı rolü ve savunuculuk rolü)
- Düzensiz Göç alışmalarında Karşılaşılan Sorunlar (Dil bariyeri sorunu, refakatsiz çocuklar sorunu, kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliği)

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerle gerçekleştirilen telefon ve yüz yüze görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular üç başlık altında çözümlenmiş ve irdelenmiştir. Düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin verdiği yanıtlar doğrultusunda “İnsani Yardım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”, “Düzensiz Göç Alanında Sosyal Hizmet Rollerinin Değerlendirilmesi” ve “Düzensiz Göç Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar” ana başlıkları ortaya çıkmıştır.

3.1. İnsani Yardım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

STK’ların pratik uygulamalarına baktığımızda, hedeflemiş olduğu gruplarla çalışma yapma, onları güçlendirme ve kendine yeterli hale getirme becerisi kazandırma gibi çalışma ve uygulamalarıyla dezavantajlı gruplarla, ilgili ve diğer topluluklarla doğrudan ilişki içinde bulunmaktadır (akt: Can, 2013). Sivil Toplum Kuruluşları, sivil alandaki belli ilgi gruplarını temsil etmek üzere koordine olmuş kurumlardır. Belirlediği çalışma alanlarına göre, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel alanda temel kalkınmasını hedeflerken; yardım amacını misyon edinmiş diğer STK’lar ise, dezavantajlı gruplar için insani yardım amacını da üstlenmektedir (akt: Yolcuoğlu, 2014).

Araştırmaya katılan profesyoneller de derneklerde görev yapmaktadır. Katılımcılar çalıştıkları sivil toplum kuruluşlarında sağladıkları hizmetleri ‘*insani yardım, hukuki danışmanlık, psiko-sosyal danışmanlık ve tercümanlık desteği*’ gibi pek çok hizmeti de içerdiğini ifade etmişlerdir. Bu hizmetlerin sunumunda çok önemli bir rol oynayan katılımcılara düzensiz göçmenler ile çalışma sıklığı hakkında soru sorulduğunda; katılımcıların tamamı haftanın her günü düzensiz göçmenlerle çalıştıklarını ve mevsimlerin düzensiz göç hareketliliğini etkilediğini, bu durumun da çalışma saatlerine yansıdığını ifade etmişlerdir.

“Sık sık şöyle; mevsim bazlı değişiyor tabi ki. Mevsimin sıcak olduğu aylarda daha çok artan bir durum bizlerde talebe bağlı olarak destek sağlıyoruz.” (K1, E, PDR)

“Gerçekten yerimizde duramadık. Haftada nereden baksan 15-20 operasyona katıldık. Şu an yılbaşından Ocak ayı için söylüyorum Ocak ayı için bir durağan zamana girdik. Ama bu da haftada nereden baksan 6-7 operasyona indi. Yine devam ediyor. Onun dışında Marttan itibaren müthiş bir yoğunluk oluyor Hazirana kadar devam ediyor.” (K5, E, Saha çalışanı)

“Tabi tabi değişiyor. Gmenlerin trendleri farklılık gösterebiliyor hava durumlarını vs. takip ediyorlar geçen sene yazın sıkıı ondan önceki sene kışın sıkıı. Hemen hemen her gün herhangi bir göçmen ile iletişim halinde oluyoruz ama tabi bazı dönemlerde yılın bazı dönemlerinde onların belirlediği trendlere göre hani mevsimsel olur ekonomik durumlar olur vs. onların düzensiz olarak Avrupa’ya geçme istekleri artıyor veya azalıyor. Bunlara göre de bizim çalışma yoğunluğumuzda ona göre artıyor veya azalıyor.” (K6, E, Shu)

“Zaman zaman ve mevsime göre değişiyor bizde. Bazı zamanlar günde 20 saati de buluyor. Bazı zamanlar hani g olayı bizim önce burada onu anlatmam lazım. Nasıl çalıştığımızı. 7/24 de dayalı çünkü her an mülteci yakalanabiliyor düzensiz g olduğu için bazı günler hatta haftalar üzerinden konuşalım. Bazı haftalar haftanın 7 günü alışabiliyorsun bazı haftalar da ise haftanın 2 -3 günü mülteci çıkabiliyor.” (K8, E, Shu)

Sivil toplum kuruluşlarında düzensiz göç alanında çalışan kişiler; kurumlardan talep geldiği sürece kurumlara tercümanlık desteği, düzensiz göçmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, insani yardımları kurumlara ulaştırmak konusunda destek vermek amacıyla 7/24 saat kuralı ile çalıştıklarını sürdürmektedir. Çalışma sıklıklarını, düzensiz göç hareketliliğinin yaz aylarında havaların ısınmasına bağlı olarak artış gösterdiğini bu durumunda mesai saatlerini sıkılaştırmaktadır. Çünkü düzensiz göçmenler, özellikle deniz üzerinden glerde hava sıcakların artık gösterdiği, denizin durgun olduğu zamanları seçmektedir. Buna bağlı olarak düzensiz göç hareketliliklerinde artış olmaktadır. Bu alanda çalışan profesyonellerde; kolluk çalışanları gibi, sivil toplum kuruluşları da düzensiz göç alanında 7/24 fiili olarak paralel bir şekilde çalışmalarını sürdürdüğünü ve yardım desteği sağladıklarını görmekteyiz.

3.1.1. Tercümanlık hizmeti

Araştırmaya katılan profesyonelleri çalıştıkları sivil toplum kuruluşunda düzensiz göçmenlere sağladıkları hizmetlerin neler olduğu sorulmuştur. Bu bağlamda profesyonellerin en çok dile getirdiği hizmet tercümanlık hizmetidir.

“Eğer yakalanma olduysa şu an da hazırda kolluk kuvvetlerinin yeterin düzeyde hizmet verecek koşullara sahip olmadıkları için bizden öncelikli olarak tercüme desteği talep ediyorlar. Kurumumuzda alışan tercümanların konuda destek sağlamak üzere kolluk kuvvetlerine yakalandıkları zaman işlemlerin gerçekleştirilmesi için destek sağlıyoruz.” (K1, E, PDR)

“Düzensiz göçteki en büyük problem zaten dil tercüman desteği sağlanıyor. Tercüman, o kişilerin eli ayağı kolu oluyor dili oluyor çünkü hastalık var derdini anlatamaz ki ya da çocuğu aç herhangi bir şey var derdini anlatamaz yani. Tercüman desteği çok önemli.” (K5, E, Saha çalışanı)

Katılımcı 1 ve 5’inde ifade ettiği gibi düzensiz göç alanı ile ilgilenen kolluk kuvvetlerinde Jandarma, Sahil Güvenlik ve emniyet birimlerinde tercümanlık hizmetlerinin zayıf olduğunu görmekteyiz. Buradan yola çıkarak ilgili birimlerdeki tercümanlık hizmeti sivil toplum kuruluşları tarafından karşılandığı düşünülmektedir.

“Bu yüzden biz tercüman olarak daha çok ön planda tutuyoruz. Mültecilerin ve kolluğun yararlandığı şey bizden tercümanlık oluyor. Onun dışında mültecilerin sorunlarına ilişkin dil konuştuğumuz için sorunlarını ele alıp onları yönlendirme ya da bir danışmanlık verme gibi rol sağlıyoruz.” (K7,E, Tercüman)

“Bunun dışında kolluk kuvvetleri ile yoğun haftada 3-4 gün görüşecek şekilde ziyaretlerimiz ya da onların tercümanlık talepleri var. Tercümanlık desteği veriyoruz. Mağdur sıfatı ile düzensiz göçmenlerin ifadesi alınması gerekiyor eğer organizatör ya da kaçakçı yakalandı ise. Orada da tercümanlık desteği vererek düzensiz göçmenin kolluk biriminde kalma süresini kısıtlamayı hedefliyoruz.” (K10, E, Saha çalışanı)

“Gerçekleştiriyorum ilgili jandarma birimlerinde, piyadelerde, hudut bölüklerinde, hudut bölüklerine bağlı asgari karakollarda, sınırın tam sıfır olduğu yerlerde. Sonra hani Urduca mesela tercümanlık desteği talep edildiğinde yine ilgili emniyet, jandarma hatta adliyelerde savcının huzurunda hatta mahkemelerde tercümanlık desteğine gidiyorum.” (K12, E, Saha çalışanı)

Profesyonellerin ifadelerinde de belirtildiği gibi; sivil toplum kuruluşları tercümanlık hizmetlerinde, kolluk kuvvetlerine, ifade işlemlerinde yardımcı olmakta, düzensiz göçmenler ile kolluk kuvvetleri arasındaki dil bariyerini ortadan kaldırma rolü üstlenmektedir. Bunlarla beraber düzensiz göçmenlerin hizmetlere erişimleri konusunda bilgilenmeleri için kendi dillerinde hizmetler hakkında saha çalışanları veya kolluk kuvvetleri ile iş birliği halinde bilgi sağlamaktadır.

3.1.2. Aynı yardım hizmetleri

Sosyal yardımlar içerisinde yer alan aynı yardım hizmetleri mülteciler, yaşlılar, gençler, engelliler, yoksullar gibi dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının karşılanması ve desteklenmesi için oluşturulmuş bir yardım türüdür. Aynı yardımlar acil ve afet yardımlarında da kullanılmaktadır. Bu çalışmada üzerinde durduğumuz aynı yardımlar,

düzensiz göçmenlerin yakalandıkları andaki ihtiyaçlarının karşılanması, çeşitli hijyen kutuları ve gıda kutuları ile o andaki acil ihtiyaçlarının karşılanması üzerinde durulmuştur.

Araştırmaya katılan profesyoneller çalıştıkları sivil toplum kuruluşlarında insani yardım hizmetlerine yönelik şu ifadeleri kullanmışlardır;

“İnsani yardım malzemeleri de talepleri arasında, çünkü devletimizin böyle bir desteği yok bizlerde sivil toplum kuruluşları olarak Türkiye’de aracı pozisyonunda uluslararası fonlardan sağlanan insani yardım malzemelerini düzensiz göçmelerin kullanacağı şekilde yararlanacağı şekilde kurumlara teslim ediyoruz. Bu sırada da biz bu destekleri kolluk kuvvetine sağlarken yakalanan grubun en iyi şekilde yararlanabilmesi adına bizlerde ayrıca destek sağlamaya çalışıyoruz.”(K1, E, PDR)

“Malzemeler ve talep edilen malzemeler ile birlikte kolluk kuvvetlerine gidiyorlar orada yaptığımız ilk şey kendimiz malzemeleri elden teslim ediyoruz sonra acil bir şekilde hızlı bir şekilde göçmenlere soruyoruz. Herhangi bir acil ihtiyacınız var mı işte bebekli olanlar mama veya süt talebinde bulunuyorlar alımını yapıyoruz.” (K5 ,E, Saha çalışanı)

“Göçte ilk müdahale kısmında hep biz malzeme desteği ani ihtiyaç olan şeylerde dediğim gibi kolluk kuvvetleri bizi aradığı zaman ihtiyaçlarını söylüyor bizde depomuzda bulunan malzemelerden ihtiyaçları götürerek orada ilk müdahale de mültecilerin orada ihtiyaçlarını karşılıyor.”(K7, E, Tercüman)

Araştırmaya katılan profesyoneller çalıştıkları sivil toplum kuruluşlarında aynı yardım hizmetlerine yönelik verdikleri ifadelerden yola çıkarak; düzensiz göç alanına yönelik çalışan sivil toplum kuruluşları, kolluk kuvvetlerine, düzensiz göçmenler yakalandıkları andan itibaren veya yakalandıktan sonra acil müdahale ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için destek vermektedirler. Düzensiz göç ile ilgilenen kolluk kuvvetlerinin, İl Göç İdaresi kurumlarının ve ilgili hizmet merkezlerinin aynı yardımlara yönelik bir destek hizmetinin olmadığı düşünülmektedir. Aynı yardımlara yönelik bu boşluğu sivil toplum kuruluşlarının doldurduğu açık bir şekilde görmekteyiz.

“Orada kişilerin Göç İdaresine teslim edilinceye kadar geçirdikleri süredir. Bu süreçte ne olur işte insani yardım malzemeleri teslim edilir genellikle bunlar UNHCR ya da UNICEF’in desteği ile sağlanmış olan gıda paketleri, hijyen paketleri işte temel temizlik malzemeleri falan hani giyecek belki bu malzemeler. Emniyet, jandarma ve sahil güvenlik birimlerinde teslim edilir.” (K9, E, Avukat)

“Çok yoğun zamanlarda GGM ‘nin çok yoğun olduğu zamanlarda 12-13 gün burada beklemiş göçmen var. 13 gün çok büyük süre bu süre zarfın da bu insanların sürekli ihtiyacı olacak. Kıyafet, bu

insanlara bir kere kıyafet vermemiz bu süre zarfında sürekli kıyafet tedariki yapıyorduk bu insanlara çünkü kirlenebiliyor. '' (K6, E, SHU)

''Tabi ki aynı yardım malzemesi dağıtmak bizim yaptığımız buradaki işlerden biridir. Bunun içinde ne var gıda, battaniye giyim hipodermi için battaniye falan. Bunun yanında zaman zaman piyade ve jandarmadan ceset torbası talebi alıyoruz. ''(K10, E, Saha çalışanı)

Kriz durumundan etkilenen insanlar insani yardım çalışmalarının kalbinde yer alır. Herhangi bir krize yapılan her türlü müdahalenin arkasındaki temel motivasyon hayat kurtarmak, insanların acılarını azaltmak ve onurlu yaşam hakkını desteklemektir. (Temel insani yardım standardı, 2014). Bu tanım kapsamında da anlaşılabacağı gibi sivil toplum kuruluşları insani yardım hizmetlerinin ulaştırılmasında da önemli bir işleve sahip olduğunu ve büyük bir boşluğu doldurduğunu düşünmekteyiz. Çünkü düzensiz göçmenler uzun süre göç yollarında olabilmekte bu durumda kişilerin hem fiziki ihtiyaçlarının artmasına neden olmakta hem de psikolojik anlamda yıpranmış olabilmektedirler. Bu anlamda kişilerin yakalandıkları andaki krizi yatıştırmak adına fiziki ihtiyaçlarının karşılanması ve aynı yardım destekleri önem taşımaktadır.

3.1.3. Hukuki danışmanlık hizmeti

STK'lar düzensiz göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara ve geçici koruma statüsündeki kişilere Türkiye'deki hakları ve bu haklara erişimleriyle ilgili ücretsiz olarak hukuki destek sağlamakta hem de hukuki süreçlerle ilgili bilgilendirme toplantıları düzenlemektedir. Bu kapsamda araştırmaya katılan profesyoneller hukuki hizmetlere ilişkin şu ifadeleri yer almaktadır;

''Aynı şekilde bu Yunanistan tarafından push back edilenler ile görüşme yapıyorum. Birde tercümanlığa gittiğimizde bir grup yakalandığında bize haber verdiklerinde gittiğimizde malzeme teslimi yaptığımız zamanlar bile göçmenlere hukuki bilgilendirme yapıyoruz. Türkiye'de yasal yollardan nasıl kalabilirler kimliği nasıl alabilirler kimlik almanın şartları nelerdir. UK başvurusuna bulunabileceklerini avukat tutabileceklerini, avukatın ücretsiz olduğunu ve birde sınır dışı kararı çakırsa buna itirazda bulunabilecekleri hususları bu bilgilendirmeleri yapıyoruz. ''(K12 ,E, Saha çalışanı)

''Danışmanlık veriyorum, düzensiz göç olduğu için konu kişilerin kollukta ya da geri gönderme merkezinde tutulduğunda süreç içerisinde idari gözetim kararlarının işte sonrasından yasal yollara başvurup ya da işte geri gönderme merkezindeki kişilerin sınır dışı kararı serbest bırakılmış olsa bile

sınır dışı kararı olanlar oluyor Onların yasal başvuru işlemleri hani kendi mesleğimle alakalı ama konu yasal danışmanlık. ''(K9, E, Avukat)

Katılımcı 9'un da ifade belirttiği gibi düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye geldikleri sürede ve kalış sürelerinde sivil toplum kuruluşlarının yasal anlamda danışmanlık sağladıklarını görmekteyiz.

''Üçüncü ülke hakkında yani yenide yerleştirme ile ilgili genel bir bilgilendirme yapıyoruz. Yaptıkları şeyin yasa dışı olduğunu Türkiye'ye yani yaptıkları yasadışı iş olduğunu bu yüzden burada tutulduklarını ifadeleri alınacak işte ondan sonra geri gönderme merkezine gönderilecekler bu şekilde bilgi veriyoruz. Kimlikli olanlar var kimliksiz olanlar var kimlikli olanlara kimliklerin iptal edilebileceğini işte bilgisini veriyoruz. Tabi bu bilgileri kolluk kuvvetlerinin talebi üzerine veriyoruz. Ve kendimizde hani düzeltiyorum kimlikler ile ilgili geri gönderme merkezi ile ilgili kolluk kuvvetlerinden aldığımız bilgiyi aktarıyoruz. '' (K5, E, Saha çalışanı)

''Bizler burada olası gerçekleşebilecek hukuki süreçler hakkında bilgilendirmeler sağlıyoruz. Serbest bırakıldıkları durumda ülkede kaldıkları süre boyunca ihtiyaç duyabilecekleri kamu kurumlarını, iletişim bilgilerini ve adreslerini paylaşıyoruz. Ve bu konuda bilgilendirmeler yapıyoruz. Bunları yaparken iki şekilde gerçekleşebiliyor bu durum kolluk kuvvetinin sağladığı alana göre değişiyor bu. Birebir görüşmeler halinde veya toplu bilgilendirmeler halinde. ''(K1, E, PDR)

Görüldüğü gibi sivil toplum kuruluşları düzensiz göç alanında kolluk kuvvetlerine hukuki danışmanlık sağlamaktadır. Bu danışmanlıkları ücretsiz bir şekilde gerçekleştirmektedir. Hem kolluk kuvvetlerine hem de ülkemize gelen düzensiz göçmenlere hak ve yükümlülükleri hakkında bilgilendirme sağlamaktadır. Çünkü yakalanan düzensiz göçmenler karşılaşacakları hukuki süreçler hakkında, statü başvurusu yapma ve kimlik edinme süreçleri hakkında bilgi sahibi olmayabilirler. Sivil toplum kuruluşları bu noktada kişilerin hak kaybına uğramaması ve doğru yönlendirilmeleri açısından önemli bir noktada durduğu düşünülmektedir.

3.2. Düzensiz Göç Alanında Sosyal Hizmet Rollerinin Değerlendirilmesi

Düzensiz göçmenlerin, sosyal hizmetlerden etkin bir şekilde faydalanabilmesi büyük önem taşımaktadır. Mikro, mezzo ve makro düzeyde sosyal hizmet uygulamasında kaynakların müracaatçı grubuna aktarılması sosyal hizmetin aracı ve savunucu rollerini de ön plana çıkarmaktadır.

Araştırmaya katılan profesyoneller sivil toplum kuruluşlarının rollerine sosyal hizmet perspektifinde şu şekilde ifade etmişlerdir;

3.2.1. Aracı rolü

Sivil toplum kuruluşlarının rollerinden birisi de, kamu kurumları ve diğer STK'lar ile iş birliği halinde çalışmaktır. Çünkü devletlerin ulaşamadığı noktalara sivil toplum kuruluşları nüfus edebilmekte sahalarda daha etkin rol oynayabilmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların hepsi sivil toplum kuruluşların bir aracı rolünü üstlendiğini, diğer STK ve kamu kurumları ile iş birliği halinde çalıştıklarını ifade etmişlerdir;

“Eğitim alanında ekonomik alanda sosyolojik alanda ve hukuksal alanda her alanda bir ya da birçok STK görev alıyor ve devlet kurumları ile beraber koordineli olarak çalışıyor.” (K6, E, Shu)

“Bizim rol ve görevlerimize gelecek olursak az öncede bahsettiğimiz sorunlardan eğitimi sağlığı ekonomik olarak barınma ihtiyacı danışmanlık hizmetlere erişim noktasındaki sıkıntılar bunların tamamı aslında yapılması gerekirken, aksaklıklar yaşandığı için STK bu noktada tampon görevi görüyor. Hizmetlere erişim noktasında rolleri olarak zaten her bir kurum kendine ait bir alan seçerek başlamış zaten örnek vererek gideyim Dünya Doktorları Derneği sağlık alanında çalışma yapıyor Mülteci -Der hukuki danışmanlık konusunda yardımcı oluyor. Kızılay mesela, ASAM insani yardım noktasında danışmanlık. Haklara ve hizmetlere erişim noktasında tampon görevi görüyor .”(K8, E, Shu)

“Bence bir dengeleyici unsur bir köprü. Düzensiz göçün ne yaşadığını niye geldiğini bilmiyor. Ama bir STK personeli oraya gittiği zaman o kişinin geçmişin düşünerek art alanını düşünerek birini gördüğüm zaman o kişinin bir töre cinayetinden kaçabileceğini, bir terör korkusu bir Taliban korkusundan kaçabiliyor olduğunu gördüğüm zaman kurumdaki asker, er normalde daha sert bir tavır tabi ki burada şiddetten bahsetmiyorum ama çokta kibar ve nazik olmayan tavırlar genel bilinen tavırlar. Bunu sağlayacaksa eğer bir STK oradaysa eğer durumu anlattıysa burada bir yumuşama oluyor. Kolluk ve kamu kurumları arasında bir köprü görevi olduğunu düşünüyorum kamu kurumları ve STK'ların. Tamam aynı yardımlar var tercümanlar var ama asıl görevi aradaki dengeyi sağlamak anlatabilmek düzensiz göçmeni kolluğa ya da kamuya anlatabilmek .”(K10,E, Saha çalışanı)

“Şöyle; STK'ların bir yerlere iletebilmesi o noktada çok iyi olabiliyor. En azından uluslararası kuruluşlar ile iş birliği içinde olduğunda eğer STK kendi çapında bir şeyler yapıyorsa bile bu bir şekilde bir yerlere duyuruluyor. Onların işte en azından kamuda devlette önemli bir yerde birinin

dikkatini çekebiliyor. UNCHR ve UNICEF, ECHO ile bir şeyler paylaşıldığında bunun geri dönüşlerini görebiliyoruz o noktada gerçekten önemli olabiliyor.” (K11, K, Saha çalışanı)

Araştırmaya katılan profesyonellerin de ifade ettiği gibi; sivil toplum kuruluşları gerek kamu kurumları gerek diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birliği halinde çalışmaktadırlar. İş birliği halinde çalıştıkları kurumları şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Şimdi kamu kuruluşu olarak; Sahil Güvenlik, Jandarma, Polis bunlar başlıları sonra toplum sağlığı aynı zamanda devlet hastanesi onun haricinde liman başkanlığı bunlar kamu alanında. Kaymakamlık belediye bunlar direk birebir irtibat halinde direk bilgi alışverişi yaptığımız kurumlar.” (K6, E, Shu)

“Kamu kurumu olarak kolluk kuvvetleri ağırlıklı olarak çalışıyoruz. Jandarma, Emniyet Birimleri, Polis karakolları, göçmen kaçakçılığı ile mücadele birimi ayrı bir birim olarak İzmir’de Sahil Güvenlik ağırlıkta olarak jandarmaya çok destek sağlıyor. Bu şekilde sayabiliriz.” (K7, E, Tercüman)

Araştırmaya katılan profesyonellerin hepsi kolluk kuvvetlerinden Jandarma, Sahil Güvenlik ve Emniyet birimleri ile İç İşlerine Bakanlığına bağlı İl Göç İdareleri, Geri Gönderme Merkezleri, hastaneler ile iş birliği halinde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Diğer alt tema başlıklarında da bahsedildiği gibi düzensiz göç alanında çalışan ilgili kamu kurumlarına tercümanlık desteği, insani yardım malzemelerinin sağlanması ve hukuki danışmanlıkların verilmesi için kamu kurumları ile sürekli irtibat halindedirler.

“En başta zaten düzensiz göç alanında en başta kolluk birimleri; Sahil güvenlik, emniyet, jandarma en başta kolluk birimleri çünkü düzensiz göçte yakalamaları kolluk birimleri yapıyorlar. Yine yakalama dışında kurtarma faaliyetlerinde kolluk birimleri yapıyor. Kim yapıyor? Mesela denizde yakalama ve can güvenliği tehlikesi olan ya da kaza yaşanmış mesela yaşanan kazalarda Sahil Güvenlik hem yakalama hem kurtarma faaliyeti yapıyor mesela. En fazla sahil Güvenlik, jandarma emniyet birimleri ile iletişim halinde oldum.” (K9, E, Avukat)

“Şimdi ben daha çok sahada olduğum için oralardan başlamak istiyorum; İl Emniyet Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Asgari Hudut Birlikleri, Hudut Birliklerine bağlı Karakollar Sınır Gümrük kapıları oradaki Kaçakçılık Şube Müdürlükleri ile çalışıyoruz birde hudut sınır kapısının yanında bulunan asgari hudut birlikleri ile de çalışıyoruz. Hastane ve adliyelerle çalışıyoruz. ASPİM ile çalışıyoruz, göç idaresinde avukatımız gidiyor bir dosya olduğu zaman, gidip danışan ile orada görüşme yapıyor onlarla çalışıyoruz. SYDV ile çalışıyoruz.” (K12, E, Saha çalışanı)

Ateş ve Nohutçu'nun (2006) da ele aldığı gibi; Son yıllarda STK'ların yapılanmasında nitelik ve etkilerin de artış görülmekte, bir taraftan devletle toplum arasında aracı rolünü üstlendiği, diğer yandan kamu politikalarındaki ve toplumdaki değişikliklere aracılık ettiği gözlemlenmektedir. STK'lar yerel politikaların şekillenmesinde rol oynamış, savunucu yaklaşımları ile kamu politikalarının belirlenmesinde büyük etkisi olmuştur.

Sosyal hizmet mesleğinde de örgütlerle ve diğer yerel otoritelerle çalışırken destekleyici ve var olan sorunların çözümlenmesini sağlayıcı uygulama geliştirmek temel hedeflerinden bir tanesidir. Sivil toplum kuruluşlarında sosyal hizmetlerin ve diğer hizmetlerin etkin bir şekilde aktarılması için aracı rolünün büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

3.2.2. Savunuculuk rolü

Gerek sosyal hizmet disiplininde gerekse sivil toplum alanında çeşitli müracaatçı ve müracaatçı gruplarının haklarını savunma önemli bir alanı oluşturmaktadır. Adil ve eşit sosyal adaletin sağlanması için sosyal, ekonomik, politik, kültürel değerleri ve kurumları geliştirerek temel insani ihtiyaçların karşılanmasında yardım edici, yaşam şartlarının iyileştirilmesinde savunucu bir rol oynamaktadır (Çoban, 2017).

Araştırmaya katılan profesyoneller STK'ların savunuculuk alanında etkili rol üstlendiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bir kere yeni uygulamaların oluşması anlamında öncelikli bir rolü var STK'ların. Çünkü mevcut sistemi zorlamadan bir şeylerin geliştiğini göremiyoruz maalesef Bu noktada çok kritik bir rol oynuyor STK'lar. Biraz öncede anlattığım gibi sağlık hizmetlerine erişim işte başvuruların alınması gibi durumlar aslına birazda STK'ların bu durumu zorlaması ile başladı veya yönlendirmesi ve bilgilendirmesi ile başladı o yüzden ben kritik bir önemi olduğunu düşünüyorum.” (K2, E ,Saha çalışanı)

Katılımcı 2'nin de ifade etmiş olduğu gibi Türkiye'de savunuculuk faaliyetlerinin önemli bir kısmı STK'lar tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda STK'ların yeni hizmetlerin geliştirilmesi noktasında katkılar verdiği görülmektedir.

“Yani şöyle hak savunuculuğu; Kimliğini alamaması ülkesinde atıyorum siyasi olaylardan dolayı güvenlik tehditti yaşamakta bir ihlali söz konusu. Doğal olarak kaçış sebebinin bu olduğunu varsayalım ülkeye geldiğin de kimlik problemi var doğal olarak onda kimlik problemini gidermek için her şey yasaya uygunsa kimlik problemini gidermek için adım atmıyor yeterli personeller mesela. Burada savunuculuk yapıyor oluyorsun ya da işte sokakta kalmış bir çocuk var bunun devlet korumasına aldırılmasında savunuculuk yapmış oluyorsun.” (K4, K, Shu)

Katılımcı 4’ün de belirttiği gibi savunuculukta kişinin hakkı olan hizmetlere ulaştırılması söz konusudur. Bu bağlamda profesyoneller hizmetlere ulaşım konusunda müracaatçılara gerekli bilgilendirmeleri yaptıklarını da ifade etmişlerdir.

“Verdiğimiz danışmanlıklar mesela birçoğu bilmiyor neyin ne olduğunu UK ve GK’dan bahsediyoruz. Kimlik sahibi oldukları takdirde eğitim, sağlık hizmetlerinden farklı hizmetlerden faydalanabilirsin ama kimliği olmadığı için hastaneye gidemezsin acilden giriş yapabiliyorsun oda belki ama senin bir hastalığın var kimlik sahibi olursan ücretsiz bir şekilde bakılabiliyorsun varsa bir atıyorum hepatit kronik bir hastalığın varsa bu şekilde takip edebilirsin verdiğimiz danışmanlıklarla diye ama dediğim gibi en önemlisi tercüman ve insani yardım malzemesi.” (K5, E, Saha çalışanı)

“Oradaki hakları ve yükümlülükleri neler idari gözetim nedir bunun temelleri nedir? En temel anlamda anlaşılabilir düzeyde bilinçlendirme sağlama. İçinde bulundurduğu koşullarla alakalı ve hakkıyla özellikle kullanabileceği hakkıyla alakalı. Bir bilinçlendirme sağlamak temel amaç buna göre ilerleniyor zaten.” (K13, K, Shu)

“Bir ilde düzensiz göçmen STK’ya ulaşabiliyorsa STK’nın şu an yaptığı tek şey sınır dışını, engellemek bunu zaten il elden yapamıyorsun ne GGM’ ye girebiliyorsun ne karakol içine girebiliyorsun zaten hangi birine yeteceksin buradaki en büyük kanal ona ulaşım o hassasiyet ne ise ilgili bütün filtreyi geçirip işte ona mesela idari gözetim ya da kolluktaki tutulduğu süre boyunca ona o danışmanlığı verebilmek telefonla akan bir şey çocuğu zaman eğer tespit o an ise baroya ulaşmak yani birçok kurumun yaptığı.” (K15, K, Program asistanı)

Düzensiz göç alanında sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını üstlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye’de herhangi bir kimlik kaydına sahip olmayan düzensiz göçmenler eğitim, sağlık, vatandaşlık hakkı gibi birçok hatan mahrum kalabilmektedirler. Sosyal hizmet mesleğinin temelinde, özellikle yardıma muhtaç kesimlerin insan hakları ihlallerine karşı mücadele etmek yer almaktadır (akt.Tuncay ve Akbaş, 2008).Coşkun’un (2017) da yaptığı bir araştırmada; düzensiz göçmenlerin hak ihlallerinin görünür kılınması, kamuda farkındalık çalışmalarının yaratılması ve bu konularda yasal önlemler alınması için hak savunuculuğunu benimsemiş

sivil toplum kurumlarına ve sosyal hizmet meslek örgütlerine de önemli bir rol düştüğünü ifade etmiştir.

Göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının hak ihlallerinin önüne geçilmesi amacı ile kişilere hukuki danışmanlık yolu ile hakları konusunda farkındalıklarını arttırmak ve bilgilendirmek açısından büyük bir sorumluluk üstlendiklerini düşünebiliriz. Özellikle düzensiz göçmenlerin sigortasız çalışma, kimlik edinememe ve geldikleri ülkenin hukuk kurallarını bilmemeleri önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Maurizio Ambrosini'nin (2015) İtalya'da STK'ların düzensiz göçmenlere yönelik rolleri üzerine yaptığı araştırmada; Düzensiz göçmenlerin sağlık, hukuki ve sosyal hizmetlere erişim yaşadıklarını ifade etmiştir. Düzensiz göçmenlerin yaşadıkları bu sorunlar kişileri sosyal dışlanmaya ittiğini belirtmiştir. STK'larda çalışan profesyonellerin ve aktif gönüllülerin katılımı ile zayıf durumda olan bu düzensiz göçmenlerin temel haklara erişimlerini sağlamak için STK'ların savunuculuk rolünün büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda sivil toplum kuruluşlarının rolü bireylerin taleplerinin dile getirilmesine yardımcı olmaktır.

3.3. Düzensiz Göç Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar

Düzensiz göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları; İnsan haklarının korunmasında, kişilerin hizmetlere erişimlerinin sağlanmasında ve diğer kurumlar ile yaptıkları iş birliklerinde sorunlar yaşayabilmektedirler. Alanda çalışan profesyoneller karşılaştıkları bu sorunların dil bariyeri sorunu, refakatsiz çocuklar sorunu ve kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar olarak ifade etmişlerdir.

3.3.1. Dil bariyeri sorunu

Göç nedeni ile ülkeye giriş yapmış kişilerin ihtiyaçlarının tespitinde, sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda bilgilendirilmelerinde ve temel hizmetlere erişim sağlamalarında karşılaştıkları en büyük problemin dil sorunu olduğu görülmektedir. Düzensiz göç ile ülkeye giriş yapmış kişilerde geldikleri ülkenin dillerini bilmemektedir. Bu yüzden hem kamu kurumlarında hem de sivil toplum kuruluşlarında bu dil engelinin ortadan kalkması için tercümanlık hizmetleri de ayrıca önem taşımaktadır.

Dil konusundaki sorunlarda düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin karşılaştığı önemli bir sorun alanıdır. Araştırmaya katılan profesyoneller de dil sorununa yönelik ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“Kayıtsız olsalar bile başka ülkeden geldikleri için bu ülkenin dilini bilmiyorlar. Öncelikle bu ülkedeki bütün hizmetlere erişebilmeleri adına ve çevrelerindeki insanlarla iletişimlerini kuvvetlendirmek ve topluma adapte olmalarını sağlamak için dil bariyerini aşmaları gerekiyor. Bizler dil bariyerini aşmaları için devletin sağladığı hizmet mekanizmalarını onlara kendi dillerinde tercüme desteği ile bilgilendirip yönlendirmesini sağlıyoruz. Zaten sosyal uyumunda başlıca engelinin dil olduğunu düşünüyorum ben..”(K1 ,E, Pdr)

“Zaten şöyle bizim düzensiz göçte en temel sorun dil bariyeri. Bu kolluk kuvvetlerinde özellikle biz o alanda çok rol oynuyoruz. Kolluğun öncelikle yakaladığı kişilerin listelerini oluşturmada ya da ihtiyaçlarını sormada oradaki yakalanan kişilerin sorunları oluyor ama dil olmadığı için kendilerini anlatamıyorlar. “(K7, E, Tercüman)

Katılımcı 7’inde ifade ettiği gibi; menşei ülkesini çeşitli sebeplerden terk etmek zorunda kalan ve Türkiye’ye de yasa dışı bir şekilde yaşayan düzensiz göçmenler birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Katılımcıların da ifade ettiği gibi dil bariyeri sorunu hem göçmenlere için hem de göçmenlerle çalışan kolluk kuvvetleri ve diğer çalışanlar için önemli bir sorun teşkil etmektedir.

“Düzensiz göçte sorun öncelikle dil bariyeri kolluk kuvvetleri göçmenler için çok büyük bir sorun oluyor. Şöyle ki; Yakalama olduğu zaman göçmenler alınıyor biz o süreçte bizi arayıp o bölgeye gidene kadar Jandarma işleri hızlandırmak adına öncelikli olarak bilgileri almaya çalışıyor. Dil olmadığı için o listenin oluşturulmasında bir yanlışlık oluyor. Göçmen kendini ifade edemiyor. Ya da Ortadoğu ülkelerindeki isimler farklı olduğu için İngilizce karakterler kullanıldığı için isim beyanı yapılırken bizim memurlar kolluktaki memurlar Türkçe ’deki gibi algıladıkları zaman isimin oluşturulmasında yanlışlık oluyor. Bu mültecinin GGM sürecinde kayıt sırasında sıkıntıların yaşanmasına neden oluyor.”(K7, E, Tercüman)

Düzensiz göçmenlerin yakalandıkları sırada ve sonrasında kendilerini ifade edememesi hem ruhsal anlamda sorun yaşamalarına hem de kağıt üzerinde kolluk tarafından tutulan resmi kayıtlarda isim yanlışlığının yapılması gibi sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Düzensiz göçle birebir çalışan kolluk kuvvetlerinde tercümanlık hizmetlerinin yetersiz kaldığını görmekteyiz

“Denizde yakalandıklarında zaten başlı başına bir problem olarak görüyorlar ve sinirli asabi olabiliyorlar. Bu en baştaki sorun iletişim noktasında çok büyük bir engel oluyor. Öfke ile üzüntü ile bazıları ağlayarak bazıları kavga çıkartarak sıkıntılar doğurabiliyor. Biz bu noktada sıkıntıların giderilebilmesi için iyi bir tercüman desteği vermemiz gerekiyor çünkü dil problemi olduğu zaman bir insan da maalesef bütün dünya insanları böyle birbirimiz ile iletişim kuramadığımız zaman dil problemi başka sebepten genellikle bağırarak anlamaya çalışırız bu çoğu insan da olan bir şeydir.”
(K8, E, Shu)

Kamu Denetçileri Kurumunun Türkiye’deki Suriyeliler özel raporunda belirtildiği gibi “Jandarma Genel Komutanlığı Personelinin ve Sahil Güvenlik Komutanlığındaki tüm kolluk personelinin yabancılarla ilgili görevlerini ifa ederken, dil engeli ile karşılaştığı öğrenilmiştir” şeklinde ifadesi yer almaktadır. Dil bilmeyen göçmenlerin kendilerini ifade edememesi problemi aşmak güçtür. Buna bağlı olarak düzensiz göçmenler ile birebir çalışan kurumlarda göçmenlerin ve göçmenlerle çalışanların sorunlarının en aza indirilmesi için tercümanlık hizmetlerinin artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları bu anlamda en önemli boşluğu doldurmaktadır.

3.3.2. Refakatsiz çocuklar sorunu

Uluslararası göç hareketliliğinin en kırılgan gruplarından biri de çocuklardır. Göç süresinde çocuklar kimi zaman aileleri veya aile yakınları ile bu sürece dahil olurken kimi zaman da herhangi bir aile ve yakınlarının refakati olmaksızın uluslararası göç sürecine katılmaktadırlar. Refakatsiz göçmen çocuk, ebeveynlerinden ayrı düşmüş olan ve hukuken kendisinden birinci derecede vasisi olacak birinin bulunmadığı kişidir (Düzel ve Alış, 2018).

Araştırmaya katılan profesyoneller göç yoluna katılan refakatsiz çocukların düzensiz göç hareketliliğinde gözlemledikleri sorunları şu şekilde ifade etmektedirler:

“Geri gönderme söz konusu ise yapılır veyahut serbest bırakılır. Bu süreç zarfında özellikle kolluk kuvvetlerinde bire bir iletişim kurduğumuz durumlarda kolluk kuvvetlerini asgari düzeyde kanunlara, yönergelere uymalarını bekliyoruz fakat bir çocuğun ifadesinde avukat ve psikolog eşliğinde gibi daha yararlanıcıyı gözeterek yapılması gereken ifade alımlarında böyle bir desteği henüz göremedik.
(K1, E, Pdr)

Katılımcılar refakatsiz çocuklarla ilgili olarak en büyük sorunu kurumlar arası işbirliğinin eksikliği olarak görmektedirler.

“En büyük sorun koordinasyonsuzluk yani bu devlet kurumları arasındaki koordinasyonun sağlanamaması zaman içerisinde denk geldiğimiz sorunlar; hem sağlık hizmetlerine erişim bunun dışında hassas durumda olan kişilere koruma sağlanması gibi durumlarda devlet kurumlarının birbirleri ile koordine olamadığını gördük. Bunun en belki çarpıcı örneği de şu özellikle refakatsiz çocuklarda refakatsiz çocuklar yönergesinin işletilemediğini görüyoruz zaman zaman göç idaresinin bilgisine bile gelmeden daha o noktaya ulaşmadan kolluk kuvvetlerince çocuk sevgi evine yapılan nakillerden bahsediyoruz. Bu tabi ki yönergeye uygun olmamakla birlikte olması gereken korumanın sağlanamadığını da gösteriyor. Çocuklara bir kimlik numarası verilmiyor. Çocuklar zaten bir dil bariyerine maruz kalıyorlar kendilerinin iletişim kurabileceği kimse yok. Bu nedenle açık kapı sistemi olan sevgi evlerinden istedikleri zaman kaçıp gidebiliyorlar. Yani çocuk bir koruma alanına girmeden elimizden yani devletin korumasından uzaklaşmış oluyor ve tekrar göç yollarına giriyor. Yani risk devam ediyor çocuk için.” (K3, E, Avukat)

Katılımcı 15 bu noktada geçmişte refakatsiz çocuklarla ilgili birtakım eksik uygulamaların gerçekleştiğini, öncesinde kolluk kuvvetlerinde de refakatsiz çocuklarla ilgili bilinçli olmayan uygulamalar yapıldığını örneklerle ifade etmiştir.

“Çok yaş büyüttüler ya da refakatsiz çocuk işte zaten polisten korkuyordu benim yakınım var. Polis refakatsiz çocuk kavramını kollukta yoktu. Yani çocuk şubede vardır ama jandarma da bilmem ne karakolunda iki gün önce göreve başlamış bir personelde refakatsiz çocuk ayrımı yoktu. Göç idaresi ile bu konuyu yazışmıyordu refakatsiz çocuk göç idaresinin merkezden Ayvalığa gelip mümkünatı yoktu arada var 2 buçuk saat mesafe. Dolayısı ile benim yakınım bu dediği hiç tanımadığı aslında botta yolculuk yaptığı insanlara teslim edilmiş. Hele de yaş 12 ise sıkıntı yok. Polise şu an çocuk eşiği var 16 ya da 17 ise eyvah bu çocuk kesin 17 değildir. 16 değildir. Kemik testi çok kolay işleyen bir süreç değil orada 183 ü ayağa kaldırıyorlar o kanalla yapıp çağrı merkezinde oluşturduğun kayıtlarla bak bu kurum iş yapmıyor falan diye bir savaş alanı. Refakatsiz çocuk geldi ise bütün gündem o oluyor şu an. Öyle düşün.” (K15, K, Program asistanı)

Sivil toplum kuruluşlarında düzensiz göçmenlerle çalışan profesyoneller, düzensiz göç sürecinde, göç yolunda refakatsiz çocukların karşılaştıkları risklerle ilgili görüşlerini aktarmışlardır. Katılımcıların ifadelerinde de anlaşıldığı gibi refakatsiz çocuklar suistimale en açık olan grupları oluşturmaktadır.

Göç yolunda refakatsiz çocuklara yönelik korunma anlamındaki mekanizmaların yetersiz kaldığını görmekteyiz. Özellikle refakatsiz çocukların yaş tespiti düzensiz göç alanında önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Çocuğun kendi yaşı konusundaki beyanını gerçekçi bulmayan kolluk kuvveti kemik testi yapılmasını isteyebilmektedir. Hastane tarafından yapılan olan “kemik testi” sonucuna göre çocuk hakkında işlem

yapılmaktadır. Kolluk, bu süreçte çocuğun sözlü beyanı ve dış görünüşü ile ilgili herhangi bir şüphe duymazsa çocuğun beyan ettiği yaşı kaydetmekte ve ona göre işlem yapmaktadır (akt.Karataş, Tılıç, Topcuoğlu ve Demir, 2014). Buradan da anlaşılacağı gibi kolluk kuvvetinin yaş tespiti konusunda yeterli hassasiyeti göstermesi yapılacak yanlışlıkların önüne geçmek için büyük önem taşımaktadır. Göç yolundaki refakatsiz veya ayrı düşmüş çocukların kamu kurumları tarafından koruma altına alınmaları ve kamunun sağladığı hizmetlerden faydalanmaları karşılaştıkları riskleri en aza indirmektedir. Düzensiz göç yakalamalarında STK'ların yapacağı hassasiyet tespiti, göç yolunda ayrı düşmüş veya refakatsiz kalmış çocukların tespiti için büyük önem taşımaktadır. Avrupa'da yaşayan Afgan çocuklar üzerine yapılan bir araştırmada da göç yolunda olan refakatsiz çocukların ilk sığınma ülkelerinden ikincil harekete geçişlerinin nedenleri sığınma ülkesinde geri gönderme riski ile karşılaşmaları kolluklar tarafından tutuklanmaları veya bilinçsiz bir muameleye maruz kalmaları, çocuk koruma sistemine erişimlerine erişim yaşadıklarını ifade etmişlerdir(Correa-Velez, Nardone ve Knoetze,2014).Sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyoneller refakatsiz çocuklara yönelik mevzuatlar hakkında kolluk kuvvetlerini bilgilendirmekte ve onlara yol göstermek konusunda önemli görevleri olduğu düşünülmektedir.

3.3.3. Kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliği

Ülkemizden yasadışı olarak çıkmaya çalışırken denizde yakalanan/kurtarılan yabancıların kimlik bilgilerini alarak, ilgili belgeleri hazırladıktan sonra, bu kişileri ilde polis, ilçede jandarmaya teslim etmesi gereken Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin ise, özellikle mesai saatleri dışında yakaladığı yasadışı göçmenleri teslim sürecinde bazı durumlarda sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar.

Bu sorun alanını kolluk kuvvetlerinin düzensiz göçmenleri muhafaza ettiği alanlarda yaşanan yetersiz fiziki alt yapıdır. Düzensiz göç alanında karşılaşılan soruna yönelik profesyonellerin ifadeleri şu şekildedir;

“Sahadayız ve çok fazla eksik olabiliyor. Yani her gün gün aşırı mülteci geliyor ve sayıları çok az olabiliyor bulunduğumuz alanlarda bunlarla ilgili yeterli alt yapı olmayabiliyor. Mesela işte lavabo bu insanlar sigara istiyor vs. bu tür istekleri olabiliyor. Sigara vs. isteklerinin karşılanması neredeyse imkânsız çünkü zaten hani bizim veya herhangi bir kurumun onlara sigara alması bu tür özel isteklerinin karşılanması bir şey hani imkânsız bu tür istekler karşılanmadığı zaman bu insanların

sinirleri de ruh halleri de farklılık gösteriyor. Bu tür şeyler bize zorluk çıkaran veya alanda biraz daha alanda bizim modumuzu düşüren durumlar yani. ‘’(K6, E, Shu)

‘‘Ayrıca fiziki açıdan da çok yeterli kurumlar olmadığı için son dönemde düzensiz göçün artmasıyla beraber geçmiş dönemin ihtiyaçlarını karşılıyor olmasına rağmen şu an da böyle bir ihtiyacı karşılamıyor. ‘’(K1, E, Pdr)

Katılımcı 1’inde ifade ettiği gibi düzensiz göç ile ilgilenen kamu kurumlarında fiziki açıdan yetersizlikler olduğunu özellikle son dönemlerde bu fiziki açıdan ihtiyacı karşılamadıklarını görmekteyiz.

‘‘Sorunlardan biri bunlar çoğunlukla askeri piyadelerde, kolluk birimlerinde ve bazı jandarmalarda gerçekleşiyor. O da şu Edirne Göç İdaresinin kapasitesi maksimum 500 kişilik. Haftada sadece benim ulaşabildiğim bazı günler benim ulaşabildiğim kişi sayısı 500 ü aşıyor. Dolayısı ile göç idaresinin kapasitesi belli olduğu için çoğu göçmenleri barındıramıyor kapasitesi yetmiyor o zaman atıyorum asgari birliklerin herhangi birinde atıyorum eski köy orada bir göçmen grubu bir hafta da kaldığı oluyor. E bunların arasında Cezayirli’si var Pakistanlı’sı var Afganistanlı’sı var Somali’si var Suriyelisi var birbirini politik açılardan sevmiyorlar bazısı. Afganlar ile Pakistanlılar birbirlerini sevmiyor. Suriyeliler ile Afganlılar birbirlerini sevmeyebiliyorlar. Göçmenlerin kendi aralarında çıkmış olan kavgalar oradaki kolluk biriminde zorlukları çıkarabiliyorlar.’’ (K12 ,E, Saha çalışanı)

‘‘Karşılaşılan sorunlardan birisi bazı karakollarda yeterli bekleme alanı yok. Bekleme alanı denmez çok sağlıklı değil fiziki yapıları müsait değil onun dışında düzensiz göçmenler il göç idaresi GSM’deki yoğunluktan dolayı bekleme alanlarında bazen 5-6 gün bekliyorlar bu güneşin altında veya kışın soğukun altında olabilir.’’ (K5, E, Saha çalışanı)

Düzensiz göçe destek veren sivil toplum kuruluşlarında çalışan katılımcılar fiziki alt yapı yetersizliğinden kaynaklı olarak pek çok sorunla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Düzensiz göçmenlerin yakalama anlarından sonra isim ve uyruk tespitlerinin yapılması, ihtiyaçlarının belirlenmesi, sağlık kontrollerinin de yapılması amacı ile kolluk kuvvetlerinin bekleme alanlarında tutulmaktadırlar. Bu alanlar daha çok kurumların bahçeleri, belirli işleri yürütmek amacı ile ayırdıkları bekleme odaları oluşturduğu düşünülmektedir. Kolluk kuvvetlerinin düzensiz göç için özel olarak oluşturdukları bir bekleme alanının mevcut olmadığı görülmektedir

‘‘Kapasite noktasında çok ciddi bir problem bazı zamanlar hatırlıyorum günde 3 Bin TL su alıyoruz ve aynı gün içinde bitiyor.3 Bin TL su almak hani az miktar olarak görülebilir. Ama 500-600 insan

için aynı yerde o Göç İdaresi mesela araçları geç geliyor diye hizmette aksaklıklar yaşanıyordu.
“(K8, E,Shu)

“Farklı nedenler olabilir işlemler uzun sürüyor özellikle karşılaştığım sorun düzensiz göçte bekleme alanları çok kısıtlı ve yetersiz yani. Bazen 10-15 kişi yakalanıyor yeterli oluyor çünkü emniyet biriminin jandarma biriminin Sahil Güvenlik biriminin alt yapısı yeterlidir. Bekleme odaları falan olabilir, bekleyecekleri alan olabilir yeterlidir ama bazen işte 100-150 kişi olduğu zaman mesela dikilide olduğu gibi spor salonlarında bekleme sağlanıyor. Tabi alan ne kadar geniş olsa da mesela 1 tuvalet 2 tuvalet oluyor mesela yetersiz kalıyor. Yemek ihtiyacının karşılanması falan bence bekleme alanları yetersiz.” (K9, E, Avukat).

Kamu Denetçileri Kurumunun Türkiye’deki Suriyeliler özel raporunda belirtildiği gibi “Keza, Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın kara yapılanması olmadığından, düzensiz göçmenlerin sadece bot personelinin ihtiyaçları için yapılmış Sahil Kolaylık Tesislerinde tutulduğu, ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalan bu tesislerde genelde kadınlar için tuvaletin bulunmadığı, hâlihazırda karakol teşkilatlanmasının da tamamlanmamış olması nedeniyle, göçmenlerin genellikle açık alanda kontrol altına alındığı, mevsim şartları ve hava durumuna bağlı olarak ibate ve iâşe sorunu yaşanabildiği, ayrıca göçmen sayısının arttığı durumlarda bu kişileri kontrol altında tutmakta zorluklar yaşandığı, bununla birlikte Sahil Güvenlik unsurlarının ihtiyacı karşılayacak yeterli kara aracının da bulunmadığı, netice itibariyle Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin fiziki imkânsızlıklar nedeniyle yabancıların muhafazasında zorluklarla karşılaştığı görülmektedir. ’ifade edilmektedir.

Araştırmaya katılan profesyoneller, alanlarındaki sorunlara istinaden; bekleme alanlarındaki fiziki yetersizliklerin yeni sorunları da gündeme getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu sorunlardan birini de sağlık sorunları ve hijyen sorunlarını oluşturmaktadır. Bekleme alanlarında, düzensiz göçmenlerin uzun saatler boyunca tutulması, geri gönderme merkezlerine transferlerinin uzun sürmesi hijyenin sağlanmasında pek çok sorunu da gündeme getirmektedir. Aynı zamanda düzensiz göçmenlerdeki sağlık sorunları da önemli bir sorun alanını oluşturduğu düşünülmektedir. Düzensiz göçmenlerin yakalandıkları an ilk sağlık kontrolleri yapılmaktadır. Fakat gerçekleştirilen bu sağlık kontrolleri yeterli düzeyde ve kapsamlı olmadığını düşündürmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyoneller karşılaştıkları hijyen ve sağlık sorunlarını şu şekilde ifade etmektedirler;

“Bunun yanında dönem dönem bu yakalanan kişilerin bekletme alanlarında sağlık hizmetlerine erişimi ile ilgili muğlaklık vardı ama zaman içersin de girişimlerimizle ve yönlendirmelerimiz ile bu da aşıldı şimdi artık belli bir uygulama var. Kolluk kuvvetleri İl Sağlık Müdürlüğünden talep ediyorlar ve sağlık kontrolleri gerçekleşiyor. Bu büyük bir sorundu bizim için çünkü hamile kadınlar oluyordu yaşlı insanlar oluyor bunun yanında bulaşıcı hastalıkları olduğunu düşündüğümüz kişilerde olabiliyor, ciddi sağlık sorunları olan kişilerde olabiliyor. Bu büyük bir açıktı bunu zaman içerisinde giderdik diye düşünüyorum bu konuda ki katkımız ve sorumluluğumuzu yerimize getirdiğimizi düşünüyorum.” (K13 ,K, Shu).

“Battaniyeler hijyenik olmadığı için böcekleniyor. Böceğin artık ne olduğunu türünün ne olduğunu bilmiyorum. Hijyen sağlıklı bir ortam olmadığı için orada hastalık kapıyorlar. Onun dışında bekleme alanlarında hastalıklar oluyor. Bu uyuz hastalığı için tüberküloz var zaten bazı uyruklarda müthiş bir bulaşıcı hastalık var.” (K5, E, Saha çalışanı)

Katılımcı 5’inde belirttiği gibi bekleme alanlarında var olan fiziki yetersizlikler çeşitli sağlık ve hijyen sorunlarını da gündeme getirmekte bu durum elverişsiz sağlık koşullarını doğurduğunu görmekteyiz.

“Hasta hani insanların görünüşünden yani kronik bazı hastalıklar olabiliyor Bir ömür taşıyabiliyorlar Afrika’da veya dünyanın herhangi bir ülkesinden bölgesel olarak kronik hastalıklar olabiliyor. Bölgesel olarak kronik hastalıkları oluyor. Görünüşüne bakarak insanın onun hasta olduğunu ve onlarla beraber kalmak istemediklerini söyledikleri zaman oluyor. Bu birazcık şiddetli oluyor. Bunlar alanda en çok karşılaştığımız hani bizim için en zor olan durumlar bir şey yapamıyorsunuz başka bekleme alanı yok.” (K6, E, Shu).

“Yoğunluk artarsa öyle olabiliyor. Gecikme oluyor da çok fazla değil. Eskiden çok büyük problemdi üç dört gün burada kalıyordu. Duş alamıyor, tuvaletini falan her şeyini kurmuşuz ama her gün aynı yemek yemek zorunda kalıyor. Artık yani 4 gün senide bir yerde tutsam sende sıkılmaya başlar ve sorun çıkarmaya çalışırsın maalesef bunlar çok ciddi yaşanan sorunlardandı.” (K8 ,E,Shu)

Katılımcı 12’nin de bahsedildiği gibi alt yapı yetersizliklerinin elverişli olmayan hijyen ve olumsuz sağlık koşullarını gündeme getirdiğini görmekteyiz. Sivil toplum kuruluşlarının bu anlamda kamuya sağladığı desteğin bekleme alanlarına ilave duş ve tuvalet gibi imkanlar sağladığını, yeterli hijyen koşullarının sağlanması için hijyen kitlerin düzensiz göçmenlere ulaştırılması gibi destekleri sağladığını görmekteyiz

“Sağlık kontrolleri de sorun teşkil ediyor; Mesela jandarma da yaralı veya hamile olarak gelmiş kadın ne oluyor? İlçe devlet hastanesine götürüyorlar veya il devlet hastanesine sevk ediliyor tedavisi oluyor etabi hemen iyileşmeden 1 hafta kalması gerekirken hemen aynı gün veya ertesi gün

jandarmaya ya da göç idaresine teslim ediyorlar. Hâlbuki onun özellikle hamile ise veya yeni doğum yaptı ise çocuğu varsa küçük yaşta çocuğu varsa onun en azından bir hafta doktorların gözetiminde tutulması gerekiyor. Böyle olmuyor bunu direk ilgili yetkili birime alıyorlar birde şöyle bir şey var sorunlardan biri Göç İdaresinde yalnız olan kadının hani sen buradan git demesi hele yeni doğum yaptı ise tamam sen buradan artık çıkabiliyorsun diye onun sağlık kontrollerinin masraflarından kurtulmak için bunu yapmaları bence Yunanistan'nın işkencesi ile eşit derecesindedir. Buna da şahitlik ettik bunu da gördük saha da .”(K12, E, Saha çalışanı)

Araştırmaya katılan profesyoneller, düzensiz göçmenlerin kolluk kuvvetlerinin bekleme alanlarında geçirdikleri sürede hijyen koşullarının da yeterli düzeyde sağlanmadığını, hijyen koşullarının sağlık sorunlarına da olumsuz yönde etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Düzensiz göç ile mücadele eden kamu kurumlarının STK'lar iş birliği ile alt yapı yetersizliğine yönelik çalışmalarını arttırması gerekmekte olduğu düşünülmektedir. Kolluk kuvvetlerinde ve diğer kamu kurumlarında var olan bekleme alanların, düzensiz göçe yönelik özel bir alan olarak dönüştürülmesi veya bekleme alanlarının fiziki koşullarının STK'lardan gelecek olan destekler ile iyileştirilmesi gerekmektedir.

3.4. Düzensiz Göç Alanında Çalışan Profesyonellerin Önerileri

Araştırmaya katılan profesyonellere düzensiz göç alanına yönelik yapılması gereken diğer fikirleri ifade etmelerine yönelik soru sorulduğunda, profesyoneller yeni politikalar ile hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan profesyoneller, konu ile ilgili yeni yönetmelik ve politikalar geliştirmek noktasında şunları ifade etmişlerdir;

“Şu şekilde eğer düzensiz göçe destek sivil toplum ayağı ile gerçekleştirmeye devam edecekse sivil toplum kuruluşlarının bu süreçte daha baskın olan kamu kurumları ile işbirliğini daha çok güçlendirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Daha net bir protokol ile hareket edilmeli ve sınırları belirlenmeli. Bu şekilde hizmetin daha iyi sağlanacağını düşünüyorum ama eğer sivil toplum kuruluşları yolu ile bu destek bu şekilde devam edecekse en azından kamu kurumlarının güçlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum.” (K1, E, Pdr)

“Geldiğimiz nokta da aslında hangi hizmetleri sağlamalı demek için çok dar bir alanımız var. Bunun için biraz önce değindiğim gibi yeni kanun düzenlemelerinin gelmiş olması mesela bizim bir avukat olarak geri gönderme merkezlerine giremiyor oluşumuz sadece vekâleten giriyor oluşumuz gibi durumlar kanun ile düzenlenecek şeyler bu alan açıldıkça aslında yeni hizmetleri düşünebiliriz ve aslında bu konuda öneriler sunabiliriz.” (K3, E, Avukat)

“Hukuksal boyutu işlemediği sürece asla önüne geçilmeyeceğini düşünüyorum. Organizatörler ciddi anlamda büyük bir ağıdan bahsediyoruz. Yakalanan şoför organizatör ama organizatör o değil kaçakçılıktaki bir adım. Kişi arka boyutunda birçok insan var. İzmir’de İstanbul’da mültecilerin dillendirdiği birçok yerler mevcut. Bu yerlere müdahalede bulunulmuyor yakalanan kişiler ciddi cezalar almıyor. Bunların önüne geçilmediği sürece bu iş devam edecek tabi ki.” (K11, K, Saha çalışanı)

Araştırmaya katılan profesyoneller düzensiz göç alanında sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimler ve diğer kurumlar ile iş birliğinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

“Protokol yapabilir. Ancak protokol sana o alanı açar. Sen bir kamu kurumu ile birlikte çalışmak istiyorsan çünkü devlete bağlı kurum içine kapanıktır. Seni tanınması gerekir Türkiye’de STK çok oturmuş bir şey olmadığı için hani STK atıyorum şeye vatandaşa isteyen gönüllülere o işi verebilir ama bir STK’nın kamuda zaten işi olan bir kurumu herhangi bir spesifik konuda bilgilendirmesi kamunun çok yanaştığı bir şey değil dolayısı ile kamudaki bir kurumun senin bu alanda uzman olduğuna dair ya da bu alanda çalışabilecek bir kurum olduğuna dair yasal bir metin var bir STK atıyorum ASPB ile bir protokol yaparsa eğer hem ASPB den kuruma yönlendirme olabilir hem iş birliği olabilir hem personel işbirliği içinde olmalı.” (K5, K, Saha çalışanı)

“Sahada aslında sahaya inip çalışan STK çok az. Bunun için işte bir yönetmelik hazırlamak bir yazı yazmak tamam. Buna varım fakat bu yetmez. Önce düzensiz göç alanında çalışan STK sahaya inmeli anlamalılar gerçek düzensiz göçmenin ihtiyacının ne olduğunu bir battaniyenin bir hipodermi battaniyesinin neden verildiğini. Bence anlamalılar. Hani hizmetlere gelince bu aynı yardımlar kesinlikle olmalı. Devlet eli ile Göç İdaresi eli ile bunlar yapılıyor. Kişinin ısınması yemeği düşünülüyor fakat asgari düzeyde. Yani biz insani şartları sağlamak için STK’lar burada daha aktif rol oynamalılar.” (K10, E, Saha çalışanı)

Düzensiz göç alanında çalışan STK’ların ekonomik, sosyal ve hukuksal alanda etkin bir şekilde varlıklarını göstermeleri için kamu kurumları ile hazırlayacakları iş planı yani protokolün önemli bir adım olacağını ifade etmişlerdir.

Hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi olarak katılımcılar şu ifadeleri kullanmışlardır;

“Onun dışında şeyler mesela ya bu yakalamalarda falan gebe kadınların ya da gebe ergenlerin, gebe ergen dediğim çocuk aslında yani işte 15-16 -17 yaşında çocuk ama gebe olanların bence sağlık hizmetlerine erişim için farklı yerlerde barındırılması gerekiyor. İdari gözetim altındayken ondan bahsediyorum çünkü hassasiyetleri bence diğerlerinden daha farklı daha hassas bence çünkü şimdi sığınmacı olma işte bazı şeylere maruz kalması can güvenliği olabilir şiddet olabilir, ayrımcılık

olabilir yani bunlara maruz kalmış olmak zaten bir hassasiyet ama kişinin aynı zamanda engelli olması gebe olması ve gebe ergen olması çok daha ayrı bir hassasiyet o yüzden bence bu kişiler için özel barınma merkezleri olması gerekir. Refakatsiz çocuklar için zaten ilk kabul birimleri var. refakatsiz çocuklar kesinlikle GGM’de tutulmazlar ilk kabul birimlerine yönlendirilirler o yüzden refakatsiz çocuklar için var barınma merkezi ama gebe ergen ailesi ile birlikte de olabilir refakatsiz de olabilir. Diyelim ki gebe ergen ailesi birlikte ve GGM’de tutuluyor bence tutulmamalı. Sağlık hizmetlerine erişebileceği bir yerde tutulmalı.’’ (K9, E, Avukat)

‘‘Geçici barınma olabilir. Öyle bir şey yapılabilir. En azından orada kalmamalılar. Bizde mesela STK olarak ne yapılabilir. Bu geçici barınma merkezini devlet sağlasın Göç İdaresi bünyesinde bizde STK olarak şu anda saha da iki tane var. Bir ASAM birde IOM var. Oraya hem tercüman desteğinde hem onların kayıt işlemlerinde aktif olarak rol oynar hem de gıda malzeme desteğinde bulunsunlar bunları yapabiliyor.’’ (K12, E, Saha çalışanı)

Araştırmaya katılan profesyoneller, düzensiz göçmenler içinde kırılğan grupların (engelli, yaşlı, gebe kadın, refakatsiz çocuk gibi) olduğunu ve bu grupların psikososyal anlamda zarar görmemesi için yakalama sırasında ve sonrasında diğer yakalanan diğer göçmen gruplardan ayrı tutulması gerektiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle geri gönderme merkezlerinde bu refakatsiz çocuklar dışında diğer kırılğan gruplar içinde kamu kurumu iş birliği halinde, ayrı planlanmış bir geçici merkezlerin kurulması gerektiğini önermişlerdir.

‘‘Kapasitesi arttırılmalı en başında o var yani bizim burada çektiğimiz sıkıntı en büyük problemimiz o olduğu için onu söyleyebilirim. Onun dışında ne kadar etkili olur bilmiyorum ama hukuksal boyutu işlemediği sürece bu şekilde devam edip gidecek biz sadece bir yara bandı olacağız.’’ (K11 ,K, Saha çalışanı)

‘‘Düzensiz göç alanında çalışan bir derneğin bir kere sağlık alanında çalışması gerekli uygun olur. Mesela bu bizim bölgede yok . Düzensiz göç alanında ama bak sağlık alanında çalışan bir çok dernek var ama düzensiz göç alanında çalışan yok. Mesela Yunanistan’da ekipler var botlar var buradan oraya karşıya geçildiğinde onlarda denizde mülteci arar acil bir şeyden gelirse yunan devlet kurumları ile iş birliği halinde bunu koordine etmeye çalışırlar. Dediğim gibi İtalya da var bu çok önemli bir nokta krize müdahale noktasındasın acil bir şey oluyor ve 7/24 çalışman gerekiyor bu alanda bu açıdan sağlık en önce gelecek şey.’’ (K8, E, Shu)

Araştırmaya katılan profesyonellerden katılımcı 11 yakalama sırasında düzensiz göç alanında çalışan STK’larda var olan tercüman, sosyal çalışmacı gibi personellerin kapasitesinin arttırılması gerektiğini önerirken diğer profesyonel ise düzensiz göç alanında çalışan STK’ların aynı zamanda sadece düzensiz göçmenlere hizmet verecek sağlık

alanında, hukuk alanında özelleşmiş STK'ların çalışması gerektiği şeklinde önemli bir öneride bulunmuştur.

Bilinçlendirme çalışmalarına yönelik katılımcılar şu ifadeleri kullanmışlardır;

“Şöyle politikaların aslında bunu TRT bir zaman yaptı. Hem sosyal medya da hem toplumda yanlış bilinen çok fazla bilgi var buda çok fazla nefret söylemlerine sebebiyet veriyor. Şimdi bunların düzeltilmesi ile ilgili bir çalışma yapılabilir ki bu çok önemli.” (K6, E, Shu

“Öncelikle dediğim gibi STK'lar biraz daha kurumsal olarak görev yürütmesi bu alanda iş istihdamı konusunda mültecilere daha da kolaylık sağlanması bu düzensiz göçü biraz daha düşürecektir. En temel sorun ekonomik problemler ve şu an için daha çok artmasını bekliyoruz. Çünkü mülteci şu an Türkiye'ye artık köprü gözü ile bakıyor. Avrupa onun için bir yaşanacak yer Türkiye yolda bir köprü ülkesi zaten sorunlu iş istihdamın sağlanması daha çok insanların eğitime katarak ya da kurslar vererek eğitimler vererek, kolluk kuvvetlerine yeterince bu bilgilendirmeyi yaparak yerel halka da bunu aşilayarak daha da çok düşürebilir ve sağlayabilir.” (K7, E, Tercüman)

“Sadece kamu ya da özel STK vs. kuruluşlar ile değil yerel halkın bu konuda bilgilendirme toplantılarına ihtiyacı var. Köy muhtarları mahalle muhtarları bu konuda bilgilendirilmeliler. Çok nasıl tabir kara düzen derler ya her şey öyle ezberden yürüyor. İşleyişe göre yürüyor. Bilgisi yok birçok insanın. Halkı bilgilendirsek olumsuz önyargıyı kırabileceğimizi düşünüyorum.” (K10, E, Saha çalışanı)

Düzensiz göç alanına yönelik hizmetlerin yapılandırılmasında bazı katılımcılar makro düzeyde çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmalar; yeni hukuki düzenlemelerin sağlanması, mevzuatlardaki eksikliklerin giderilmesi ve politikaların iyileştirilmesi yönünde iken diğer çalışmalarda toplumsal düzeyde bilinçlendirme çalışmaları yapılarak düzensiz göçmenlere yönelik olumsuz algıların ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bunlarla beraber araştırmada sıkça değindiğimiz konu ise kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliğinin iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve düzensiz göçmen grubu içerisinde yer alan “refakatsiz çocuk”, “hamile kadın” gibi diğer dezavantajlı grupların iyilik halinin sağlanmasına yönelik katılımcılar önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerin gerçekleşmesinde sosyal hizmet mesleğine ve sivil toplum kuruluşlarına büyük sorumluluk düşmektedir. Çünkü hak ihlallerinin görünür kılınmasında, kamusal alanda bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarında ve sosyal adaletin sağlanmasında sosyal hizmet mesleğine önemli görevler düşmektedir.

Katılımcılarında ifade ettiği gibi sivil toplum örgütlerinin, protokoller aracılığı ile kamusal alanda sosyal hizmetleri ve diğeri hizmetleri düzensiz göçmenlere aktarırken daha görünür kılınan çalışmalar ile yapmaları gerekmektedir. Aynı zamanda hukuksal düzenlemeler ile düzensiz göç hareketliliğinin azaltılmasına yönelik mevzuat çalışmalarının yapılması ayrıca düşünülmesi gereken bir konudur. Düzensiz göç kapsamında organizatörlere verilecek cezaların yeniden düzenlenmesi, çalışma izinleri ve sosyal hayatı iyileştirici düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ile kamu kurumlarının iş birliği büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları aracılığı ile hem kamusal alanda hem de özel alanda makro çalışmalar ile düzensiz göçmenlere yönelik olumsuz algı ve düşünceleri yıkmaya farkındalık çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Düzensiz göçmenler ile çalışan kolluk kuvvetlerindeki alt yapı yetersizliklerinin iyileştirilmesi, dezavantajlı grupların korunmasına yönelik yeni merkezlerin açılması gibi geliştirici çalışmalar yapılması gereklidir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Araştırma bulgularının birinci bölümünde ‘‘İnsani Yardım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi’’ teması üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda bu tema altında insani yardım hizmetlerinin kamu kurumlarına ulaştırılması sürecinin sivil toplum kuruluşlarında düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin çalışma sıklıklarını da etkilediği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının düzensiz göç alanında sağladığı ‘‘tercümanlık hizmeti’’ aynı yardım hizmetleri ve ‘‘hukuki danışmanlık hizmeti’’ ele alınmıştır. Araştırmaya katılan profesyonellere sivil toplum kuruluşlarının hangi hizmetleri sağladığı sorulduğunda; tercüme hizmetinin, insani hizmetler kapsamında aynı yardım hizmetlerinin ve hukuki danışmanlık hizmetlerinin sağlandığını ifade etmişlerdir. Tercüme hizmeti kapsamında kolluk kuvvetlerinde Jandarma, Sahil Güvenlik ve emniyet birimlerinde tercümanlık hizmetinin bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu kapsamda profesyoneller kolluk kuvvetlerine ifade işlemlerinde tercümanlık desteği sağladıklarını ve böylelikle dil bariyerini ortadan kaldırdıklarını söylemişlerdir. Bu kapsamda düzensiz göç ile çalışan kolluk kuvvetlerinde hali hazırda bir tercümanlık hizmetinin olmadığını görmekteyiz. Aynı yardım hizmetleri kapsamında kolluk kuvvetlerine acil müdahale ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için destek vermektedirler. Düzensiz göç ile ilgilenen kolluk kuvvetlerinin, İl Göç İdaresi kurumlarının ve ilgili hizmet merkezlerinin aynı yardımlara yönelik bir destek hizmetinin olmadığı ve sivil toplum kuruluşlarının bu boşluğu doldurduğu ortaya çıkmıştır. Hukuki danışmanlık hizmeti kapsamında sivil toplum kuruluşları bu hizmeti hem düzensiz göçmenlere hem de kolluk kuvvetlerine ücretsiz vermektedir. Yine aynı şekilde kolluk kuvvetlerinde ve ilgili kamu kurumlarında böyle bir hukuki danışmanlık mekanizmasının olmadığını görmekteyiz. Bu bağlamda STK’lar hem kolluk kuvvetlerine hem de ülkemize gelen düzensiz göçmenlere hak ve yükümlülükleri hakkında bilgilendirme sağlamak ve önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ‘‘Düzensiz Göç Alanında Sosyal Hizmet Rollerinin Değerlendirilmesi’’ teması ele alınmıştır. Bu tema kapsamında sosyal hizmet mesleğinin sivil toplum kuruluşlarında ‘‘Aracı Rolü’’ ve ‘‘Savunuculuk Rolü’’ işlenmiştir. Araştırmacıların bir kısmı aracı rolünün olduğunu ifade ederken bir kısmı da savunuculuk rolünü üstlendiğini ifade etmiştir. Profesyoneller aracı rolünü üstlenirken iş birliği halinde

çalıştıkları kamu kurumlarının olduğunu bu kurumlar ile köprü görevi üstlendiklerini ifade etmişlerdir. Aracılık rolü kapsamında ilgili kamu kurumlarına; Tercümanlık, hukuki danışmanlık ve ayni yardım hizmetlerinin sağlanması için önemli bir iş birliği halinde çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının sahada aktif bir rol oynayabilmesi ve devletlerin alanla ilgili boşluklarını doldurması açısından diğer kurumlarla iş birliği halinde çalışmasının önemli olduğu görmekteyiz. Savunucuk rolü kapsamında herhangi bir statü sahibi olmayan düzensiz göçmenlerin karşılaştıkları sorunlarda sosyal hizmetin savunucuk rolünü üstlendiğini, bu rolü ise STK'lar bünyesinde çalışan profesyoneller tarafından gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Düzensiz göçmenlerin bir kimlik sahibi olmaması hak ihlalleri ile karşı karşıya kalabildiğini bu yüzden sosyal hizmet mesleğinde savunuculuk rolünde önemli görevler düştüğünü görmekteyiz.

Araştırmanın üçüncü bölümünde “Düzensiz Göç Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar” teması altında ele alınmıştır. Bu bağlamda “Dil Bariyeri Sorunu”, Refakatsiz Çocuklar Sorunu “ve “Kamu Kurumlarındaki Alt Yapı Yetersizliği” ele alınmıştır. Profesyoneller alanda çalışırken pek çok sorun ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunları dil bariyeri sorunu, refakatsiz çocuklar sorunu ve kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliği sorunlarını ele almaktadırlar. Dil bariyeri sorunun hem göçmenler için hem de göçmenlerle çalışan kolluk kuvvetleri için önemli bir sorun olduğunu, kişilerin kendini ifade etmelerinde sorunlar ortaya çıktığını ve hak ve yükümlülükleri konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olamamalarına ve resmi kayıtlarda sorunların ortaya çıkmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Daha önce hazırlanan Kamu Denetçileri Kurumunun Türkiye’deki Suriyeliler özel raporunda belirtildiği gibi kolluk kuvvetlerinin alanda dil problemi ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da dil bariyeri sorunun kolluk kuvvetleri için hala sorun teşkil ettiğini görmekteyiz. Araştırma kapsamında refakatsiz çocuklar sorunun düzensiz göçte de ortaya çıktığını, çocukların koruma sistemlerinden yeterli düzeyde yararlanamadığını görmekteyiz. Aynı zamanda kolluk kuvvetleri tarafından yapılan yaş ve kemik tespiti de önemli bir sorun alanını oluşturduğunu bu yüzden sivil toplum kuruluşlarının hassasiyet tespitlerinin de yapılacak olan testler konusunda görüş bildirmelerinin önemini görmüş bulunmaktayız. Kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliğinin düzensiz göç alanında sık karşılaşılan önemli bir sorun alan olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Alanda çalışan profesyoneller kolluk kuvvetlerindeki bekleme alanlarındaki kapasite sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Bekleme alanlarındaki soruna bağlı olarak düzensiz göçmenlerin GGM’ye gönderildikleri süre

zarfında bekleme sürelerinin uzun olmasından dolayı hijyen ve sağlık sorunu yaşandığını görmekteyiz.

Aynı zamanda ayrı bir başlık altında “Düzensiz Göç Alanında Çalışan Profesyonellerin Önerileri” başlığına yer verilmiştir. Bu başlık altında profesyonellere sivil toplum kuruluşları hangi hizmetleri sağlamalı sorusu sorulmuştur. Profesyoneller düzensiz göç alanında yeni yönetmelik ve politikalar geliştirmek bu yolla düzensiz göç hareketliliğini azaltma yönüne gidilmeli ve sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları belli bir protokol altında işbirliği halinde çalışmalı, hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi noktasında ise dezavantajlı grupların iyilik halinin sağlanması için STK’lar eli ile kamu ile işbirliği halinde geçici barınma merkezlerinin kurulması, sağlık hizmetlerinin ve kamu kurumlarındaki alt yapı yetersizliklerinin iyileştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. STK’ların kamusal ve özel alanda bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve düzensiz göçmenlere yönelik olumsuz algıyı kırmak noktasında çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir

4.2. Öneriler

Araştırma verilerinden elde edilen bilgilerin sonucunda düzensiz göç alanında hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi noktasında öneriler şu şekildedir;

- Düzensiz göçmenlere yönelik sosyal hizmet uygulamaları ekonomik, sosyal ve kültürel yönleri kapsayacak şekilde çok yönlü bir çalışma yapılmalıdır.
- Düzensiz göçmenlerin yakalanma anlarında ve sonrasında sağlık hizmetlerinde daha kapsamlı düzenlemeler yapılması gerekli kılmaktadır.
- Düzensiz göçmenlerin kolluk kuvvetlerinde yakalandıktan sonra İl Göç İdaresine bağlı Geri Gönderme Merkezlerine gitme sürelerinin azaltılması gerekmektedir. Bekleme sürelerinin azaltılması için STK’lar ile iş birliği yapılmasının önü açılmalıdır. (Örneğin; tercümanlık hizmetlerinde daha çok STK’lardan faydalanmak, GSM’ye gönderilme sırasında STK araçlarının etkin kullanılması gibi)
- Kolluk kuvvetlerindeki bekleme alanlarının kapasitelerinin artırılması gerekmektedir. Buna bağlı olarak sivil toplum iş birlikleri ile bekleme merkezleri oluşturulması gerekmektedir.

- Kolluk kuvvetlerinin bekleme alanlarında hijyen sorunlarının meydana gelmesine bağlı olarak sivil toplum kuruluşları iş birliğinde temizlik hizmetlerinin artırması gerekmektedir.
- Sivil toplum kuruluşlarının düzensiz göç hareketliliğinin yoğun olduğu alanlarda merkezlerini konumlandırmaları ve bu sayede hizmetlerini daha hızlı bir şekilde aktarmaları gerektiği önerilmektedir.
- Dezavantajlı gruplar arasında yer alan refakatsiz çocukların üstün yararı için bekleme alanlarının diğer göçmenler ile ayrı tutulması ve bu oluşturulacak olan merkezlerin STK'lar iş birliği ile yapılması gerekmektedir.
- Düzensiz göçmen alanında özel çalışmalar yürüten STK'ların artırılması gerektiği önerilmektedir.

Düzensiz göç alanında farkındalığın arttırılmasına yönelik öneriler aşağıda belirtilmiştir;

- Kolluk kuvvetleri ve sivil toplum kuruluşları iş birliği halinde çalışmalarını sürdürmektedir. Kolluk kuvvetlerinde çalışan kolluk personellerine yönelik “düzensiz göç” kapsamında bilgilendirilme çalışmalarının sivil toplum kuruluşlarının desteği ve iş birliği ile yapılmalıdır.
- Makro düzeyde özellikle düzensiz göç hareketliliğinin yoğun yaşandığı illerde; Okullarda, kurs merkezlerinde, belediyelerde ve diğer kamu kurumlarında bilgilendirme eğitimlerinin ve seminerlerinin sivil toplum kuruluşları eli ile yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Düzensiz göç alanında hukuki mevzuatların iyileştirilmesi ve yeni politikaların oluşturulmasına yönelik öneriler aşağıdaki gibidir;

- Düzensiz göçmenlerin bir kimlik numarası edinmesinde karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kimlik numarası edinecek kişiler için STK'lardan görüş alınmasının önü açılmalıdır.
- Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinin belli bir protokol dahilinde yapılması ve bu protokol ile hizmetlerin planlanması gerekmektedir.
- Düzensiz göçmenlerin göç hareketliliğine katılmaması için motivasyonlarının iyileştirilmesi gereklidir. Bunlardan biriside çalışma izinlerinin kolaylaştırılmasına yönelik yeni yasaların oluşturulması gerekmektedir.

- Düzensiz göçmenlerin insan ticareti veya insan kaçaklığı mağduru olmasının önüne geçilmesi gerekli ve yeni politikalar üretilmesini gerekli kılmaktadır.
- Düzensiz göç hareketliliği ile çalışan kolluk kuvvetlerine meslek elemanlarının (psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi) istihdamının önünün açılması yararlı olacaktır.

Bu araştırma dışında sonraki araştırmalar için verilebilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Yapılan görüşme sonucunda düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerin alanda karşılaştıkları en önemli sorunlardan biriside kolluk kuvvetlerindeki alt yapı yetersizliğine bağlı hijyen sorunudur. Bu bağlamda ilgili kurumların aktörleri ile konu hakkında görüşlerinin alınması önemlidir.
- Araştırmaya katılan katılımcılar genel olarak Ege bölgesi sınırlarında çalışan profesyonellerdir. Ülkemizin tüm bölgelerinde ,düzensiz göç alanında çalışan profesyonellerinde görüşlerini almak yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aliefendioğlu, Y. (2000). İnsan hakları ve sivil toplum örgütleri. *Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kuruluş Bildirgesi*, Ankara.
- Ambrosini, M. (2015). İtalya'daki düzensiz göçmenler için STK'lar ve sağlık hizmetleri: İnsan haklarının korunması yasalara meydan okuduğunda. *Göçmen ve Mülteci Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 116-134.
- Ateş, H. ve Nohutçu, A. (2006). Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet. *İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 245-276.
- Aydın, G. (2016). Deniz yoluyla gerçekleştirilen düzensiz göç ile mücadelede devletlerin yetki ve uygulamaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (4), 120-211.
- Balaban, A. Y. ve İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye eğitim gönüllüleri vakfı (TEGV) örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- Banazılı, M. (2018). *Avrupa birliği ve Türkiye'de düzensiz göç yönetiminin geri kabul anlaşmaları üzerinden değerlendirilmesi* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Bartlett, H. M. (1970). *The common base of social practice* (1.baskı). New York: Putnam.
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği). (2001). *Mültecilerin korunması: Uluslararası mülteci hukuku rehber* (2.Baskı). Ankara: BMMYK &Parlamentolar arası Birlik Ortak Yayını.
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği). (2001). *Dünya mültecilerinin durumu: İnsan yardımının elli yılı*. Ankara: Başkent Matbaası.
- Bulut, Y., Akın, S. ve Kahraman, Ö. F. (2017). Kamu politikalarının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-38.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, M. (2013). Sosyal hizmetlerde kamu-sivil toplum ortaklıkları: Değerlendirmeler ve öneriler. Türkiye’de sivil toplumun gelişimi ve sivil toplum-kamu işbirliğinin güçlendirilmesi projesi, İstanbul.
- Correa Velez, I., Nardone, M. ve Knoetze, K. (2014). Leaving family behind: understanding the irregular migration of unaccompanied asylum-seeking minors – a qualitative study. *Australian government-department of immigration and border protection*, 1-33.
- Coşkun, E. (2017). Türkiye’de kağıtsız göçmen kadınlar ve sosyal hizmetler. *Çalışma ve Toplum*, 54(3), 1-18.
- Çoban, R. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.
- Demir, O. Ö. (2011). Nitel araştırma yöntemleri. K. Böke, (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (3.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Demir, Ö., Atasü Topçuoğlu, R. ve Akgül, A. (2015). Küreselleşen dünyada satılık göçmen çocuklar (No.3).Ankara: Global Politika ve Strateji.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). Türkiye’nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi. *Birey ve Toplum*, 5(9), 23-62.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Dışişleri Bakanlığı. (1973). *Yurt dışı göç hareketleri ve vatandaş sorunları*. Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı.
- Doğan, G. (2018). *Mültecilerin göç durumu ve STK’ların bu duruma etkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Dost, S. (2014). Ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların hukuki durumu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.

- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). *Göç bağlamında uluslararası işbirliği ve Türkiye'nin politikaları* (Yayınlanmış doktora tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Düvell, F. (2011). Düzensiz göç, ekonomi ve politika. *CESİFO DICE Raporu*, 9(3), 60-67.
- Düzel, B. ve Alış, S. (2018). Düzensiz göçle gelen Suriyeli mülteci çocuklar bağlamında Türkiye'de refakatsiz göçmen çocukların durumu ve başlıca risklerin değerlendirilmesi. *Asia Minor Studies*, 6(6), 258-274.
- Düzensiz Göç Hakkında. (b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>
- Düzensiz Göç İstatistikler.(b.t.). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Erder, S., Kaşka, S. (2003). *Irregular migration and trafficking in women: The case of Turkey*. Geneva: International Organization for Migration.
- Ertuğral, M. ve Durgun, Ö. (2018). Düzensiz göç hareketlerinin Türkiye coğrafyası üzerindeki dağılımının incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(19), 2452-2459.
- Esen, E. ve Yazıcı, Z. (Ed.). (2011). *Onlar bizim hemşerimiz uluslararası göç ve hizmetlerin kültürlerarası açılımı: Kadın sığınmacılar: Uluslararası göçün sessiz tanıkları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ezell, M. (1994). Sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulaması. *Toplumdaki Aileler*, 75(1), 36-46.
- Gautam, T. R. (2005). Causes and impact of migration: A sociological study of emigration from kandebash, baglung Nepal. *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology*, 1, 146-163.

- Global Definition of Social Work (b.t.). IFSW. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>,
- Uluslararası Göç ve Sınır Yöntemi .(b.t.). IOM Un Migration. <https://turkey.iom.int/tr/göç-ve-sınır-yönetimi>.
- Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik açıdan göç ve yasadışı göç hareketlilikleri* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Herbert, M. (1996). *Standing up for kids: Case advocacy for children and youth: Strategies and techniques*. Office of the Children's Advocate.
- İçduygu, A. (2000). Uluslararası göç rejimlerinin politikaları: Türkiye'de transit göçler. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 52(165), 357-367.
- İçduygu, A. ve Aksel, D. (2012). Türkiye’de düzensiz göç. *Uluslararası Göç Örgütü*, 1(1), 3-37.
- Karadağ, E. Y. (2017). *Sosyal hizmet disiplini ve sivil toplum ilişkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kayaalp, Ö. (2018). *Ege denizinde düzensiz göç, güvenlik ve insan hakları paradoksu: Frontex* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Kaygalak, S. (1999). *Zaman ve mekân boyutlarıyla göç ve kentleşme. Mersin Demirtaş mahallesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi SBE, Mersin.
- Kirişçi, K. (2008). Managing irregular migration in turkey: A political bureaucratic perspective. *CARIM Analytic and Synthetic Notes*, 61(4), 1-30
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(3), 163-185.
- Krysik, J. L. ve Finn, J. (2015). *Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması* (1. baskı). Ankara: Nika Yayınevi.

- Odman, M. T. (1995). *Mülteci hukuku* (15.baskı). Ankara: İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi. (2015). Suriyeli mültecilerin Türkiye üzerindeki etkileri (No.195). Ankara: Orsam Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Pincus A. ve Minahan A. (1980). *Social work practice: model and method* (10.baskı). Hasca: F. E. Peacock,
- Regional Thematic Working Group on international migration including human trafficking. (2008). Situation Report on International Migration in East and South-East Asia.
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2017). Sığınmacılar ve mültecilerle dayanışma derneği [Broşür]. Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği.
- İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi..(b.t.). *Sığınmacıların korunmasına yönelik Türk sivil toplum kuruluşları*. https://insamer.com/tr/siginmacilarin-korunmasına-yonelik-turk-sivil-toplum-kuruluslari_55.html
- Şen, F. Y. (2006). *Dünya ve Türkiye perspektifinden göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, organ – doku ticareti*. Ankara: KOM ve TADOC Yayınları.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013). 6458 sayılı yabancılar ve uluslararası koruma kanunu (YUKK) .(28615): Ankara, Resmi Gazete.
- Tekin, H. H., ve Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Toksöz, G. ve Ünlütürk-Ulutaş, Ç. (2012). Göç dışlaştırılmış mı?. *Türkiye, göç ve AB: potansiyeller, zorluklar ve fırsatlar*, 5, 85-112.

- Toksöz, G., Erdoğan, S. ve Kaşka, S. (2012). Türkiye'ye düzensiz emek göçü ve göçmenlerin işgücü piyasasındaki durumları. *IOM Türkiye*,1(1),1-93.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1-20.
- Tuncay, T. ve Akbaş, E. (2008). İnsan hakları düşüncesi ve sosyal hizmet uygulamaları. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*,17(1), 53-69.
- Türkiye'de UNHCR .(b.t.). UNHCR. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>.
- Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. (b.t.). T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi>.
- T.C.Kamu Denetçiliği Kurumu. b.t.). Türkiye'deki Suriyeliler özel rapor.(https://www.ombudsman.gov.tr/suriyeliler/ozel_rapor.pdf)
- Uslu, B. ve Şentürk, T. (2018). Sivil toplum, savunuculuk ve sosyal pazarlama. *Current Depates on Social Sciences*,(1),13-19.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014). *Sosyal hizmet\sosyal çalışma bilim ve mesleğine giriş*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014). *Bireylerle, ailelerle, gruplarla ve toplumla sosyal hizmet*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Zastrow, C. (2015). *Sosyal hizmete giriş* (D.B. Çiftçi, Çev.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Zengin, O. ve Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.

EKLER

EK 1: Soru Formu

Başkent Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar için Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Bu araştırma, düzensiz göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının, bu alanda kaynaklarını aktarırken karşılaştıkları durumların, STK'larda çalışan profesyonellerin bakış açılarını değerlendirmek amacıyla, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Sosyal Hizmet yüksek lisans öğrencisi Dilara ULUTAŞ'ın bitirme tezi olarak hazırlanmıştır. Araştırma tek aşamadan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak ve araştırmaya katkıda bulunmak işinizle ilgili herhangi bir durumu etkilemeyecektir. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz üzerine uygulama sürecinde araştırmanın herhangi bir bölümünde katılımdan cayma hakkına sahipsiniz. Araştırma kapsamında yapılan uygulamanın size herhangi bir maddi getirisi olmamakla beraber ilerleyen süreçte araştırmanın sonucunda sizlerin de önerileri ile elde edilen bulgular neticesinde mesleğinizde daha etkili yöntemlerin geliştirilmesini sağlayabilir. Araştırma kapsamında vermiş olduğunuz her bir bilgi gizli tutulacaktır. Araştırmanın hiçbir aşamasında kişisel bilgilerinize yer verilmeyecek ve deşifre edilmeyecektir. Araştırma kapsamında merak edilen veya öğrenilmek istenen sorunuz Araştırmacı tarafından sizlere cevaplanacaktır. Araştırmanın herhangi bir yerinde sizleri rahatsız eden bir husus olduğunu düşünüyor iseniz araştırmacının tez danışmanı Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN'e başvurabilirsiniz.

İletişim Bilgileri:

Sosyal Hizmet Uzmanı Dilara ULUTAŞ: dilaulutass@gmail.com

Doç. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN: sedaatepe@gmail.com

EK 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yönergesi

Tarih: ... / ... /

Görüşmenin Başlama Saati:

Görüşmenin Bitiş Saati:

I. TANITICI BİLGİLER

1. Doğum yılı:

2. Cinsiyet:

3. Medeni durum:

4. Evli ise çocuk sayısı:

5. Eğitim Durumu:

Üniversite:..... Mezun olduğu yıl:.....

Yüksek Lisans (Anabilim Dalı)..... Mezun olduğu yıl:.....

Doktora (Anabilim Dalı)..... Mezun olduğu yıl:.....

6. Mesleğiniz?.....

7. Meslekte geçirilen süre?

8. Mesleğiniz süresince hangi alanlarda çalıştınız?

9. Ne kadar süredir sivil toplum ve düzensiz göç alanında çalışıyorsunuz/çalıştınız?

II. DÜZENSİZ GÖÇ İLE İLGİLİ BİLGİLER

10. Düzensiz göçmenler ile çalışma sıklığınızdan bahseder misiniz?

11. Düzensiz göç alanında çalışan bir profesyonel olarak yerine getirdiğiniz rol ve sorumlulukları ve kendi işlevinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
12. Düzensiz göç alanında çalışırken iş birliği halinde çalıştığınız kurumları anlatır mısınız?
13. Düzensiz göç alanında karşılaştığınız sorunlardan bahseder misiniz?
14. Düzensiz göç alanında çalışan bir profesyonel olarak sivil toplum kuruluşlarının hangi rolleri olduğunu düşünüyorsunuz? Düzensiz göç alanında sivil toplum kuruluşları hangi hizmetleri sağlıyor?
15. Düzensiz göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları sağladığı bu hizmetleri ne şekilde geliştirilmesi gerekir?
16. Düzensiz göç alanında kamu kurumların sağladığı hizmetlerden bahseder misiniz?
17. Düzensiz göçmenlere yönelik kamu kurumlarının işlevlerinin ne şekilde geliştirilmesi gerekir? (Sosyal hizmetleri, sağlık hizmetlerini vb.)
18. Düzensiz göç alanında insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar sivil toplum da veya kamu kurumlarında yapılıyor mu anlatır mısınız?
19. Düzensiz göç alanına yönelik yapılması gerektiğini düşündüğünüz başka fikirleriniz varsa bunlardan bahseder misiniz? (Politikalar, hizmetler gibi)

EK 3: Etik Kurul İzni

Sayı : 62310886-604.01.01/ 39805
Konu : Dilara Ulutaş'ın Etik Kurul İzni Hk.

11/11/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 15/10/2019 tarih ve 36518 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilara Ulutaş'ın, Doç. Dr. Seda Attepe Özden danışmanlığında yürütmekte olduğu "Türkiye'de Düzensiz Göç Alanında Çalışan STK'ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi" başlıklı araştırmaya yönelik olarak; düzensiz göç alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyonellere görüşme formunu uygulama talebi değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

e-imzalıdır

Prof. Dr. M.Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek : Değerlendirme Formu

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18. Km 06790
Etimesgut/ANKARA
Birim Telefon No: 0 312 246 67 40
E-Posta: adk@baskent.edu.tr

Faks No: 0 312 246 66 05
İnternet Adresi: www.baskent.edu.tr

Bilgi İçin: Gamze SONBAY
Unvan: Koordinatör
Telefon No: 246 66 66 / 2078

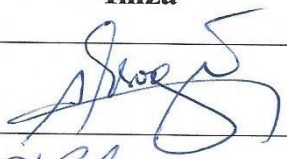
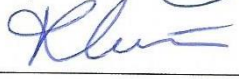
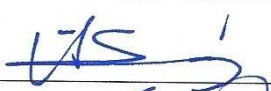
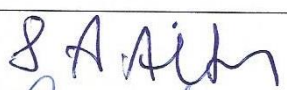

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilara Ulutaş'ın, Doç. Dr. Seda Attepe Özden danışmanlığında yürütmekte olduğu "Türkiye'de Düzensiz Göç Alanında Çalışan STK'ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi" başlıklı araştırmaya yönelik olarak; düzensiz göç alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyonellere yönelik görüşme formu değerlendirilmiş ve uygulanmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M.Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	

Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilara Ulutaş'ın, Doç. Dr. Seda Attepe Özden danışmanlığında yürütmekte olduğu "Türkiye'de Düzensiz Göç Alanında Çalışan STK'ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi" başlıklı araştırmanın yapılabileceği görüşündeler.

Prof. Dr. Özcan Yağcı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilara Ulutaş'ın, "Türkiye'de Düzensiz Göç Alanında Çalışan STK'ların Rollerinin Profesyonellerin Gözünden İncelenmesi" başlıklı araştırmasına ait görüşme formunun uygulanabilir özelliklere sahip olduğunu iletmişlerdir.

EK 4: Orjinallik Raporu

Feedback Studio - Google Chrome
ev.turnitin.com/app/carta/en_us/?u=1048090016&lang=en_us&ts=1&o=1337609279

turnitin

Yüksek Lisans Tezi

TEŞEKKÜR

Öncelikle eğitim yaşamım boyunca hem lisans hayatım hem de yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman desteklerini yanında hissettiğim Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü hocalarıma ,

Araştırmam sürecinde bana her alanda yol gösterici olan, bilgi ve tecrübelerini benden hissiyemeyen , her aradığımda telefonun ucunda olduğunu bildiğim çok sevdiğim canım tez danışmanım Doç. Dr. Seda Arınoğlu Özden'e

Page: 1 of 100 Word Count: 27428

Text-only Report | High Resolution On

Aramak için buraya yazın

21:24 9.06.2020